

**T.C.
FIRAT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
FELSEFE VE DİN BİLİMLERİ ANA BİLİM DALI
DİNLER TARİHİ BİLİM DALI**

**HIDIR ABDAL SULTAN TEKKESİNE BAĞLI OCAK KÖYÜ HALK
NANİLERİ**

(YÜKSEK LİSANS TEZİ)

DANIŞMAN

Doç.Dr. Sami KILIÇ

HAZIRLAYAN

aban YILMAZ

ELAZI -2008

**T.C.
FIRAT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
FELSEFE VE DİN BİLİMLERİ ANA BİLİM DALI
DİNLER TARİHİ BİLİM DALI**

HIDIR ABDAL SULTAN TEKKES NEBAİLİ OCAK KÖYÜ HALKANININ

(YÜKSEK LİSANS TEZİ)

Bu Yüksek Lisans Tezi ödevi ... / ... / Tarihinde aşağıdaki jüri üyeleri tarafından oy birliği / oy çokluğu ile kabul edilmiştir.

Jüri Başkanı

Doç.Dr. Adem TUTAR

Üye

**Doç.Dr. Sami KILIÇ
(DANIŞMAN)**

Üye

Yrd.Doç.Dr. Davut KILIÇ

Yukarıdaki jüri üyelerinin imzası tasdik olunur.

Enstitü Müdürü

ÖZET

YÜKSEK LİSANS TEZ SULTAN HİDİR ABDAL TEKKESİNE BAĞLI OCAK KÖYÜ HALK İNANILARI

Aban YILMAZ

Fırat Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü
Felsefe ve Din Bilimleri Ana Bilim Dalı
Dinler Tarihi Bilim Dalı
2008, Sayfa: 73

"Sultan Hıdır Abdal Tekkesine Bağlı Ocak Köyü Halk İnanı" adlı tezimiz Giriş kısmında iki bölüme ayrılmıştır.

Giriş kısmında; Ocak Köyünün tarihi, coğrafi konumu, sosyal yapısı hakkında bilgi verilmiştir. Birinci bölümde Ocak Köyü geçiş dönemleri ile ilgili halk inanları ve bu inanların Dinler Tarihi açısından değerlendirilmesi, ikinci bölümde ise Ocak Köyü'ndeki tabiat ve gündelik yaşamla ilgili inanlar ve bu inanların Dinler Tarihi açısından değerlendirilmesi yapılmıştır.

Bu tezimiz bibliyografya ve ekler kısmıyla sona ermektedir.

Anahtar kelimeler: Ocak Köyü, Doğum, Evlenme, Sünnet, Ölüm, Tabiat ile ilgili inanlar

SUMMARY

MASTER THESIS

THE EVALUATION OF COMMON PUBLIC BELIEVES IN OCAK VILLAGE

aban YILMAZ

Firat University Social

Studies Institute

The Department of Philosophy and Religion Studies

The History of Religions Department

2008, Page :73

Our thesis called The Evaluation of the public believes in Ocak Village, consists of two parts except introduction.

In introduction part, there is some information about history, geographical position, educational state, economic and social structure of Ocak Village. In the first part, the believes about transition periods in Ocak Village and around Ocak Village and their evaluation are analyzed with the method of observation and interview. In the second part, the believes about nature and their evaluation are analyzed with the method of observation and interview too.

The research is ended with bibliography and additional parts.

Key Words: Ocak Village, Brith, Marry, Circuncision, Dead, Believes of Nature.

Ç NDEK LER

KISALTMALAR	V
ÖN SÖZ	VI
METOT VE KAYNAKLAR	VIII
G R	1
A- OCAK KÖYÜN'ÜN CO RAF KONUMU	1
B- OCAK ADININ KAYNA I	3
C- OCAK KÖYÜ'NÜN SOSYAL VE KÜLTÜREL YAPISI	6
D- OCAK KÖYÜ'NÜN KURUCUSU HIDIR ABDAL SULTAN'IN SOY KÜTÜ Ü 6	

B R NC BÖLÜM

OCAK KÖYÜ ALEVİLER 'N N GEÇ DÖNEMLER LE LG L NANI VE UYGULAMALAR

A- DO UM LE LG L NANI LAR VE DE ERLEND R LMES	13
1- Do umla lgili nani lar	13
2- Do umla lgili nani ların De erlendirilmesi	17
B- SÜNNET LE LG L NANI LAR VE DE ERLEND R LMES	20
1- Sünnet le lgili nani lar	20
2- Sünnet le lgili nani ların De erlendirilmesi	22
C- EVLENME LE LG L NANI LAR VE DE ERLEND R LMES	23
1- Evlenme le lgili nani lar	24
2- Evlenme le lgili nani ların De erlendirilmesi	29
D- ÖLÜMLE LG L NANI LAR VE DE ERLEND R LMES	31
1- Ölümle lgili nani lar	32
2- Ölümle lgili nani ların De erlendirilmesi	34

K NC BÖLÜM

OCAK KÖYÜ ALEV LER N N TAB ATLA VE GÜNDEL K HAYATLA LG L NANI LARI VE DE ERLEND R LMES

A- TAB ATLA LG L NANI LARI VE DE ERLEND R LMES	37
1- Hayvanlar le lgili nani lar Ve De erlendirilmesi	37
a- Hayvanlar le lgili nani lar	37
b- Hayvan le lgili nani ların De erlendirilmesi	38

2- Ate le İgili nani lar Ve De erlendirilmesi	41
a- Ate le İgili nani lar	41
b- Ate le İgili nani ların De erlendirilmesi	41
3- Su le İgili nani lar Ve De erlendirilmesi	43
a- Su le İgili nani lar	43
b- Su le İgili nani ların De erlendirilmesi	44
4) Nevruz Ve Hıdırellez le İgili nani lar Ve De erlendirilmesi	45
a- Nevruz Ve Hıdırellez le İgili nani lar	45
b- Nevruz Ve Hıdırellez le İgili nani ların De erlendirilmesi	46
5- Ziyaret Yerleri le İgili nani lar Ve De erlendirilmesi	49
a- Ziyaret Yerleri le İgili nani lar	49
b- Ziyaret Yerleri le İgili nani ların De erlendirilmesi	50
6- Ya mur Duası le İgili nani lar Ve De erlendirilmesi	52
a- Ya mur Duası le İgili nani lar	52
b- Ya mur Duası le İgili nani ların De erlendirilmesi	54
B- GÜNDELİK HAYATLA İLGİLİ HALK NANÇLARI VE DE ERLENDİRİLMESİ	54
1- Dem Alma le İgili Yaklaşımlar Ve De erlendirilmesi	54
a- Dem Alma le İgili Yaklaşımlar	54
b- Dem Alma le İgili Yaklaşımların De erlendirilmesi	56
2- Gündelik Hayata Tesir Eden Halk nançları	57
SONUÇ	59
B BL YOGRAFYA	61
A- KAYNAK ESERLER	61
B- KAYNAK AHİSLER	66
EKLER	67

KISALTMALAR

a.g.e.	: adı geçen eser.
a.g.m.	: adı geçen makale/madde.
AÜ FD.	: Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi.
Bkz., bkz.	: Bakınız.
Bsm.	: Basımevi.
Çev.	: Çeviren.
Der.	: Dergi, dergisi.
D A	: Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi.
E.Ü.Yay.	: Erciyes Üniversitesi Yayınları.
Haz.	: Hazırlayan.
SAM	: İslam Araştırmaları Merkezi.
st.	: İstanbul.
Mat.	: Matbaası, Matbaacılık.
Mec	: Mecmua.
N r.	: Ne reden.
s.	: sayfa.
Sad.	: Sadele tiren.
Thk.	: Tahkik.
Yay.	: Yayınları.
y.y.	: yüzyıl.

ÖN SÖZ

Alevîlik, tarihsel bir olgu olarak Türklerin slâm'a giri iyle birlikte yaklaşık X. yüzyıldan itibaren başlayıp, günümüze kadar gelişerek devam eden bir süreç içerisinde olmaktadır. Tarihsel olduğu kadar güncelli i de olan bir olgudur. Bu yüzden konu, son yıllarda yazılı ve görsel medyada canlı bir şekilde tartışılmakta ve gündemdeki yerini korumaktadır. Tüm bunlar, söz konusu meselenin ülkemiz için sosyal ve kültürel açılarından önemli bir mesele olduğunu ortaya koymaktadır.

Her toplumun tarihi kültürü yanında dini kültürü de bulunmaktadır. Toplumun iyi bir şekilde tanıyabilmek için onun dini inancının da bilinmesi gerekmektedir. Çünkü sosyal bir kurum olan din, toplumun motivasyon kaynağıdır. Alevîlik, son yıllarda üzerinde en çok konuşulan ve hakkında en fazla düşünce üretilen, bu yüzden de Türkiye gündemine yerleşen konulardan biri haline gelmiştir.

Bu çalışmada, Hıdır Abdal Sultan Tekkesine bağlı Ocak Köyü Alevilerindeki geçiş dönemleri ve tabiat ile ilgili halk inançları ortaya konulmaya çalışılmış ve bu inançlar Dinler Tarihi açısından değerlendirilmeye tabi tutulmuştur. Türk Aleviliği ve Bektaşîliğin bir parçası olan Ocak Köyü yöresi Aleviliği ve Bektaşîliliği ile ilgili geçmişte ve günümüzde geçerli görüşleri sürdürülmüştür. Yörenin tarihi ile kısmi de olsa folkloru hakkında çalışmalar yapılmış olmasına rağmen bunlar daha çok halktan derlemeler tarzında olup, pek de bilimsel özellikler taşımamaktadır. Dolayısıyla konunun tarihsel boyutunun yanında günümüze ilişkin tutan yönünün de, alan çalışmalarıyla ortaya konulması gerekmektedir.

Çalışmamız, giriş ve iki bölümden meydana gelmektedir. Giriş kısmında Ocak Köyünün tarihi, sosyo-ekonomik durumu ve kültürel yapısı hakkında bilgiler verilmiştir. Birinci bölümde Ocak Köyü Alevilerinin geçiş dönemi inançları ve uygulamaları hakkında bilgiler verilmiştir. İkinci bölümde ise Ocak Köyü halkının tabiat olayları ve gündelik hayatın içinde var olan inanç ve uygulamaları ortaya konulmaya çalışılmıştır. Ayrıca her iki bölümde de elde edilen bilgiler Dinler Tarihi açısından değerlendirilmiştir.

Ocak Köyünde yapmış olduğum çalışmalar boyunca yakın ilgi, destek ve
size konukseverliklerini gördüğüm Ocak Köyü halkına teşekkürlerimi sunarım.
Ayrıca, ara tırmanın tespit, planlama ve uygulama safhalarında her türlü desteği
gösteren danışman hocam Doç. Dr. Sami KILIÇ 'a da teşekkürü bir borç bilirim.

ELAZI –2008

aban YILMAZ

METOT VE KAYNAKLAR

Bütün bilimsel çalımlar belli bir problem üzerinde yoğunlaşır ve onun derinlemesine incelenir. Biz de bu araştırmamızda Ocak Köyü Aleviliği üzerine yoğunlaşarak Türkmen Aleviliğinin bir parçası olan Ocak Köyü Alevi halk inançlarının tespit edilmeye çalıştık. Bu köy dışındaki Alevi topluluklarının dini inançlarının incelemesi araştırmamızdan ayrılmıştır.

A-METOT

Araştırma konusunun seçiminden sonra, araştırma konumuzla ilgili olan yazılı kaynakları bulup onlara ulaşmak çalışmamızın ilk adımını oluşturmaktadır. Araştırma konusunun seçiminden sonra ön çalışmalara, halk inancı ve adetleri ile ilgili bilgilerimizi zenginleştirecek kaynak eserlerin okunması ile çalışmamızın devamını sürdürüldük. Bunu, çalışmamız Ocak Köyü hakkında daha önce yayınlanmış çalışmaların bibliyografyasını hazırlamak ve bu çalışmaları gözden geçirmek izlemiştir. Bu ön çalışmayı yaptıktan sonra kendimizi konuya fikren hazır hale getirmeye ve bu konudaki eksiklerimizi gidermeye çalıştık.

Bilimsel araştırma da uygulanan metotların onun gayesi ile paralellik arz etmekte zorundadır. Bu nedenle bu araştırmada metot yönünden hassas ve dikkatli olunmuştur. Öncelikle Alevilik Bektaşîlik hakkında geniş literatür çalışması yapıldı. Belirlenen bütün dokümanlar elde edildi. Daha sonra genel olarak Alevilik ve Bektaşîlik hakkında geniş bir birikim sağlandı.

Bütün bunlardan sonra yöre halkı ile konuşulacak konular belirlendi. Bunun yanında belirlenmiş konularla yapılacak mülakatın soruları tespit edildi. Daha sonra defalarca köye gidildi. Köy halkıyla belli bir kaynağa ulaşıldı. Böylece halkın araştırmaya ilgi duyması sağlanmıştır. Ocak Köyünün önde gelen saygı duyulan, kültür ve inancına vakıf kişilerle mülakat yapılmıştır. Bu mülakatların sonucunda elde edilen veriler ciddi bir tahlile tabi tutulmuş, ve Dinler Tarihinin deskriptif metodlarına göre yazıya geçirilmiştir.

Yaptığımız alan çalışmamızın malzemesinin derlenmesinde, gözlem, görüşme ve katılım metotlarını kullandık. Ayrıca kılavuz ve kaynak kişilerden faydalandık. Elde

etti imiz bilgileri not defterimize, bazen de daha sonra çözümlmek üzere, teyp aracılı ı ile kayda geçirdik. Ayrıca bu bilgilerin detaylı bir ekilde izah ve anlatımını yapabilmek için anlatımlarını yaptı ımız mekânların foto raflarını çalı mamıza dâhil ettik.

B- KAYNAKLAR

Tezimiz genel olarak alan çalı ması yapılarak ortaya konmu tur. Alan çalı masında ise yöre insanı ile bizzat görü ülerek bilgiler toplanmı tur. Konu ile ilgili mülakat yapılan ki iler bibliyografyada gösterilmi tir.

Ocak Köyü Alevilerindeki geçi dönemleri ve tabiat ile ilgi li halk inanı larının Dinler Tarihi açısından De erlendirilmesinde; Prof. Günay Tümer - Prof. Abdurrahman Küçük'ün **Dinler Tarihi**, brahim Kafeso lu'nun **Eski Türk Dini**, Ali Çelik'in **slam'ın Kabul veya Reddetti i Halk nanı ları**, Ünver Günay-Harun Gögür'ün **Ba langıçtan Günümüze Dinler Tarihi**, **Kitabı Mukaddes**, Bahattin Ögel'in **Türk Kültür Tarihine Giri -Türk Mitolojisi I-II** ve **slamiyet'ten Önce Türk Kültür Tarihi**, Hikmet Tanyu'nun **Dinler Tarihi Ara tırmaları** ve **Türklerin Dini Tarihi**, Abdulkadir nan'ın **Makaleler ve ncelemeler I-II**, **Eski Türk Dini Tarihi** ve **Tarihte ve Bugün amanizm**, Ali Selçuk'un **Tahtacılar**, Orhan aik Gökyay'ın **Dede Korkut Hikayeleri** adlı eserlere müracaat edilmi tir.

G R

A- OCAK KÖYÜNÜN CO RAF KONUMU

Do u Anadolu Bölgesinde Erzincan ilinin Kemaliye ilçesine ba lı olan Ocak köyü, Arapkir ve Kemaliye yolu üzerinde Dutluca yol ayrımından 2,5 km. kuzeydedir . Daha önceki yıllarda Arapkir ilçesiyle, Malatya iline ba lı bulunan köy, yakla ık elli be yıldan bu yana, Kemaliye ve Erzincan sınırları içinde yer almaktadır. Osmanlı döneminde Sivas Sanca ına, daha sonra Diyar-ı Bekr (Diyarbakır), bir süre de Harput (Elazı) ili sınırları içinde kaldı ı, eldeki belgelerden anla ılıyor. Hıdır Abdal Sultan tarafından dik bir yamaçta kurulan köy, günümü ze kadar 700 yıllık geçmi i ile tarihi ve turistik de erlere sahiptir. Ula ım zor de ildir ve Dutluca'ya 3 km, ilçe merkezi Kemaliye'ye 40 km, kom u ilçe Arapkir'e ise 23 km. uzaklı ındaki karayolu kı aylarında bile açıktır. Ayrıca köyün, yakla ık olarak Elazı , Malatya, Sivas ve Erzincan illerinin birle ti i noktada olması nedeniyle de ula ımda herhangi bir zorluk bulunmamaktadır.(bkz. Ek-1)

Ocak köyü, Kuzey-Batı yönünde “Ergenot” adı ile bilinen yaylaları, Do uya do ru uzanan tepeleri üstündeki bir etek te bulunmaktadır. Bu tepelerin deniz seviyesinden ortalama yüksekli i 1500 metreyi bulur. Do u ve Güney yönleri açıktır. Köy evleri, uzayan da eteklerini siper yaparak Batı yönünde sıralanmı tır. Genellikle ön bölümleri Do u-Güney kesiminde uzanan Dutluca düzlü üne bakar.¹

Do u Anadolu'nun iklim ekilleri, Ocak köyünde de a ırlı ını gösterir. Bazı yıllar kı lar çok çetin geçer, sıcaklı ın devamlı sıfırın altında bulundu u ve günlerce kar ya dı ı olur.² Yaz mevsiminde çevre insanı, kı günlerinin hazırlı ı içindedir. Harman, ba bozumu derken, ekim sonlarına do ru havaların so udu u, bazı yıllar da Kasım'dan itibaren ilk karın ya dı ı görülür. ³

Kurucusu Hıdır Abdal Sultan'ın, XII. yüzyıl ortalarına do ru yurt tuttu u bugünkü köy, ekonomik yönden geri kalmı kırsal bölgede bulunuyor. Ancak, o

¹ Nurettin Özkaya, İkokul Mezunu, Kahve İletmecisi, 1958 Ocak Köyü do umlu .

² Hüseyin Ataibi , İkokul Mezunu, Muhabirlik yapmı ve u anda Müze Müdürü, 1944 Ocak Köyü do umlu .

³ Veli Akda , Çiftçilik, Mobilya malatçısı, 1931 Ocak Köyü do umlu .

tarihlerdeki arazisinin daha verimli ve geni oldu u yöre insanı tarafından anlatılmaktadır. Bu bilgilere, o tarihte ya ayan çevre insanının, geçimini sa layan topraklara üstün emek ve hizmet verdi i için, daha çok ürün aldı ı ilave edilir.⁴

Köyün önemli gelir kaynaklarından birisi olan üzüm ba ları, günümüzde kendi haline terk edilmi tir. Günümüzde ba lardan alınan üzümler, bir evin ihtiyacını bile kar ılayamayacak kadar azalmı tir. Önceki yıllarda, köyün do usundaki me eliklerle kaplı Kelkü da ı ile Batıda bulunan Ergenot ve Keklicek yaylalarında yapılan hayvancılık önemli gelir kaynakları arasında iken günümüzde topra a dayalı üretim dalları gibi, hayvancılık da terk edilmeye ba lamı tir.⁵

Köyde ba layan bu olumsuzluklardan ve stanbul gibi sanayi merkezlerinin cazibeli hale gelmesinden sonra, önce köy halkından erkekler ana, baba ve çocuklarına veda ederek ekmek parası u runda gurbet olarak bilinen stanbul' a çalı maya giderlerdi. Ço unlukla gurbet yolculu u da, köydek i i lerin biraz olsun hafifledi i sonbahar günlerine rastlardı.⁶ Daha sonraları ise, stanbul'a çalı maya gidenler, ailelerini de stanbul'a götürmeye ba laması ile köyün nüfusu gitgide azalmı tir.

Yaz aylarında insan, trafi i yüz güldürücü bir düzeyde bul unan köyde, kı boyunca ancak be altı hane bulunmaktadır. stanbul'da bulunan Ocak köylülerinin sayısı 1988 yılında 700 ki iyi a arken, aynı yılın kı aylarında köyde ya ayanların sayısı ise, 25 ki iyi bulmuyordu.1990 Nüfus sayım, sonuçlarına göre köyde 37 hane ve 106 insan oldu u saptanmı tir. Bu 106 ki ilik sayıya Ocak Köyüne uzaklıkları yakla ık bir saat süren, Yukarıyuvacık ile A a ıyuvacık ve köyleri de Ocak köyü muhtarlı na dahildir.

Yukarıyuvacık'da 2000 sayımlarına göre 5 hane ve 20 ki i vardır. Genç ku akların ço u köy dı nda büyük ehirlerde ya amktadı r. Ocak Köyü etrafı da larla çevrili, basık bir düzlükte kuruludur. Hayvancılık ve küçük tarım i leri, ya ayanların önemli geçim kayna ıdır. "Kar ıba " adıyla bilinen ve kutsal sayıl an bir suba ı, çevre

⁴ Veli Akda , Çiftçilik, Mobilya malatçısı, 1931 Ocak Köyü do umlu

⁵ Mustafa Güler, İkokul Mezunu, Mobilya malatçısı, 1942 Ocak Köyü do umlu

⁶ Sami Tamer, İkokul Mezunu, Eczacı, 1932 Ocak Köyü do umlu

köylülere ziyaret edilir. Yukarıyuvacık'ın ilgi çeken başka bir yönü yoktur. Köy, motorlu taşıtların gidebileceği toprak bir yolla, Kemaliye -Arapkir asfaltına bağlıdır.⁷

Ara yuvacık, Karasu Irmağı'nın hemen kenarında kuruludur. 2000 sayımında 8 hane, 24 insan tespit edilmiştir. Yaklaşık yüz elli yıl önce adı söylenen "Derviş Ahmet" isminde bir gönül erinin türbesi ile aynı ismin yaptırdığı bir cami, köyün geçmişi kültür değerleri olarak kabul edilir. Yakın köylülerin ziyaret ettiği türbeye adak kurbanları kesilir. Köy, son yıllarda bir yol ile ana yola bağlanmış olup yapılan modern binalarıyla da gelişme göstermiştir.⁸

B- OCAK ADININ KAYNAĞI

Ocak kelimesi, ateş yakmaya yarayan, pişirme, ısıtma, ısınma gibi amaçlarla kullanılan yer, ömine, ısı vererek üzerine veya içine konulan maddeleri ısıtan, pişiren, kaynatan, eriten araç veya alet, kahvelerde, kurullarda çay, kahve vb.nin yapıldığı yer, yer üstünde veya yeraltında cevher çıkarılan yer, bahçelerde ve bostanlarda her tür meyve ve sebze ekimine ayrılmış, çevresinden biraz yükseltilmiş toprak parçası, aynı amaç ve düncüyü paylaşanların kurdukları kurullar veya toplandıkları, görev yaptıkları yer gibi anlamlar için kullanılır. Ocak kelimesi, ayrıca yılın birinci ayı, *tarihi anlamda*, Yeniçeri tekiyatını oluşturan odalardan her biri, *mecazi anlamda* Ev, aile, soy gibi anlamlar için de kullanılır. *Halk arasında* da Halk hekimliği içinde bir önceki kuşaktan el verme suretiyle aktarılan bilgileri kullanarak belirli bir şikâyeti veya hastalığı iyileştiren inanılan aile anlamında kullanılır. Bunun yanı sıra, Ocak kelimesi deyim olarak da üyelerde kullanılır: ***Ocağı tütmek***; soyu devam etmek, ***Ocağı sönmek***; aile dağılmak, yok olmak, çoluk çocuk yok olmak, ***Ocağını ertmek*** aile yuvasını canlandırmak, ***Ocağı batmak***; yuvası yıkılmak veya soyu tükenmek, ***Ocağı kör kalmak***; soyu tükenmek, çocuğu bulunmamak, ***(birinin) ocağına dünmek***; birine koruması için sığınmak veya yardım etmesi için yalvarmak, ***(birinin) ocağına incir (veya darı) dikmek (veya ekmek)***; birinin evini barkını dağıtmak. Ayrıca ocak kelimesi bitişik olarak da üyelerde kullanılır: Ocakbaşı, ocakevi, ocakkağı, ocak katı, ocaktağı, kör ocak, od ocak, Acemi ocağı, aile ocağı, asker ocağı, aocağı,

⁷ Ali Gürer, Sanat Okulu Mezunu, Tornacılıktan Emekli (Muhtar) 1941 Ocak Köyü doğumlu

⁸ Hüseyin Ataibi, İlkokul Mezunu, Muhabirlik yapmış ve şu anda Müze Müdürü, 1944 Ocak Köyü doğumlu

baba oca 1, bostancı oca 1, Çay oca 1, deprem oca 1, elektrik oca 1, gaz oca 1, humbara oca 1, ispirto oca 1, Kahve oca 1, kireç oca 1, kum oca 1, maden oca 1, parti oca 1, sa lık oca 1, ta oca 1, Yeniçeri Oca 1.⁹

Ocak kelimesinin yukarıda belirtti imiz birbirinden farklı birç ok anlamı bulunmaktadır. Köye verilen isimdeki mana ise, ruh hastalıklarının telkin yoluyla sa lı a kavu turulması görevi, büyük ruh hekimi Karaca Ahmet'ten sonra, onun o ullarından Hıdır Abdal'a ve ondan sonra gelenlere geçince köyün adı "belirli bir hastalıkta hekimlik yapmayı kendisine i edinmi aile" anlamıda köye isim olarak verilmi tir. Köyün ismi konusunda ki bir ba ka iddia ise, "temiz soydan gelenlerin yurdu" ocak isimlendirilmesidir.¹⁰

Çok önceleri de, köyün bir süre eyhler Köyü olarak bilindi i söylenir.¹¹ Dilimizde yerine göre kullandı ımız " eyh" sözcü ü de, ihtiyar, ya lı, bir tekkedeki dervi lerin mür idi olan zat demektir. Türkçemize yabancı bir dilden aktarılmı , dile ve kula a Ocak gibi ho gelmeyen köye verilen eyhler ismi, yüzyılların a kı ı içinde dillerden silinip gitmi , yerini ise anlamda derin ve dilde ahane bir sözcük olan Ocak ismi doldurmu tur.¹²

Bunun ötesinde ayrıca, köyün kurucusunun manevi dünyasına candan ba lı olanlar, Ocak ismine Hıdır Abdal'ın ismi ile ruh hastalarına sa lık da ıtan bir ifa yurdu oldu u inancını da ekleyince, köyün imdiki adının Hıdır Abdal Oca ı köyün di er isimleri arasındadır.¹³

Ocak adının kayna ı köyün air ve yazarlarından olan aynı zamanda da köyün dedesi olan Mehmet im ek'in dizeleriyle öyle belirtilmektedir:

⁹ Türk Dil Kurumu Sözlü ü, TDK Yay. Ankara,c/2, 8.baskı, s.1668 -1669

¹⁰ im ek, age., s.30

¹¹ Himmet im ek, Ocak Köyü Halkından

¹² Cemal Erman, İkokul Mezunu, Mobilya malatçısı, 1935 Ocak Köyü do umlu

¹³ Veli Akda , Çiftçilik, Mobilya malatçısı, 1931 Ocak Köyü do umlu

Köyüme Hitap

Uzun yıllar var ki, senden uzakta
Kalmı um yâd elde cananım Ocak,
Hayalin gönlümdede, ismin dudakta
Anmakla geçiyor, zamanım Ocak
Bir e in daha yok, ey güzel diyar
Sinende en derin hatıralar var
Gözlerim hep seni, hep seni arar,
Ebedi meskenim, mekânım Ocak.
Bir zaman mazimin sendeydi sesi,
Çalınır dururdu co kun bestesi
Ruhumda korlanan kederi, ye'si
Silecek sen olsan imanım Ocak.
Yüce da larını saran dumanlar,
Unutulmaz sende geçen zamanlar.
Sıla özlemini içten duyanlar,
Gelir bir gün sana sultanım Ocak
Çekilir mi bunca kahrı gurbetin?
Yıllarca ço alıp, ta tı hasretin.
Kim ne derse, desin im ek Mehmet'in
*Gönül Kâbe'sisin cananım Ocak.*¹⁴

¹⁴ im ek, Mehmet, Öyküleriyle iirlerde Ocak Köyü, Can yay. st.1999 s.35

C- OCAK KÖYÜ'NÜN SOSYAL VE KÜLTÜREL YAPISI

Sosyal ve kültürel yapılar, bir toplumun gelişme belirtilerinden biridir. Ocak Köyü de sosyal tesisleri itibari ile zengin bir yapıya sahiptir. (bkz. Ek-2) Bu sosyal tesislerden kısaca bahsedelim.

Bunlardan ilki yaklaşık onbin kitap kapasiteli kütüphanesidir. (bkz. Ek-12) çinde elyazması eserler ve değişik alanlarda kitaplar vardır. Bu kitapların çoğu köyde yaayanların başlıkları ile toplanmıştır. Elyazması eserler arasında Kur'an-ı Kerim, Alevilikle ilgili dua kitapları ve bazı arşiv belgeleri bulunmaktadır.

İkinci olarak, köyün bir lojmanı ve camisi vardır. (bkz. Ek-3) Köyün kadrolu imamı bulunmaktadır. İmam Efendi'nin ismi de Rasim Dursun'dur. Ocak Köyü halkının Cuma günleri Cuma namazı kılmak için camiye geldikleri yapılmış oldu umuz alan çalı masında gözlemlenmiştir.

Üçüncü olarak köyde, bakan ve milletvekili gibi kimselerin enlikler için köye gelmesinde ulaşımlarına kolaylık sağlamak için helikopter pisti bulunmaktadır. Köyde A ustos ayında "Ocak Köyü enlikleri" yapılmaktadır. Bu enliklere katılım bir hayli fazladır.

Dördüncü olarak köyde iki hamam bulunmaktadır. Köyde dü ünlerde uygulanan güvey hamamı uygulamalarında kullanılmaktadır. (bkz. Ek -11) Ayrıca köyde kurbanların kesildi i özel yapılmış kurban kesim ve dağıtım yeri bulunmaktadır. Köye gelen misafirleri a ırlayacağı bir misafirhanesi ve misafirhaneye bitişik olarak da oturma salonu bulunmaktadır.

Son olarak da köyün güzide yapısı iki katlı ve geniş bir alana sahip müzesidir. (bkz. Ek-8) Müzenin sorumluluğunu yürüten bir kültür bakanlığı görevlisi olan Hüseyin Ataibi aynı zamanda köyün yerli halkındandır. Tüm müzelerde olduğu gibi Pazartesi günü kapalı, diğer günler açıktır.

D- OCAK KÖYÜ'NÜN KURUCUSU HİDİR ABDAL SULTAN'IN SOY KÜTÜ Ü

Köy halkının atalarından, kuaktan kuşa aktararak, günümüze kadar gelen bilgileri tamamlayan (Türbe ve Kitabe Taşı) ile (ecere veya öteki adıyla Silsile name), Hıdır Abdal'ın Sülale-i Pak'a (Hz. Muhammed soyuna) ulaştığını kanıtlayan iki temel belgedir. (bkz. Ek-4)

Her iki belge de, Osmanlıca sözlüklerden oluşturulmuş bu bilgileri günümüz Türkçesine uyarlayarak, daha açık bir dille anlatmaya çalışalım.

Türbe Kitabı Ta 1: Arap harfleriyle, çok net olarak yazılmış olan kitabe, (Anıt ta) türbe duvarının Kuzey yönünde, yüksek bir yerde bulunuyor. Çevrenin Çetin iklim koşullarından etkilenmeden, tazeli ini koruyan bu değerli kitabede, (bkz. Ek-4) yüzyılların ötesinden günümüze ulaşmıştır. Türbenin baş tarafındaki kitabede “Lâ ilahe illallah Muhammed’ün Resulullah, Sülale-i Pak Karaca Ahmed evlatlarından Es-Seyyid Hıdır Abdal. Sene 675” ifadesi yazılmıştır. (bkz. Ek-5)

Hıdır Abdal’ın soy kütü ünü belirleyen temel belgelerden ikincisi ise, ecere veya diğer ismi ile silsile namedir. Tarihi kaynaklar, Hz. Peygamber soyundan gelenlerin saptanarak, ilgililerine onaylı bir belgenin verilmesi sisteminin, Büyük Selçuk Devleti döneminde başlatılmış ve bu uygulamanın Osmanlılar döneminde de sürdürü ünü yazar. Bu belgeler, hükümet adına slami bilgilerle donatılmış oları “Nakib’ül-E raf” denen bir kurul tarafından düzenlenerek verilmiştir .

Osmanlıların egemen bulunduğu dönemlerde, Hıdır Abdal’ın soy zincirini belgeleyen muhtelif tarihli birçok ecerenin verildi i söylenir.¹⁵ Ne yazık ki, bunlardan ancak bir adedi koruna bilmiş ve günümüze ulaşabilmiştir . (bkz. Ek-6) Diğerleri ise, başka tarihi değerleri içeren belgeler gibi, zamanın akışı içinde zayıf olup gitmiştir .

Köy Kalkındırma Derneği’nin ilk Başkanı Abbas Erturan bu metni Arapça aslından Türkçeye çevirtti, ayrıca bu çeviriyi notere onaylattı.¹⁶ Selçuklu ve Osmanlı döneminde, Peygamber soyundan gelenlerin, “Ye il sarık, sarabilecekleri” prensibi kabul edildi inden, Hıdır Abdal’a ait sarı nın belirlenmesi için düzenlenen sözünü etti imiz ecerenin de, bu amaca matuf olarak verildi i bir gerçektir.¹⁷

eceresinde açıkça belirtildi i üzere, Hıdır Abdal Sultan ömrü boyunca başında ye il sarık ta nımı tır. Onun soyundan gelenler, “Ocak zade” olarak tanımlanır. Ocak zadelere, atalarından devraldıkları ye il sarık geleneğini yüzyıllar boyu sürdürmüşlerdir. Köyün güngörmü , ileri yılları, ye il sarıklı “ Ocak zadelere Arapkir’e gidi ve dönüşlerinde ehir esnafının, onları ilgi ve saygı ile karşıladıklarını, o

¹⁵ Cemal Erman, İlkokul Mezunları, Mobilya malatçısı, 1935 Ocak Köyü do umlu

¹⁶ Ekim ek, Mehmet, Hıdır Abdal Sultan Oca ı, st.1993 s.26

¹⁷ Ekim ek, age., s.26

dönemlerin ilginç anıları olarak zevkle anlatırlardı.¹⁸ Hıdır Abdal Sultan'ın sandukasının ba ucunda sarılı o nurlu sarık, Ehl-i Beyt'in kutsal bir simgesi olarak bugün de saygınlı mı koruyor.

ecerenin günümüz Türkçesiyle açıklaması öyledir:

Ba bölümünde, soyunun seçilmi olması açıkça belli olan Hıdır'a ait sarı nı saptanması için öteden beri güvenildi i belirtilmi tir. ecerenin ikinci bölümü, Hz. Muhammed ve onun soyundan gelenleri dile getiren övgülerle süslenmi tir. ecerenin, Hıdır Abdal'ın soyaca ına ayrılımi bulunan üçüncü bölümü, ku ku ve güvensizli in arttı ı bir zamanda, gerçek durumu gündüzün nurlu sabahı gibi yansıttı nı ve sayılan isimlere sıdk-u ihlâs ile (içten gelen) do rulukla ba lanılması ö ütlenmi tir. (bkz. Ek-6)

ecerenin bundan sonraki bölümünde, “Hıdır Abdal'ın dalı ve kolunun göklere kadar yükselen ulu bir a ca benzedi i, ye il sarık sarıma yetkisine sahip bulundu u, Arapkir Kazasında oturdu u, eref mukim-i siyaded (Peygamber soyundan) ve mam Zeynel Abidin evlatlarından oldu u anlatılmaktadır. ecerenin düzenleme tarihi okunmadı ı için çeviride bo bırakıldı ı sanılmaktadır. ecerenin son bölümü de, bu belgenin, hücceti Hz. Peygamber soyuna uzananları saptayan ilim oldu una i aret ediyor.

Hıdır Abdal Sultan, yedi yüz yıla yakın bir süreden beri Ocak Köyünde, kurdu u tekkesinde yatmaktadır. (bkz. Ek- 9-10) Bu ecere, onun soyunun nerelere kadar uzadı nı belirlemesi açısından büyük önem ta ır.

Halkın gönlünde taht kurmu Hıdır Abdal'la ilgili birçok menkıbe bulunmaktadır ki bunlardan biri u ekildedir:

“Zamanın stanbul Padi ahının parma ında onulmaz bir yara çıkıyor ve o ça ın tıbbi olanakları tedaviden aciz kalıyor. Bu ya rayı iyile tirecek bir hekim bulmak için dört bir yana haberciler salınıyorsa da olumlu bir sonuç alınamıyor.

¹⁸ Hüseyin Ataibi , İkokul Mezunu, Muhabirlik yapmı ve u anda Müze Müdürü, 1944 Ocak Köyü do umlu

Rivayete göre padi ahın iyile mekten umudunu kesti i günlerden birinde saraya u haber geliyor: Mamuret'ül-Aziz'in (Elazı 'ın) Arapkir kazasına ba lı OCAK Karyesi'nde ikamet eden HİDIR ABDAL adında bir dervi vardır. Balsa balsa padi ahın derdine bu dervi çare bulabilir.

Bu sevindirici haberi alan padi ah, Ocak Köyü'nde ya ayan bu dervi in stanbul'a getirilmesi için ferman çıkarır ve bu i için gö revlendirdi i posta tatarına konakladı ı her yerde yardım edilmesi için buyruk yazar.

Bu emri alan tatar deniz yoluyla günlerce yol aldıktan sonra gemiden inip Giresun topra na ayak bastı nda, hal ve hareketleri ile dikkati çeken bir dervi görür ve onunla selamla ıp, acele ile gitmek isteyince, dervi :

—Acilen ne, niçin biraz nefeslenmiyorsun ve böyle hızla nereye gidiyorsun?
Diye sorunca, posta tatarı:

—Padi ahımızın yarasına çare bulaca ı söylenen Hıdır Abdal adında bir dervi varmı , onu bulmaya gidiyorum, deyince, Hıdır Abdal:

—O aradı ın dervi benim ve ben de zaten stanbul'a gidiyorum deyince, tatar:

—Ey yüce dervi , gel birlikte gidelim stanbul'a, deyince de dervi :

—Var sen gemiye bin, git. Ben kendim varır gelirim, dedi.

Tatar dervi ten ayrılıp, gemiyle gitmede olsun, Hıdır Abdal onun ardından seccadesini denize salıp, 'Ya Allah!' deyip kerametle ve çok kısa bir sürede stanbul'a varıp, Padi ahın sarayının önünde karaya çıkıp, saraya do ru gidiyor. Kendini tanıtınca saraya alınıp padi ahın yarasına bakıyor ve padi aha diyor ki:

—Padi ahım, seninle birlikte sabahleyin iki rekât Hacet namazı kılaca ız. Seccadelerimizin altında bir tür ot bitecek. Merheminizi bu ottan yapaca ım. Yaranız Allah'ın izniyle iyi olacak.

Sabah olunca, ikisi birlikte seccadelerini yere serip namaza duruyorlar. Namaz bitince Hıdır Abdal, padi aha:

—Seccadenizi kaldırın Padi ahım! Diyor.

Padi ah seccadesini kaldırınca altında ot bitmedi ini görüyor. Hıdır Abdal Sultan kendi seccadesini kaldırınca, ot ye erdi i görülüyor. (Dü mecik Otu derler ki bu ot Ocak Köyünde mevcuttur.) Bu ottan Hıdır Abdal merhem yapıyor ve padi ahın parma ındaki yaraya sürünce, kısa zamanda iyile iyor.

Hıdır Abdal Sultan'ın maddi-manevi hekimli i sayesinde ifa bulan padi ah çok mutlu oluyor ve onun bu iyili ini kar ılamak için:

—Ey kutlu dervi , sana minnettaram. Dile benden ne dilersin? Deyince. Hıdır Abdal:

—Padi ahım, benim dünya malına ihtiyacım yoktur. Tek dile im sizin sa lı ınıza kavu manızdır, dedi.

Bir süre sohbetten sonra saraydan dı arı dola maya çıkıyorlardı ki, Hıdır Abdal'ın gözü saray kapısının önündeki binek ta ına(mermer ta ına) ili iyor ve padi aha:

—Padi ahım, ben sizden bu ta ı isterim, para pul istemem deyince Padi ah:

—Ey dervi baba! Sen bu ta ı ne yapacaksın? Hiç bir i e yaramaz. Dilersen ben seni mal, mülk ve altına gark ederim, dediyse de Hıdır Abdal ta ta ısrar edince padi ah çaresiz:

—Buyur, al senin olsun bu ta ! Dedi.

Hıdır Abdal Sultan ta ı keramet eliyle kaldırıp, Bismillah! Deyip uzaklara do ru atıveriyor ve pe inden:

—Eyyah! A ut dü tü, diyor.

Bu sözüyle attı ı bu ta ın Ocak Köyü'ne de il de A utka'ya dü tü ünü bildiriyor. Ve Hıdır Abdal Sultan padi ahla vedala ıp, kendisi ve evlatları adına yazılan fermanı alıp (ki bu fermana Hıdır Abdal evlatları askerden, vergiden, ö ü rden muaf tutuluyor) Ocak Köyü'ne geliyor, ir ad ve ö retisine devam ediyor... Bu menkıbede ifade edilen olay Alevi ozanların nefeslerine kadar girmi tir. Hüseyin adlı bir ozan bunu öyle ifade ediyor:

stanbul'dan mermer ta ını attı

Vardı A utka'ya bir ni an etti

Oca ın ba ına türbesin tuttu

Güzel Pirim, Karaca Ahmed evladı

Hıdır Abdal Sultan'la ilgili bir ba ka menkıbe de u ekildedir:

“Hıdır Abdal Sultan Sulucu Karahöyük'te bulunan Pir Hacı Bekta Veli'ye vardı ında gördü ki “on iki hizmet” görevi sahipl erine bölü türülmü , kendisine görev kalmamı . Hıdır Abdal'ın bu duruma çok üzüldü ünü gören Hacı Bekta Veli:

—Niçin üzülersün Ya Hıdır Abdal? Deyince:

—Ya Hünkâr! Gördüm ki bana bir hizmet kalmamı , ona üzüliürüm... Dedi.

Bunun üzerine Hacı Bekta Veli:

—Ya Hıdır Abdal! Mahzun olma, sana da “dü künleri kaldırma” görevi verdim ve sen bütün ocakların ba ısın. Benden dü en sana gele, fakat senden dü enin de derdine derman olmaya... Dedi.”¹⁹

¹⁹ www.alevi canlar.azbuz.com/hıdır abdal sultan, maddesi.

B R NC BÖLÜM

OCAK KÖYÜ ALEVİLER 'N N GEÇ DÖNEMLER LE LG L NANI VE UYGULAMALAR

Toplum hayatının kurucu ö elerinden olan gelenek ve görenek, aynı zaman da örf ve âdetler olarak da adlandırılır. Örf ve âdetler ya amın belli bir istikrar ve süreklilik içerisinde devam etmesini sa lamakta, bununla beraber toplumu meydana getiren bireylerin hayatında da vazgeçilmez bir yer tutmaktadır.

Gelenek, olu umu açısından tarihsel sürecin, de i ik inanç ve alı kanlıkların, birbirinden farklı iç ve dı kültür unsurlarının ve bir takım kültür alı veri lerinin etkisi altında ekillenmekte ve bu etki ile meydana gelmektedir. Sosyolojik anlamda ise, nesilden nesile aktarılan bilgi, dü ünçe ve kültür birikimini ifade etmektedir. Bu kitlesel aktarma i lemi de, toplumsal istikrar ve süreklili i güvence altına alan sosyal bir fonksiyona sahiptir. Di er taraftan örf ve âdetler, insan hayatının de i ik a amalarında de i ik ekillerde ve farklı bir takım pratiklerle ortaya çıkmaktadır. nsan hayatında gelene in en fazla kendini gösterdi i dönemler, sırasıyla do um, sünnet töreni, evlenme ve ya amın sonunu ifade eden ölümdür. Bunların her biri, insanın ya am süreci içinde kendi içlerinde ayrı ayrı birer geçi dönemini ifade eder.

nsan ya amının ba lıca üç önemli “geçi dönemi” vardır. Do um, evlenme ve ölüm. Her birinin kendi alt ba lıkları içerisinde birtakım bölümlere ve basamaklara ayrıldı ı bu üç önemli a amanın çevresinde birçok inanç, adet, töre, tören, ayin, dinsel ve büyüsel özlü i lem kümelenerek söz konusu geçi leri ba lı buldukları kültürün beklentilerine ve kalıplarına uygun bir biçimde yönetmektedir. Bunların hepsinin amacı da, ferdin bu “geçi ” dönemindeki yeni durumunu belirlemek, kutsamak, kutlamak, aynı zamanda da ki iyi bu sırada yo unla tı na inanılan tehlikelerden ve zararlı etkilere korumaktır. Çünkü yaygın olan inanı a göre insan bu tür dönemler sırasında güçlü ve zararlı etkilere kar ı açıktır. Böylece geçi dönemlerinde görülen adetler, gelenekler, töreler ve törenlerle bunların içerisinde yer alan inanı ve uygulamalar, bir ülkenin veya

belirli bir yörenin geleneksel kültürünün ana bölümlerinden birini oluşturmaktadır²⁰.

Bu bölümde, Ocak Köyü'ndeki Alevîlerin sosyal hayatta uyguladıkları bir takım örf ve âdetler ortaya konularak, bunların Dinler Tarihi açısından değerlendirilmeleri yapılacaktır.

A- DO UM LE LG L NANI LAR VE DE ERLEND R LMES

1- Do umla ilgili nam lar

Türklerde aile, toplumun en küçük ancak en önemli çekirdeğini oluşturmaktadır. Bu sebeple, bunun devamını sağlayan ya da doğum ve çoğalmayı engelleyen birtakım olumsuzlukların önüne geçmek için gereken yasaklar ve kuralları vardır. Çocu geleneksel toplumlardaki çocuk sahibi olma isteğinde olduğu gibi ekonomik yapı ve baba ocağının (neslinin) sürdürülmesi için bir takım uygulamaları vardır. İnsan hayatının önemli bir aşamasını teşkil eden doğum, insan hayatının başlangıcını ifade etmektedir. Her şeyden önce doğum vasıtasıyla, ailenin devam etmesi ve neslin sürekliliği sağlanmaktadır. Bundan dolayıdır ki, hemen her ailede çocuk sahibi olma isteği görülmektedir.

Ocak Köyündeki Alevîlerde doğumla ilgili olarak bir takım âdetlerin yerine getirildiği yapımları olduğu umuz saha çalışmasında gözlenmiştir. Her şeyden önce evli çiftlerde kadının hamile kalması için bir takım uygulamalara gidilmektedir. Bu uygulamaların çoğu tıbbi yöntemler olmakla birlikte halk hekimliğine de müracaat edilmektedir. Halk hekimliği çerçevesinde ise genel olarak türbe ziyareti yapılmaktadır. Ocak Köyüne dışarıdan gelen insanlar, Hıdır Abdal Sultan Türbesi'nde çocuk istemek için niyazda bulunabiliyorlar. Bu amaçlardan sonra dilekte bulunan kimsenin eğer çocuğu olursa orada ya kurban keser ya da lokma dağıtır.²¹

Doğum öncesi uygulamalar arasında ilk akla geleni, doğuma yönelik olarak yapılan hazırlıklardır. Bu çerçevede öncelikle hamile olan kadın, yakın çevresi

²⁰ Sedat Veyis Örnek, **Türk Halk Bilimi**, Ankara 2000, s. 131.

²¹ Mehmet Demirpolat, İlkokul Mezunu, Lokantacıktan emekli, 1946 Ocak Köyü Yukarı Yuvacık doğumlu

tarafından itina ile korunmakta, fazla yorulmasına ve ağır yük kaldırması ve ağır işler yapmasına izin verilmemektedir.²²

Ayrıca onun beslenmesine de dikkat edilmekte ve hamilelik süresince a erme döneminde canının istedi i yiyecekler bulunup getirilmeye çalı lmaktadır. Köyde evlerde kim bir eyleyler pi irirse, hamile kadınların canı çeker dü üncesiyle hamile kadına ikramda bulunurlar. Bununla birlikte hamile kadın kesilen hayvanlara ve çirkin eylere bakmaz. Bu arada yörede erkek çocuk sahibi olmak için de bazı uygulamaların yapıldı ı görülmektedir. Bu amaçla gelinin erkek evine geldi i zaman kuca ına erkek çocuk oturtulur.

Yine do acak olan çocuk için de bir takım hazırlıklar yapılmakta; bunun için evin yerle im düzenine göre, köyde be ik veya bebek karyolası te min edilmektedir. Yatak, yorgan, yastık ve çar afları da dâhil hemen her ey, hazırlanmaktadır. Bu esnada anne adayı, bebek takımlarının bazılarını kendi eliyle i lemektedir.

Tüm bu hazırlıklardan sonra artık sıra do uma gelir. Do um, ya evde tecrübeli ebeler tarafından yaptırılır, ya da hastanede gerçekleştir. Bebe in do umu esnasında ebe, besmeleyi söyler. Bebek, do ar do maz yıkanır, göbek ba ı kesilip ba lanır ve arkasından kurulanıp kundaklanır. Bazı bebekler eskiden kırmızı tuzla, Kemah tuzu ile tuzlanırdı. Ayrıca höllük denilen topra a sarılarak kundaklanırdı. Yörede söylenen u türkü de buna i aret etmektedir.

Memedim memedim

Öldü demedim

Aynalı be ikte

*Bebek beledim*²³

Do umdan sonra hamile kadının *e i* alınarak kimse görmeden derince topra a gömülür. Do umlarda hamile kadına ebelik görevi yapan Ocak köyünde *can analar*

²² Nurettin Özkaya, , İlkokul Mezunu, Kahve letmecisi, 1958 Ocak Köyü do umlu

²³ Hüseyin Ataibi , İlkokul Mezunu, Muhabirlik yapmı ve u anda Müze Müdürü, 1944 Ocak Köyü do umlu

denen ya lı kadınlar vardır. Örne in Ocak Köyünde Meral Ana ismi ile ça rılan lakabına *kaymakam* denilen bu kadın, köyün ebeli ini yapardı. Çocuk do duktan sonra göbe i kesilir ve ba lanır. Göbek kuruyana kadar halk ilaçları sürülür. Nasıl gebe kadın yedi i içti i eylerin, baktı ı kimse ve hayvanların karnındaki çocu u etkileyece i tasarımı ve inancı varsa, çocukla göbe i arasında da aynı inanç söz konusudur. Çocu un gelece ini ilerdeki u ra ısını ve i ini etkileyece i inancıyla göbek geli i güzel atılmaz. Göbek kuruyup dü tükten sonra ailelerin görü ve iste ine göre göbek bazı yerlere gömülür. Bu da genellikle cemevlerine yakın bir yer olur.

Do um gerçekte tikten sonra her ey normale dönmü se ve bir hast alık yoksa birkaç gün, en geç bir hafta içinde bebe in adı konur. *Ad verme gelene i*, do um olayının en önemli unsurlarından biridir, zira çocu a verilecek isim, bir ömür boyu ta macaktır. Köydeki Alevîler, isim üzerinde önemle durmakta olup genellikle Al i, Hasan, Hüseyin, Fatma, Zeynep, Arslan, Ali Ekber, Ali hsan, Haydar ve Kâzım gibi isimleri tercih etmektedirler. Bunun yanında Bekir, Ömer ve Osman isimlerini çocuklarına vermezler.²⁴ Ad seçilirken aile büyüklerinin görü leri alındı ı gibi, köyde e er varsa dede ve rehber²⁵ gibi ileri gelen ki iler de görü lerine de er verilir. E er dede, törene katılırsa "*Allah, analı babalı büyütsün, ismin adınla sanınla çok ya asın*" ya da "*Adını ben verdim, ya nı Allah versin, Hak imamlar katarından ayırmayın*" der ve etrafındaki ki iler de, "*Allah hayırlı etsin*" derler. Ayrıca bu gelenek, büyüklerden biri (köyün dede ya da rehberi ile evin büyük babası)nin çocu u kuca ına alıp kibleye do ru yönelerek, sa kula ına ezan, sol kula ına da kamet okuması ve arkasından da çocu u sıvazlayıp kula ına e ilerek üç kez ismini telaffuz edip "*Allah ömrünü uzatsın*" demesiyle icra edilir.

Ocak Köyü Alevilerinde Albasması -bebek ve annesi zarar görmesi- inancı vardır. Bu nedenle do umdan sonra lohusalı kadın yalnız bırakılmaz, evde bir ki i ba nda bekler. Bu yedi gün sürer. Köyde ba ka bir kadın daha do um yapmı ise

²⁴ Mehmet Demirpolat, İkokul Mezunu, Lokantacıktan emekli, 1946 Ocak Köyü Yukarı Yu vacık do umlu

²⁵ Dedenin yardımcısına verilen isim

do um yapan kadınlar kırk gün birbirlerinin evlerine gitmezler, *kırkbasar*²⁶ inancı vardır.

Çocu a isim verildikten sonra aile büyükleri, akraba ve kom ular, ziyarete gelip göz aydınlı ı verir, tebrik ederler. Ziyaret sırasında do um yapan kadın, kendisi için hazırlanmı olan lohusa yata nda yatar. Ziyarete gelenler, elleri bo gelmezler, de i ik hediyeler getirirler. Ayrıca bebek için de i ik giysiler, altın nazarlık gi bi hediyeler verilir. Bebe in annesi de hediye verene ayrıca kendisi bir hediye verir. Ziyarete gelenler, "*gözünüz aydın, hayırlı u urlu olsun, analı babalı büyüün, geçmi olsun*" gibi ifadelerle aileyi kutlarlar. Ayrıca, çocuk do duktan sonra helvası yapı lır ve kom ulara da ıtılır, kom ular da taba ma çe itli hediyeler ya da para gibi bir ey bıra - kırlar.

Yeni do um yapmı kadına "*lohuse*" denir.²⁷ Lohusalık süresi, 40 gün olup lohusanın bu süre içinde çocu uyla birlikte evinden çıkmaması gerekir. Zira anne ve çocu un bu süre içinde tehlikede oldu una inanılır ve bu yüzden onlar, yalnız bırakılmamaya özen gösterilir. Böylece bunun hem anne hem de bebe in sa lı ı açısından olumlu sonuç verece i kabul edilir.

Kırk gün dolunca, "*kırklama, kırk çıkarma*" gibi isimlerle ebenin gözetiminde hem lohusa kadın hem de bebek ayrı ayrı yıkanıp temizlenirler. Kırklama âdeti, ülkemizin pek çok yöresinde oldu u gibi²⁸ Ocak Köyünde de do umdan kırk gün sonra çocu u ve anneyi temizleyip arıtmak, hasta lıklar ve de i ik u ursuzluklardan korumak, ayrıca topluma katılmalarını sa lamak amacıyla yapılır.

Çocu un do umundan sonra yörede kırklama i leminin dı nda uygulanan bazı i lemler vardır, çocuk ve annesinin evde odadan odaya götürülmemesi, lohusa evine dı arıdan getirilen yiyeceklerin kabul edilmemesi, kesilen hayvana ve çirkin kabul edilen yaratıklara baktırılmaması, çocu un eve gelen konukların kuca na verilmemesi, lohusanın özellikle gece yalnız bırakılmaması gibi âdetler de uygulanmaktadır. Burada lohusa kadının gece yalnız bırakılmayı nda *alkarası*

²⁶ Cin ve perinin yeni do an çocu a zarar verece i inancıdır.

²⁷ Cemal Erman, İkokul Mezunu, Mobilya malatçısı, 1935 Ocak Köyü do umlu

²⁸ Kalafat, Ya ar, slâmiyet ve Türk Halk nançları, Kültür Bakanlığı Yay., Ank., 1996, s.9-12.

inanı ı etkilidir. Zira inanı a göre alkarası denen cin, lohusaya zarar verebilir hatta onu bo abilir. Uyursa al basar diye gündüz ve geceleri ba ucuna zorunlu olarak bir Kur'an, ekme, süpürge, orak ve bıçak gibi eyler bır akılır.²⁹ Aynı ekilde çocu un yastı nın altına da Kur'an ve bıçak ya da demir parçası konur.

Do umdan sonraki genellikle altıncı veya yedinci ay içinde bebe in ilk di lerinin çıktığı görülür. Bebe in ilk çıkan di lerinin köyde önemli oldu una inanılır; zira bunlar bebe in büyümesi ve geli mesinin i aretleri olarak kabul edilir ve bu nedenle aile içinde sevinç ve mutlulukla kar ılanır.³⁰ Bu olay, "*hedik*" diye isimlendirilen bir törenle kutlanır. Bu esnada bulgur veya nohutlar kaynatılır yani hedik haline getirilir, akraba ve kom ular ça rılıp tören düzenlenir. Ziyarete gelenler, çocu a giyim e yası ve oyuncak gibi hediyeler getirirler. Bunun yanında köyde kazanlarla kaynatılan bulgur, tabaklarla kom ulara ikram edilir; çocu un ilk di inin çıktığı nı anlayan kom ular da, bunun kar ılı nda bulgur taba ma da i ik hediyeler koyarak geri gönderirler.

2- Do umla İgili nanı ların De erlendirilmesi

Ocak Köyü Alevilerinde çocu u olmayan kadınların kutsal mekânları ziyaret etmeleri Türkiye'nin pek çok yerinde görülen bir uygulamadır.³¹ Çocuk sahibi olmak için kutsal mekânların ziyaret edilmesinin izlerini Orta Asya Türklerinin inanı ve uygulamaları arasında bulmak mümkündür. Manas'ın babası Yakup Hanın, e inin mezarları ziyaret etmedi i, elmalı yerlerde yuvarlanmadığı, kutsal pınarların yanında gecelemedi i için çocuk sahibi olamadığı ndan ikâyet etti i bilinmektedir.³² Ocak Köyü Alevilerinde kısır kadınların ziyaret yerlerinde yatmalarına benzer bir uygulamayı Kırgız ve Kazak Türklerinde de görmekteyiz. Kırgız ve Kazak kadınları çocuk sahibi olmak için sahrada tek ba ma yeti mi bir a acın veya kutsal bir pınarın yanında, kurban kesip gecelemetedir. Çocu u olmayan Yakut kadınları da kutsal bir a acın dibinde, ak boz at derisi üzerinde *yer sahibine* çocuk sahibi olabilmek için dua etmektedir.³³ Yatırım üzerindeki örtüden bez parçası alma, söz konusu yerden

²⁹ Alkarası'nın demir ya da bıçak gibi eylerden korktu una inanıldığı için böyle yapılır.

³⁰ Bu yüzden çocu un ilk çıkan di ini görüp müjde verene hediye alınır.

³¹ Acıpayamlı, Orhan; Do umla İgili Adet ve nanmalar, s.20 -21.

³² Manas Destanı; Hazırlayan: nan, Abdulkadir. Milli E itim Basımevi, stanbul 1972, s.7.

³³ nan, Abdulkadir; amanizm, Türk Tarih Kurumu Yay., Ankara 1995, s 167-168.

alınan ta ı kadının karnına sürmesi ritüelleri kutsalla temas ve onun sirayet edici niteli iyle ilgili uygulamalardır.³⁴ Kutsalla temas ve onun kadına dokunmasıyla, söz konusu kadın kısırlı a sebep olan durumdan kurtulmu olmakla birlikte, aynı zamanda bu tür hastalıktan kutsal sayesinde korunmu olmaktadır. Çocuk sahibi olmak amacıyla kutsal yerlerin ziyaret edilmesi inancı Geleneksel Türk Dinine kadar uzanmakta, adak ve ziyaret inancı ekinde slâmî motiflerle günümüzde de devam etmektedir.³⁵ Kırklama töreninden sonra çocu u ilk kısır kadının kucakladı nda onun hamile kalaca ı inancında ise verimlili in kısır kadına sirayet etmesi söz konusudur. Anadolu'nun pek çok yerinde *Fatma Ananın eli* ile ilgili inanı lar, di er i lerde ve tedavi uygulamalarında söz konusu oldu u tespit edilmi tir. Aynı zamanda Azerbaycan'da da *Fatma Ananın eli* ile ilgili inançlar mevcuttur.³⁶ Fatma ana inancını Do u Türkistan'da da görmek mümkündür. Hatta Do u Türkistan'daki Müslüman Bak ılar, mesleklerinin pirinin Hz. Fatma oldu una, Bak ılı ın ondan miras kaldı ina inanmaktadır.³⁷ Do um esnasında, do umu yaptıran kadın Hz. Fatma'nın manevî gücünü almakta, o söz konusu güç ile hamile kadına temas etmesiyle do umun kolayla tı ina inanılmaktadır. Bu uygulamanın Ocak Köyündeki yansıması da do um yaptıran kamin *can ana* diye adlandırılması ekinde olabilir.

Ocak Köyü Alevlerinde kadının *e ine* gösterilen saygı ve onun gömülmesi âdeti Orta Asya Türk gelene inin devamı olarak kar ımıza çıkmaktadır. Kazak, Kırgız ve Yakut Türklerinde çocuk dünyaya geldi inde ziyafet verilmektedir. Bu ziyafet için bu day unundan bir yemek yapılmakta, kadınlar yemek yedikten sonra çocu un e ini bir çukura gömmektedir.³⁸

Ocak Köyü Alevlerinde oldu u gibi çocu u ya amayanların çocuklarının ya aması için türbe ve yatır ziyaretine gidilmesi do an çocu a yatırın adını verme âdeti, Anadolu'nun pek çok yöresinde mevcut olan bir gelenektir.³⁹ Bu uygulamayla çocu un ya amasına engel olan kötü ruhlardan onun kutsalla teması sayesinde

³⁴ Günay, Ünver; Güngör Harun; aban Kuzgun ve Di erleri; Ziyaret ve Ziyaret Yerleri, s . 106.

³⁵ Günay Ünver; Güngör Harun: Türklerin Dini Tarihi, s.68.

³⁶ Tanyu Hikmet; "Fatma Anamız ve El ile İlgili İnanı lar Üzerinde Kısa Bir Ara tırma,II.Milletlerarası Türk Folklor Kongresi Bildirisi, C:IV Ankara -1982(479-495) s.482-489.

³⁷ nan Abdulkadir; age, s.73-86.

³⁸ nan;Abdulkadir; age,s.173.

³⁹ Günay Ünver; Güngör Harun; aban Kuzgun ve Di erleri; age, s.88, 92.

korunması söz konusudur. Yatırın isminin çocu a verilmesi de aynı amaca yöneliktir. Kutsalın tezahür etti i yatırın adını çocu a vermekle, çocu un ölümüne sebep olan kötü ruhların ondan uzak durması sa lanma ktadır.

Ocak Köyü Alevilerinde tespit etti imiz albastı inancı ve ondan korunmak için alınan tedbirler Anadolu'da oldu u gibi bütün Türk topluluklarında yaygındır.⁴⁰ Ara tırma sahamızda Ocak Köyü Alevilerinin albastı hakkındaki tasavvurları Anadolu'da lohusaya musallat oldu una inanılan bu kötü ruh cin, peri, eytan, kedi, köpek, tilki gibi ekillerde dü ünülmektedir.⁴¹ Ocak Köyü Alevileri arasında albastıdan korunmak için ba vurulan çareler, Türkiye'nin pek çok yöresinde yaygın olarak uygulanmaktadır. Lohusanın bulundu u odada kırk gün ı ıkların yanık bırakılması, evden ate verilmemesi, kırmızı renk, demir ortak motifler olarak kar ımıza çıkmaktadır.⁴² Albastı ile ilgili inanı ve uygulamalar bütün Türk topluluklarında mevcuttur. Orta Asya Türk topluluklarında n Kırgız-Kazak ve Ba kurt Türkleri albastıyı keçi veya tilki suretinde, Kazan Türkleri kötü bir ruh olarak, Özbek Türkleri, pejmürde, saçları da ınık bir kocakarı suretinde tasavvur etmektedir.⁴³ Gagauzlar ise albastıyı kötü ruhlu bir dev suretinde dü ünme kte, lohusa kadını onun kötülüklerinden korumak için yastı nın altına makas koymakta, odasında süpürge bulundurmakta ve lohusa kadının bulundu u odada kırk gün mum yakmaktadır.⁴⁴ Albastının kötülüklerinden korunma Kırgızlarda ba ırarak ve tüfek sesiyle, Kır gız-Kazaklar da ocaklı olarak bilinen ki iler ve demirciler aracılı ıyla olmaktadır.⁴⁵

Görüldü ü gibi albastı inancı ve ondan korunması uygulamaları yönünden Ocak Köyü Alevileri ve Orta Asya Türk toplulukları arasında büyük oranda paralellik bulunmaktadır.

Di er taraftan kırklama töreni, Ocak Köyü Alevilerinde oldu u gibi bütün Anadolu'da yaygın bir gelenektir.⁴⁶ Toplum tarafından lohusa kadın ve çocu u do umdan sonra kırk gün dñnen *kirli* kabul edilmektedir. Ocak Köyü Alevilerinde kadın

⁴⁰ Acıpayamlı;Orhan age, s.64;

⁴¹ Acıpayamlı;Orhan, age, s.75.

⁴² Acıpayamlı;Orhan, age, s.82-83

⁴³ nan, Abdulkadir; Makaleler ve ncelemeler, Cilt: II, s.259-261.

⁴⁴ Güngör, Harun; Türk Bodun Bilimi Ara tırmaları, s. 169,183.

⁴⁵ nan Abdulkadir; amanizm, s. 169-170.

⁴⁶ Acıpayamlı;Orhan, age, s.93-94.

lohusayken kurban etine dokunamaz, ceme giremez. Dolayısıyla kadın bu törenle kirlilikten arınmı olmaktadır. Bu ba lamda kırklama töreni bir tür *temizlenme* ritüeli olarak kabul edilebilir. Zira lohusa ve çocuk artık uyması gereken yasaklardan kurtulmu , toplumda herkesle görü me, her törene katılabilme imkânı bulmu tur. Bununla birlikte kirlilikten arınmanın sonucunda kurban kesilmesiyle söz konusu törene dinî bir nitelik kazandırılmaktadır. Kırklama törenine benzer bir uygulamayı Gagauz Türklerinde görmekteyiz. Gagauzlar da, çocuk do duktan kırk gün sonra vaftiz edilmektedir.⁴⁷

Do umdan sonra kadının kırk gün boyunca kirli oldu u inancı ba ta Tevrat olmak üzere di er din kitaplarında da yer almaktadır. Yahudilere göre kadın do um sonrası kırk gün kirli kabul edildi i için, onu n kutsal bir nesneye dokunması, ibadet yerlerine girmesi yasaklanmı tır.⁴⁸ Ayrıca kutsal kabul edilen kurban etinden de yemesi yasaktır. Türklerin Müslümanlı ı kabul etmeleriyle birlikte, Orta do u kültüründe hâkim olan kadının do um sonrası kirli oldu u yö nündeki inanç, Türk kültürü üzerinde de etkili olmu tur.

B- SÜNNET LE LG L NANI LAR VE DE ERLEND R LMES

Sünnet töreni, köydeki Alevîler arasında erkek çocu un ergenlik dönemine geçi i ile hayata hazırlanması ve topluma katılmasını ifade etmektedir. S ünnet gelene i, köyde tıpkı do um gibi insan hayatında önemli yeri bulunan geleneklerden biri olarak görülür. Her eyden önce sünnet, özellikle erkek çocu un hayatında önemli bir a ama olup, bu yüzden dü ün ya da mevlit gibi özel bir merasim yapılarak kut lanır. Bu ba lamda sünnet, çocu un ya adı ı topluma uyumunu sa layan kültür pratiklerinden biri olarak kabul edilmektedir. Aynı zamanda dinî bir vecîbe olarak görüldü ünden de dinî bir anlamı vardır.

1- Sünnet le lgili nam lar

Ocak Köyünde sünnet, genellikle çocuk okula ba lamadan ön ce, yani 6–7 ya larında yapılmaktadır. Cumartesi veya Pazar günleri de, yörede en çok sün net

⁴⁷ Güngör;Harun age, s. 183.

⁴⁸ Levililer, 12/2-5.

yapılan günlerdir. Dü ün mevsimi denilen dü ünlerin yapıldı ı yaz ayları en müsait zamandır.

Çocu unu sünnet ettirmek isteyen aile , öncelikle sünnet gününü kararla tırır, ardından köyde kendisine *okuyucu - okuntu* denen ki i, bunu tüm kom ulara haber verir.⁴⁹ Ayrıca sünnet evinin bilinmesi için de evin önüne bayrak asılır. Bu esnada bir yandan da çocuk, sünnete hazırlanır ve bunun içi n sünnet olacak çocu a özel kıyafet dikilir ya da alınır, sünnet karyolası da güzelce süslenir. Sünnetten bir gün önce ya da sünnet sabahı, davul ve klarnet e li inde at, otomobil ya da traktörle çocuk, köyün di er çocuklarıyla birlikte gezdirilir. Yapılan bu hazırlıklardan sonra sünnet töreni gerçekleşle tirilir.

Tören esnasında çocu u tutan ki iye *kirve* denir. Kirve, akraba ya da kom uların içinden çok sevilen bir ki idir. Türkiye'de kirveli in en yaygın oldu u bölgeler, Do u ve Güney Do u Anadolu'dur.⁵⁰ Kirveli e çok de er verilen köyde sünnet töreni, nadiren de olsa kirvenin evinde yapıldı ı gibi, genellikle açık alanlarda yapılmaktadır. Kirve, çocu un elbise ve ayakkabı gibi bazı ihtiyaçları ba ta olmak üzere sünnet dü ünündeki tüm masraflarını bizzat kendisi kar ılar, bunun kar ılı nda kirvenin ailesine de elbise türü eyler alınır.

Kirve, sünnet esnasında bir sandalyeye oturur ve sünnet olacak çocu u kuca ına aldıktan sonra çocu un bacaklarını açarak sıkı sıkıya tutar. Bu arada kirve türkü ve benzeri eyler söyleyerek dikkatleri ba ka yöne çeker. Genellikle bir sa lık teknisyeni olan sünnetçi, bazen de berber gibi kendini yeti tirmi kimselerden olur. Bu esnada sünnetçi de sünnet i lemini yapar. Bu i lem, tekbir e li in de yapılır. Sünnet olan çocukların sünnet fazlası evin e i inin altına gömülür. Evin eri olsun, evine ba lı kalsın anlamına gelir. Sünnetli çocu un sünnet yarasının kurutulması ve iyile tirilmesi için kurt yemi a açlardaki tozlar yara üzerine serpilerek iyile mesi sa lanırdı.⁵¹ Bunun üzerine önce kirve, çocu u öperek kutlar, ardından anne babası ba ta olmak üzere törene di er katılanlar da çocu u kutlarlar. Kirveye bir hediye verilir. Yine yata ına

⁴⁹ Bu esnada ça rıyı yapana yöresel ifadesiyle okuntu da itana kom ularda, genelde para veriyorlar.

⁵⁰ Örnek, Sedat Veyis; Türk Halk Bilimi, Kültür Bakanlı ı yay., Ankara 1995, s. 183

⁵¹ Mehmet Demirpolat, İkokul Mezunu, Lokantacılıktan emekli, 1946 Ocak Köyü Yukarı Yuvacık do umlu

yatırılan sünnet çocu una ise, ba ta anne ve babası olmak üzere kirvesi, tüm akrabaları ve di er davetliler, "geçmi olsun" deyip hediyelerini verirler. Arkasından sünnet evinde yemek verilir, e er ailenin maddi durumu iyi ise kurban kesilir ve bazen de sazlı sözlü dü ün yapılır. E lence sürerken bir yandan da misafirlere pasta, börek, ayran veya me rubat gibi eyler de ikram edilir.

Kirvelik, Alevî/Bekta î kültüründe genel olarak önem ve de er verilen geleneksel bir kurumdur. Yörede bir rivayete göre Hz. smail ile Cebrail arasındaki ili kiden, ba ka bir rivayete göre de Hz. Ali'den kaldı na inanılan kirveli e çok büyük önem verilir, bu yüzden herkes kirve olamaz; çünkü kirve, baba gibi görülür, baba yerine sayılır ve tıpkı musahip⁵² gibi algılanır. Bu gelene i yeni yeti en ku ak, pek bilmemekle birlikte artık bundan sonra kirve, aileden biri olarak kabul edilir, bundan dolayı da kirve olan ki inin kızı, sünnet olanla evlenemedi i gibi, sünnet olan da, onun çocuklarına ileride kız veremez. E er kirvenin ailesi ile böyle bir ili kiye girilmi se bu ili ki, dü künlük olarak kabul edilir.⁵³ Kirveli in burada böyle kutsal bir boyutu vardır. Bu anlamda kirvelik, tüm bu i levlerinin yanı sıra aileler arasındaki yakınla mayı sa layan bir kurumdur.

2- Sünnet le ilgili nam ların De erlendirilmesi

Sünnet uygulaması Anadolu'nun her yöresinde Müslümanlar t arafından dinî bir gelenek olarak icra edilmektedir. Geleneksel Türk dininde sünnet olma gelene i bulunmamaktadır. Sünnet uygulamasının Yahudilikle birlikte dinî bir anlam kazandı ı anla ılmaktadır. Tevrat'a göre çocuk sekizinci gün sünnet edilmelidir.⁵⁴ Kur'an'da sünnetten bahsedilmemesine ra men slam peygamberinin yeni Müslüman olan bir ki iye etek tıra ı ve sünnet olması yönündeki emri⁵⁵ söz konusu gelene in slamiyet'le birlikte devam etmesini sa lamı tır. Dolayısıyla dinî anlamda Sami kültürün bir ürünü olarak kar ımıza çıkan sünnet ayini Türklerin Müslümanlı ı kabul etmeleriyle birlikte onlar arasında slamiyet'e giri ritüellerinden biri olarak uygulanmaya ba lanmı , aynı anlayı la da devam etmi tir.

⁵² Ahiret karde li i demektir.

⁵³ Mustafa Güler, İkokul Mezunu, Mobilya malatçısı, 1942 Ocak Köyü do umlu

⁵⁴ Levililer, 12/3.

⁵⁵ Ebu Davud; Sünen, Cilt: I, s.253, stanbul 1992.

Sünnet uygulamasının dinî boyutu aynı olmakla beraber söz konusu ritüelin yapılma zamanlarında farklılıklar bulunmaktadır. Bu uygulamaların Yahudilerde doğum sonrası sekizinci gün yapılması zorunludur. Ocak Köyü Alevilerinin sünnet töreninde çocuğun evine bayrak dikilmesi töreni organize etmek için bayrakta rın görevlendirilmesi, ziyafet verilmesi gibi adetler mevcuttur. Bu bağlamda sünnet, çocuğun yeni bir gruba kabul edilmesidir. Aynı zamanda yukarıda sünnetin amacıyla söz konusu edildiği gibi sünnet, bir nevi, Müslümanlığı giri ritüelidir.

Geleneksel Türk dininde sünnet geleneğinin mevcut olmaması, kirvelinin Türk âdeti olmadığını göstermektedir. Aynı zamanda sünnet geleneğinin dinî anlam kazandıran Yahudilikte ve Müslüman Araplarda da kirveliyel rastlanmamaktadır. Türkiye'de kirvelinin görüldüğü yörelerdeki dinî gruplar ise Sünni, Alevi, Süryani ve Yezidiler olarak karımıza çıkmaktadır.⁵⁶ Kirvelinin bölgesel bir uygulama olduğu da buradan çıkarılabilir. Çünkü Hıristiyanlıkta sünnet geleneğinin olmamasına rağmen Güney Doğu Anadolu'da yaayan Süryanilerde -bu toplulukta sünnet olma kuralı mevcut değildir-de kirvelik kurumu mevcuttur.⁵⁷ Kirvelik ve ondan kaynaklanan evlenme yasağı uygulamasına Yezidilikte rastlamaktayız. Yezidilikte de sünnet dinî bir kuraldır. Çocuk, vaftizden bir hafta sonra kendisini vaftiz eden din adamı tarafından sünnet edilir. Yezidiler arasında kirvelik mevcut olup iki tarafın çocuklarının evlenmesi yasağı bulunmaktadır. Bu yasaktan dolayı Yezidiler özellikle çocuğun kirvesinin Müslümanlar arasından seçmektedir. Bununla birlikte Yezidilerde kirvelik, sünnet ile aynı derecede önem arz etmektedir. Zira ölü doğan çocuğa da kirve seçilmekte, çocuk sünnet ettirildikten sonra defnedilmektedir.⁵⁸ Bu bağlamda kirvelik Anadolu'da oluşan bir sosyo-dinî kurum olarak karımıza çıkmaktadır. Ocak Köyü Alevilerinde arasında tespit ettiğimiz kirvelikten kaynaklanan evlenme yasağı Orta Asya kökenli bir uygulamadır.

C- EVLENMELELİĞİNİN ANLAMI VE DEĞERLENDİRİLMESİ

Bir kadınla bir erkeğin yeni bir aile oluşturmak için ve birbirlerine karşı sadakat ve yardımda bulunmak amacıyla kurmuş oldukları ilişki bütününe evlilik denir. Evlilik mukaddes ve önemli bir hadise olarak kabul edilir. İnsan hayatında çok önemli

⁵⁶ Yıldırım, Ayşe; "Hristiyan Kirvelisi", Folklor/Edebiyat Dergisi, Cilt: IX, Sayı: XXXIII, s. 95-97.

⁵⁷ Yıldırım, Ayşe; age. s.95-97.

⁵⁸ Selçuk, Ali, Tahtacılar, Yeditepe Yay. st.-2005,s.166.

bir ama olan evlilik, yeni bir dönemi başlattı için de önemli bir dönüm noktası olma özelliğine sahiptir. Ayrıca toplumsal hayatta farklı aileleri birbirine yaklaştıran aralarında manevi bağlar kurarak aile gibi önemli bir kurumun yaşamasını sağlaması da, evlilik kurumunun önemli fonksiyonlarından biridir.

1- Evlenme ile ilgili inanışlar

Kadınların, dinî ayinlere de beyleriyle birlikte iştirak ettikleri görülmektedir; öyle ki Ocak Köyünde cem törenlerine evli olanların birlikte katılmaları cemin gerçekleştirmesi için zorunlu görülen bir şeydir; ayrıca bunun yanında kadınlar, derviş de olabilirdi gibi, cemlerde rehberlik ve sakkalık hariç tüm hizmetleri görebilirler. Erkeklerin yanında kadın, dinî ayinlerin yanında bütün merasimlere katılır ve her şeyden önce bir arkadaş ve bir "bacı" gibi görülür. Bu yüzden de çok evlilik, Alevî geleneklerine aykırı bir şey olarak algılanır. Bu kültürde daha çok tek evlilik, söz konusudur, zira birden fazla kadınla evlenmek, düğünlülükü gerektirir.⁵⁹ Bu da ayin zamanda bozulan olayına sıcak bakılmamasını beraberinde getirmiştir. Bu yüzden bozulan, ancak kadının bir ahlaksızlığı görülürse, karışılabilir bir durum olmakta, sebepsiz ve keyfi bir şekilde eşi bozulan erkeği, düğün olarak kabul edilmektedir.⁶⁰

Her şeyden önce yörede sünnilerle evlilik ilişkileri olmakla birlikte, her iki kesimde görülmektedir. “*Mesela benim kızım şu anda Sünnî biri olan damadıyla evlendi ve bir problem de teşkil etmiyor.*”⁶¹ Denilse de kendisinin ve çocuklarının İstanbul’da yaşıyor olması bunun çözülme sebebini gösterir, bu konuda köyde hala kapalı bir tutum vardır. Yörede Alevî kökenli ilişkiler arasında hâkim olan evliliğin de, kendileri ile aynı kökenden gelen ilişkilerle evlenmek olduğu görülmektedir. Burada Alevî geleneğinin bu olguya geçmişten gelen bir yaklaşımla Sünnî kesimlerden kız alıp verenleri düğün olarak görüp dışlamasının da önemli bir etkisi bulunmaktadır, adeta bir Alevî’nin bir Sünnî’den ya da bir Sünnî’nin bir Alevî’den kız istemesi, evliliğin tabiatına zıt olarak görülmektedir. Bunda köyde gelenek ve göreneklerin

⁵⁹ Veli Akdağ, Çiftçilik, Mobilya imalatçısı, 1931 Ocak Köyü doğumludur.

⁶⁰ Hasan Kızılkaya, Ortaokul Mezunu, Marangoz, 1974 Ocak Köyü doğumludur.

⁶¹ Hüseyin Ataibi, İlkokul Mezunu, Muhabirlik yapmış ve şu anda Müze Müdürü, 1944 Ocak Köyü doğumludur.

tutuculuk düzeyinde varlığını sürdürmesi neticesinde katı bir geleneksel ya antının egemen olması etkili olmaktadır.

Buna karşılık çevre Sünnî köylerde de genel olarak bu tür evliliklere sıcak bakılmadığı tespit edilmektedir. Burada da geçmişten gelen bir takım ön kabullerle toplumsal bilinçaltına ilişkin önyargıların etkili olduğu görülmektedir.

Yörede evlilik geleneği, diğer gelenekler gibi çok önemli yeri olan bir gelenektir, bu yüzden evlilik kurumu, Alevî topluluklar arasında adeta kutsal bir olgu olarak kabul edilir ve evliliğin katı olan boyutuna çok istisnai olaylar dışında kesinlikle sıcak bakılmaz.

Ocak Köyünde de evlilik geleneği, kutsal bir hadise olarak kabul edildiğinden dolayı her aşaması ayrı tören ve uygulamalarla var olan bir gelenektir. Zira ülkemizin her yerinde olduğu gibi yörede de evlenmeden önce *el seçme*, *söz kesme*, *ni an töreni*, *kına gecesi* ve *nikâh töreni* gibi gelenekler icra edilir.

İlk aşamada evlenme çağına gelen erkeğin annesi ile yakın akrabaları, uygun görülen kızın evine ziyarete giderler, bu esnada kız evinin tertip düzen ve temizliği ile kızın davranışları izlenir. Yine bu esnada görücü gidilen kız, ikramda bulunma bahanesi ile kendini ziyaretçilere gösterir. Erkek kız beşenilirse içlerinde bulunan en büyük ve tecrübeli olan kadın, ileri bir tarihte hayırlı bir geleceği diyerek kızın annesine düşüncelerini açıklar ve ayrılırlar. Daha sonra kararlaştırılan tarihte erkeğin ailesi, ileri gelen akrabaları ile birlikte dünür giderek kızın ailesinden isterler. Kız tarafı, öncelikle "Allah nasip ederse, bizde ara tırıp soralım düşünelim size haber veririz" diyerek cevap verir ve arkasından damat adayını ara tırır. Erkek olumlu sonuç alırlarsa kadınlar aracılığı ile tekrar gelmeleri için oğlan tarafına haber gönderilir.

Bundan sonra artık *söz kesme* aşamasına sıra gelir ve erkeğin ailesi, herhangi bir şekilde kızın ailesinden randevu isteyerek ziyarete geleceklerini bildirir ve bunun için gün kararlaştırılır. Erkek tarafı, öncekinden daha kalabalık bir şekilde kararlaştırılan gün ziyarete gelir. Kahveler içildikten sonra oğlan tarafından ileri gelen bir kişi sözü açar ve "*Allah'ın emri, Peygamber'in kavli, mam Cafer'in buyru üzerine kızınızı o lumuza istiyoruz*" diyerek uygun bir dille kızın istemeye geldiklerini bildirir. Erkek kız tarafı kabul ettiğini beyan ederse, "hayırlı olması" temennisiyle

tebrikler sunulur ve erkek tarafının gelirken getirdi i okolata ile ekerlemeler da ıtılır, söz yüzü ü takılır, arkasından gelin adayı tarafından pi irilen kahve içilir. Taraflar, ni an ve d ün, d ün töreninin nasıl olaca mı, yakla ık olarak nikâh zamanını ve gelin adayına alınacak takıları, ayrıca kar ılıklı alınacak hediyeler ile e yaları konu ur, bunları kararla tırır lar.

Söz kesiminden sonra uygun bir zaman süresi içinde de erkek tarafı, kız tarafını ak am yeme ine a ırır. Bu, hem iki ailenin birbirini daha yakından tanınmasını sa lamak, hem de evlili in ayrıntılarını konu mak için yapılır. Arkasından *ni an töreni* yapılır, ni andan önce akrabalardan bir ki i, köyü gezip ni anı duyurur. Ni an töreni, kız evinde iki aile arasında sade bir yüzük takma ekinde yapılır. Ni an, genel olarak kız tarafının sorumlulu u altındadır. Ni ana gelenler, kıza e itli hediyeler, yüzük, küpe, bilezik gibi e itli takılar ve e yalar getirir, bazıları da para takarlar. Bunun yanında, kızın anne ile karde lerine e itli e yalardan olu an hediyeler de verilir. Tören esnasında önce kahve, sonra erbet içilir, daha sonra de i ik yemekler yenir ve e lenilir. Bu arada ni an döneminde *irinlik* adı verilen *süslü bir koç* gönderilir. E er ni anı erkek tarafı bozarsa, hediyeler geri verilir, ya da geri verilmesi gerekti ine inanılır. Yörede genel olarak ni an atana iyi gözle bakılmamak tadır, ayrıca u ana kadar da ni anı atılan veya bo anan bir çift olmamı tır.⁶²

Ni andan sonra *d ün* hazırlıklarına ba lanır. Bunun için de önce d ün t arihi tespit edilir ve söz kesildi i esnada alınan karara göre alınacak takı ve e yalar tamamlanmaya çalı ılır. Her iki aileden birkaç ki i, bir araya gelerek alı veri için ar ıya çıkar ve daha önce kararla tırılan e yalar alınır.

Ayrıca köyde d ün yapacak olan aile, d ünden önce kom ularını a ırır, bu esnada d üne gelecek olan aileler, misafir edilmek üzere kom ular tarafından payla ılır.

D ün töreni, köyde yakla ık olarak üç gün sürer. Köyde d ünler genellikle Cuma günü ba layıp Pazar günü bite r. D ün, tüm akraba ve kom ulara ya sözlü olarak ya da eker da ıtılarak duyurulur, arkasından da köyde kızın çeyizi, d ünden

⁶² Hamza Tatlı, , İkokul Mezunu, Mobilyacıktan emekli, 1944 Ocak Köyü do umlu

yaklaşık bir hafta önce kendi evine asılır, böylece gelinin düğün için hazırlanmış oldu u her şey bir odada sergilenir. Bu odada gelin kızın bizzat kendi eliyle iğdi i danteller, oyalar, yemeniler ve dikti i elbiselerden oluş an çeyizi ile kendi özel e yaları, ayrıca erkek evinin aldığı bazı e yalar da hepsi bir arada te hir edilir ve tüm kom u lar, çeyiz görmeye gelir. Kız evinde bunlar yapıldıktan sonra çeyiz toplanır ve düğünün ilk günü gelin kızın arkadaş ları tarafından damat evine götürülür. Bu defa da erkek tarafının yakınları, gelinin çeyizine bakmaya gelirler.⁶³

Bunun arkasından düğün için erkek tarafı çalgı (davul ve klarnet), hamam ve a çı tutarlar. Genellikle Cuma günü Cuma namazından sonra erkek evinin önünde davul ve klarnet çalınarak düğünün ba lamı oldu u ilan edilir. Genelde üç gün boyunca davul ve klarnet çalar ve düğün evine, kına evine ve gelini ta ıyan at veya imdilerde arabaya herkesin görece i ekilde Türk bayra ı asılır. Bazen cirit oyunları oynanır. Aynı gün içinde ya da bir sonraki gün erkek tarafı, "*gelin hamamı*" için kız tarafına köyün bir hamamına giderler (Bkz.Ek-11) ve gelinle beraber gelin olacak kızın arkadaş ları ile yakın akrabaları hamama giderler. Hamamda bazı kadınlar de i ik türküler okurlar; bu esnada gelinin arkadaş ları, gelini aralarına alarak ellerinde mumlarla beraber türkü okuyan kadınların aras ında dola ırlar, arkasından hamamda yıkanılır. Gelin, büyüklerin ellerini öperek arkadaş ları tarafından yine türkü ve manilerle birlikte hamamdan çıkar ve hamamdaki herkes, gelinin evine gelerek yine e lenirler.

Bir sonraki gün olan Cumartesi günü sabah ı erken saatlerde de erkek hamamı yapılır. Buna *güvey hamamı* da denir. Bu hamama damatla birlikte damadın yakın arkadaş ları da katılırlar. Hamamdan çıktıktan sonra damat evine çalgılar e li inde çe itli oyunlar oynanarak birlikte gidilir ve orada da e lenilir. Ardından damada kız evi tarafından alınan elbise, ayakkabı ve iç çama ır ı gibi e yalar, kız tarafının gençleri tarafından damat evine getirilir.

Yine aynı gün köyde ak am vakti damada elbise giydirme töreni yapılır ve buna *güveyi donatma* denir. Güveyi donatmaya düğüne ça rılı olan erkek misafirler gelir, önce köyün meydanında çe itli oyunlar oynanarak güveyi donatmaya ba lanır ve

⁶³ Mustafa Güler, İkokul Mezunu, Mobilya malatçısı, 1942 Ocak Köyü do umlu

daha önce tıra olup temizlenen damadın elbiseleri dualarla giydirilerek merasim bitirilir. Ardından herkes yemeğe davet edilir, yemeğe gelen herkes damadı tebrik eder, hediyelerini damada verirler ve yemekler yenir. O akşam geç saatlerde damadın arkadaşları, davul ve klarnet eşliğinde kına gecesi yapılmakta olan kız evine damat kınasını almaya giderler, kız evinin önünde de oyunlar oynanır. Erkek evine getirilen kına, bazı kimselerde dualarla damadın eline yakılır ve geri kalanı da damadın bekâr arkadaşlarına da ıtılır. O akşam kız evinde ise, damat evi tarafından daha önceden gönderilen kına, deşerik oyunlar eşliğinde gelinin eline yakılır ve sabaha kadar erkek tarafından gelenlerle oyunlar oynanıp türküler söylenerek⁶⁴ geleneksel ismiyle *kına gecesi* kutlanır.⁶⁵

Erdinî nikâh, daha önce kıyılmaması genellikle kına gecesi kız evinde kıyılır. Burada ifade etmeliyiz ki *nikâh*, evliliğin en ciddi lemidir. Bundan dolayı da köyde hem dinî hem de resmi nikâh kıyılır. Dinî nikâhı ço unlukla köyde bulunan deşerik camii görevlisi kıyar. Bu nikâh, o lan ile kızın babaları ve yine iki taraftan kadını da erkek birer ahidin ahitli iyle yapılır. Bunun için dede, önce *"Allah'ın emri, Peygamber'in kavli ve mam Cafer-i Sadık efendimizin buyru u mezhebi içtihadı üzere kızınızı, o lumuza nikâhlayaca ız. Bu nikâha ikinizde hazır mısınız?"* der, onlar da *"hazırız"* derler. Bunun üzerine dede, kızın babasına *"Allah'ın emri, Peygamber'in kavli ve mam Cafer-i Sadık Efendimizin buyru u mezhebi içtihadı üzere kızını o luna verdin mi?"* der. O da, *"Verdim"* der. Dede, üç defa *"verdın mi?"* sözünü tekrar eder ve kızın babasından her defasında *"verdim"* cevabını aldıktan sonra erkeğin babasına dönerek *"Allah'ın emri, Peygamber'in kavli ve mam Cafer-i Sadık efendimizin buyru u mezhebi içtihadı üzere o luna kızını kabul ettin mi?"* diye yine üç kez sorar. O da üç kez *"kabul ettim"* dedikten sonra, *Hak i inizi rast getirsin, Hak Muhammed Ali yardımcınız olsun, dilekeleriniz kabul olsun, gerçe e hû"* der, bu arada ahlaki içerikli bir takım nasihatlerde bulunur ve nikâh kıyıldıktan sonra da duası yapılır. Resmi nikâh

⁶⁴ Örnek olarak u türküler söylenir:

"Kınayı getir anne	" Gelin a lar kaba kaba
Kınayı getir anne,	Gelin a lar kaba kaba,
Parma ın batır anne	Geline gerek bir baba
Parma ın batır anne,	Geline gerek bir baba,
Bu gece misafirim	Atma anam atma beni ellere
Bu gece misafirim,	Atma anam atma beni ellere,
Koynunda yatır anne	Gine sen yanarsın benim halime
Koynunda yatır anne"	Gine sen yanarsın benim halime".

⁶⁵ Himmət im ek, Ocak Köyü Halkından

ise, ya evlenmek için ba vurulan belediyeye ba lı nikâh dairelerinde nikâh memurları tarafından kıyılır.

Dü ünün üçüncü günü ise, gelin getirme i i için yapılan hazırlıklarla ba lar. Sabahtan damat evinin büyükleri toplanarak köyden gelin almaya gidecek ki ileri tespit eder ve bir araba konvoyu ile kız evine gidilir. Kız evinin yakınları da gelini yolcu etmek için toplanırlar, ayrıca kız çeyiz sandı ı ile di er e yaları da, bah i kar ılı nda erkek evine teslim edilir. Gelin, evden çıkmadan beline bekareti simgeleyen kırmızı bir ku ak ba lanır. Bu arada anne ile babasının ve tüm bü yüklerinin ellerini öperek onlarla helâlle ir, arkasından gelin kızın duva ı örtülerek gelin arabasına bindirilir ve erkek evine götürülür. Gelin o lan evine indi inde *saçı da ıtılır ve kurban kesilir*. Bu esnada gelin ve damat eve girerlerken e i e basmadan girme ye özen gösterirler. Gelin eve girerken ba ına eker ya da para saçılır ya da gelinin ba ına elma atılır. Bu arada davul ve klarnet e li inde oyunlar oynanır, türküler söylenir ve ayrıca dana ya da koyun kesilerek yemekler yenir. Günümüzde nadiren de olsa dü ünlerde *cirit* oyunu oynanmaktadır.

Dü ün töreninden belli bir süre sonra kız evinin davetiyle damat ile gelin, el öpmeye giderler, Ocak Köyünde kız evinde yemek öncesi damada mutlaka hediye verilir, böylece dü ün töreni de sona ermi olur.

Anadolu'nun bazı yerlerinde evlilik gelene i ile ilgili olarak görülen *ba lık parası uygulaması* ise, Ocak Köyünde, Türkmen Alevîle rinde görülmemektedir.

2- Evlenme le ilgili nam ı ların De erlendirilmesi

Ocak Köyü Alevileri arasında tespit etti imiz evlenme yasakları karde evlili i, musahiplerin evlili i ve kirvelikten meydana gelen ba ile ilgili olan evliliklerdir. Sünni kesimden evlenme yasa ı Ocak Köyü Alevilerinde bulunmamaktadır. Sünni topluluktan birisi ile evlenme yasa ı ise Anadolu'daki di er Alevi topluluklarda da bulunmaktadır.⁶⁶ Bununla birlikte Musahiplik ve kirvelikten kaynaklanan yedi nesil evlenme yasa ına benzer uygulamalar Orta Asya Türk

⁶⁶ Engin, smail; "Karma ık Toplumlardaki Yarımlara Örnek: Türkiye Alevili inin Geleneksel Yapısı ve Türkiye'de Dini Yarımlar olarak Aleviler -Sünniler", Alevilik Ara tırmaları, Sayı: 1, 1998, s.188.

topluluklarında da görülmektedir. Kazak Türklerinde aynı kabileye mensup iki gencin evlenebilmeleri için ecerlerinin en az yedi nesilden önce birle memesi gerekmektedir.⁶⁷ Kırgızlarda da aynı kabileye ba lı insanların baba soyundan yedinci nesile kadarki akrabaları ile evlenmeleri, yedi atası bir olanların karde kabul edildi i için yasaktır.⁶⁸ Ocak Köyü Alevilerinde ba lık parası gelene i görülmemektedir. Ocak Köyü Alevilerindeki dü ün adetlerinin pek ço unu Anadolu'da hem Sünni hem de di er Alevi grupların evlenme törenlerinde görmek mümkündür.⁶⁹ Ocak Köyü Alevileri dü ünlerindeki bazı ritüeller Anadolu'daki di er dü ün t örenlerinden farklılık arz etmektedir. Dü ün evini göstermesi için, o lan evine bayrak dikilmesi âdeti Anadolu'daki hemen hemen bütün evlilik törenlerinin ortak özelli idir. Hatta söz konusu gelenek farklı bir tarzda Bulgaristan'da ya ayan Gagauzlarda da m evcuttur.⁷⁰

Gelin o lan evine indi inde *saçı ve kurban kesme* gelene i Türkiye'nin pek çok yöresinde yaygın bir uygulamadır. Bu tür ritüeller geleneksel Türk dinindeki evlenme törenlerinin en belirgin özelliklerinden biridir.⁷¹ Buradaki *kanlı ve kansız kurban* ritüelinin gelinin artık kendisine *yabancı* olan bir eve kabul edilmesiyle ilgili uygulamalar oldu u anla ılmaktadır. Çünkü gelin o lanın ailesi için bir yabancıdır. Gelinin yabancı bir aileye üye olabilmesi için, o ailenin ataları ve koruyucu ruhlarının gelinin üyeli ini kabul etmeleri gerekir.⁷² Gelinin yabancı bir aileye kabul edilmesi de kurban aracılı ıyla mümkün olmaktadır.

Anadolu'nun pek çok yerinde oldu u gibi Ocak Köyü Alevilerinde de *kapı e i ine* büyük saygı duyulur. E i e basmak, oturmak yasaktır. Ocak Köyü Alevileri, e i e basılarak geçildi i veya oturuldu u zaman aileye kötülük gelece ine inanır. Anadolu'da e i e duyulan saygının men ei Geleneksel Türk dini ile ilgilidir. Türklerde *e ik* kutsaldır. E ik ile ilgili inanı ve uygulamalar bütün Tür k dünyasında görülmektedir.⁷³ Bilindi i gibi Türklerde ailenin sembolü evdir. Aile oca mı temsil

⁶⁷ Yücel, Mualla Uydu; "Kazak Türklerinin Aile Yapısı", Tarih Boyunca Türklerde Ev ve Aile Semineri (25-26 Mayıs 1998) Bildiriler, "Globus" Dünya Basımevi, stanbul 2000, s.59.

⁶⁸ Polat, Kemal; Kırgızlarda Do um, Evlenme ve Ölüm Fenomenleri, Doktora Tezi, Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2003, s.123-124.

⁶⁹ Örnek, Sedat Veyis; Türk Halkbilimi, Ankara-1995 s. 196-199.

⁷⁰ Güngör Harun; Mustafa Argun ah; Gagauzlar, Elektronik leti im Ajansı yayınları, Ankara 1990 s. 73

⁷¹ Ögel, Bahattin ;age, s.267-268.

⁷² nan;Abdulkadir, age, s. 167.

⁷³ Ögel,Bahattin, age, s.268.

eden ev, aynı zamanda kutsal bir mekândır. Dolayısıyla *e ik*, kutsal ile kutsal olmayı birbirinden ayıran, kutsal mekânı koruyan ve kutsal mekâna geçi te kötülükleri temizleyen sınırın bir simgesidir.

Ocak Köyü Alevilerinde zina dı ında bo anma ve ayrılmanın yasak olması durumu Anadolu'da Sünni topluluk arasında görülmemektedir. slamda erke e kadını bo ama hakkı ho görülmemekle birlikte verilmi tir.⁷⁴ Bununla birlikte Geleneksel Türk dininde erke in kadını bo ayabildi ine dair bilgiler mevcuttur.⁷⁵ Ayrıca Aleviler arasında var oldu u iddia edilen mum söndü olayı gibi bir olayın olmadığı, hatta yapılan cemler esnasında yanan mumu söndürmenin Ocak Köyü Alevileri a rasında büyük günah sayıldı ı gözlemlenmi tir.

D-ÖLÜMLE LG L NANI LAR VE DE ERLEND R LMES

nsan hayatının tabii bir sonucu olan ölüm olgusu, hem insan hem de toplumlar için son derece önemli olan bir olgudur, bundan dolayı zamanla toplumlar içinde ölümle ilgili bir takım gelenekler meydana gelmi tir. Toplumumuzda söz konusu geleneklerin olu umunda slamiyet'in çok önemli etkisi bulunmaktadır. Bu ritüellerin i leni inde Ocak Köyü Alevileri de slamiyet etkisinde kalmı lardır. Daha do ru bir ifade ile Sünni kesimde uygulanan inançların hemen hemen aynısı uygulana gelmi tir.

Ölüm, ruhun yer de i tirmesi, görünür âlemden görünmez âleme yöneli i ve böylece yeni bir durumun ba langıcıdır. Bu ba lamda ölüm, yok olmak anlamına gelmez; zira insan ruhu, varlı ı ve kaderinin bir sonucu olarak bir süre için misafir kaldı ı bedenden ayrılıp farklı ortamlara gidecek, varlı mı de i ik yerlerde sürdürecektir.

⁷⁴ Bakara, 236-237; Nisa, 19.

⁷⁵ Ögel, Bahattin, age. s.260.

1- Ölümle İlgili Namazlar

Yörede ölüm ve kötü habere en çok yorumlanan hayvan bayku tür. Bayku kimin damına konmuş ve ötmüşse o evden kötü haber çıkacağına inanılır. Bir insan di erine beddua ederken “evine bayku tünese” der, bu da “evin kötü bir olayla karşılaşmasının temennisidir.” Kötü olaydan maksat o evden bir ölünün çıkmasıdır. Bu nedenle insanlar evinin yakınında veya bacasında öten bir bayku gördükleri zaman onu hemen uçururlar. Gece ev köpeğinin hazine hazin ulması, o evden bir kişinin öleceğine hükmedilir. Akşam sakız çi neyenin ölü eti çi neyinine inanıldığından akamları sakız çi nemek günahıdır. Rüyalarda görülen aç devrilmesi de ölüm olayının olacağına bir işaret olarak yorumlanmaktadır.⁷⁶

Ocak Köyü Alevlerinde ölüm anında ve ölümden sonra bir takım uygulamaların yapıldığı görülmektedir. Bunun için öncelikle ölmek üzere olan bir insanın yanında yavaş bir sesle Yasin ve Âyete'l-Kürsî okunur, besmele çekilerek kelime-i tevhid ya da kelime-i ehadet söylemesi sağlanmaya çalışılır, bunun için "*Lâ ilahe illallah, Muhammedun Rasulallah, Aliyyun Veliyyullah*" ifadesini söylemesi için çaba sarf edilir ve o arada ona pamukla su verilir.

Ki öldükten sonra eğer gözleri açıksa kapatılır, ağız açık kalmasın diye çenesi bağlanır, başına da karanlıkta kalmasın diye mum yakılır, düvaz imam⁷⁷ okunur, arkasından yıkanır kefenlenir ve *cenaze namazı* kılınır. Cenaze namazını çok unlukla cami imamları kıldırır. Bazen dedelerin kıldırıldığı da görülür. Namazın ardından ölen kişi, mezarlıkta yönü kıbleye gelecek şekilde defnedilirken imam, son duaları okur ve telkinini yapar. Bunun için de hoca, "*Ey Cemaat-ı müslimin, bu muhibbi nasıl bilirsiniz? Allah 'a bala lı, ibadetini zikrini yapar, elinden dilinden belinden kimseye zarar vermez birisi olarak mı bilirsiniz? Hakka yürüyen bu can üzerindeki hakkınızı helâl ediyor musunuz?*" der. Katılanlar, "*yi biliriz, hakkımız helâl olsun*" derler. Bunun üzerine hoca, "*Huzuru Rabbi'l-alemin'de ahadet eder misiniz?*" diye sorar, bu defte katılanlar, "*Eyvallah*" diyerek cevap verirler. Herkes dağıldıktan sonra ölen kimsenin mezarı başında telkin verilir. Aslında telkin ölüye değil diriye

⁷⁶ Ali Güreer, Sanat Okulu Mezunu, Tornacılıktan Emekli (Muhtar) 1941 Ocak Köyü doğumlu

⁷⁷ Cemlerde okunan dörtlükler.

verilir.⁷⁸ Cenaze, dualarla mezara defnedilir. Mezarlıkta ölünün başında bir kez Fatıha suresi ile üç kez de İhlâs suresi okunur. Er kabre konulan kimse erkek ise o lu veya akrabalarından biri cenazeyi toprağa indirir, kadın ise, kadının birinci derceden akrabaları mezara indirir.⁷⁹

Cenaze evine komular da, de i ik yemekler yapıp getirirler. Taziyyeye gelen di er kimselere bunlardan ikram edilir. Bazen de cenaze sahipleri de gelenlere ikram için yemek pişirilir. Buna da *can a tı* denir.⁸⁰

Vefat edenin ödenmemi borcu varsa ve alacaklı çıkarsa, mirasçıları onları ödemeyi kabul ederler, e er alacaklı çıkmaz ise, dede mam Cafer Buyru u'ndaki dâr duasını okur, bu esnada dâr'da duranlar, ayakta beklerler ve arkasından dede, " *Allah affetsin, ruhu ad olsun, Hak erenler yardımcısı olsun*" der ve ayine katılan herkes "Allah Eyvallah" diyerek dedeye e lik eder.

Bu i lemlerden sonra â iklar, ölenin ruhu için de i ik nefes ve düvazlar okurlar; dede, ahlaki bazı nasihatlerde bulunur,⁸¹ nasihat bitmeden dualı olan saka suyu⁸² tekrar gelir herkes ondan içer. Arkasından ölenin günahlarının affedilmesi amacıyla da herkes, üç kez kelime-i ahâdet ile İhlâs suresi ve bir kez de Fatıha okur ve yapılan dualarla ayin sona erer. Ayin sona erdikten sonra da kesilen kabir kurbanı (lokma), verilen yemeklerle birlikte dua edilerek yenir. Cenaze sahibi, dedeye yaptığı hizmete karşılık bir ücret verir. Böylece ölenin de içinde bulunduğu sıkıntılı durumdan ve ahirette ayakta beklemekten kurtuldu na inanılır.

Ölen kimsenin vefatının yedinci, kırkinci günlerinde ve yıldönümünde ölünün ruhu için geleneksel bir anlayışla da Kur'an okunur ve ikramlar yapılır. Alevi gruplar hakkında yapılan ara tırmalarda elli ikinci gün yeme ine rastlanmamaktadır. *Kırkinci günde* kurban kesilerek kırk Yâsîn ya da yine mevlid okutulur ve yemek

⁷⁸ Yaman, Mehmet, (Köyün dedesi), Alevilikte Cenaze Hizmetleri, Can Yay. st.2003, s.31

⁷⁹ Cemal Erman, İkokul Mezunu, Mobilya malatçısı, 1935 Ocak Köyü do umlu

⁸⁰ Hamza Tatlı, , İkokul Mezunu, Mobilyacıktan emekli, 1944 Ocak Köyü do umlu

⁸¹ Örnek olarak dede, bu esnada "elinize dilinize belinize sahip olun, elinizle koymad ını almayın, gözünüzle görmedi inizi demeyin, her türlü kov, kin ve garaz gütmekten, kom u cahili azdırmadan, kul hakkı yemeden uzak durun, kendinize sahip olun, üç kapıya (el, dil, bel) ki lit vurun" ekinde nasihatlerde bulunur.

⁸² *Saka suyu* : cemlerde da tılan su

(lokma) verilir.⁸³Bu kırk gelene ine çok önem verilir, bu yüzden de ölenin ailesi, ölenin kırkı çıkıncaya kadar karalar ba lar ve siyahlar giyer, dü ün ve e lence türü eyler yapılmaz.⁸⁴Cenaze sahipleri için taziye yedi gündür. Gelen ilk bayram da *karalı bayramdır*. *Ölenin yılı* doldu unda ise artık son kurban kesilerek Kur'an ya da mevlid okutulur ve ruhu için af ve ma firet dilenir. Ayrıca herkes, gücüne göre kurban keser, bu yüzden koyun, koç ya da dana kesildi i gibi tavuk, kaz veya horoz da kesilir. E er cenaze sahipleri, kabir kurbanını kesemeyecek durumda ise kom ularla yardımla ır. Bunların dı nda ölenin ardından kurban bayramlarında da mezarı ba ına gelinerek Kur'an okunmaktadır. Ayrıca arefe günleri ve Cuma ak amları da mezarlıklara gidilir ve ölenlerin ruhları için Kur'an okunur.

2- Ölümle İlgili nanı ların De erlendirilmesi

Rüyalarda a acın kesilmesi, devrilmesi, ölümün ön belirtisi olarak yorumlamak Anadolu'da yaygın olan bir anla yı tır.⁸⁵ Türk mitolojisinde a aç önemli bir yere sahiptir. Hatta O uz ve Uygur türeyi destanlarında a aç, *ana rahmini* sembolize etmektedir. Bununla birlikte Türk inancına göre rüyada a acın filizlenip büyümesi, insan hayatının safhalarıyla aynılık arz eder.⁸⁶ Ocak Köyü Alevileri arasında rüyada a acın devrilmesi olayının ölümle sembolle tirilmesi, Geleneksel Türk inancındaki a acın konumundan kaynaklanmaktadır. Nasıl ki a acın filizlenip büyümesi, insanın do umunu gençli ini simgeliyorsa; a cın göçmesi, yık ılması da insanın ölümünü simgelemektedir. Geleneksel Türk dininde horoz kurbanı mevcut de ildir. Türk toplulukları içerisinde Gagauzlarda görülen horoz kurbanının ise onlara Slav dininden geçti i kabul edilmektedir.⁸⁷

⁸³ Köylü, Mustafa, Din Görevlilerinin Meslekî Problemleri, Samsun, 2000, s.148 -150.

⁸⁴ İ man, Bekir, "Eski Türk nançları ve Anadolu'daki zleri", Türk Dünyası Der., XV, Ank. 199 8, s. 7-8.Burada, yedi ve kırkına gönlerde bir takım ritüellerin yapılması, muhtemel olarak eski Türk inançlarıyla ilgilidir. Zira eski Türkler de, ölenin arkasından aynı günler ile yılında yemek verir, kurban keser, yas tu - tar ve kadınları da tırnaklarıyla yüzlerini kanatır, saçlarını yolardı. Günümüzde bu gelene e Sünnî olsun Alevî olsun her kesimin uydu u görülmektedir.Bekir İ man, "Eski Türk nançları ve Anadolu'daki zleri", Türk Dünyası Der., XV, Ank. 1998, s. 7 -8.

⁸⁵ Örnek, Sedat Veyis, Anadolu Folklorunda Ölüm, Ankara Üniversitesi Dil Tarih Co rafya Fakültesi yay. Ankara 1979, s.26.

⁸⁶ Ögel, Bahaeddin; Türk Mitolojisi, Cilt: I, s.74, 252.

⁸⁷ Güngör, Harun, Türk Bodun Bilimi Ara tırmaları, s. 156.

Ocak Köyü Alevileri arasında ölümü haber veren hayvanlarla ilgili inanımlar Anadolu'da oldukça yaygındır.⁸⁸ Anadolu'da olumsuz özelliklere sahip olduğu inanılan baykuş, eski çağlardan bu yana pek çok kültürde insanlar tarafından kötülük, felaket ve ölümün sembolü olarak kabul edilmiştir.

Ocak Köyü Alevilerinde baykuş ve köpeğin ölümü haber verdiğini inancıyla kovulması, ölüm ruhunun kötülüklerini bertaraf etmekle ilgilidir. Söz konusu hayvanların ölümü inancın ağırlıkta olduğu zamanlarda kovulmalarıyla onların ölüm ruhuna rehberlik etmeleri engellenmiş olmaktadır.

Ocak Köyü Alevileri arasında tespit ettiğimiz ölünün çenesinin baltalanması, gözlerinin kapatılması uygulamaları Anadolu'da olduğu gibi Azeri Türklerinin ölüm adetleri arasında da yer almaktadır. Bu uygulamalar Geleneksel Türk inancının devamı olarak karşımıza çıkmaktadır. Türklerde ruh, ölüm anında ağız ve vücudundaki her delik yerlerinden çıkar. Eğer ağız ve gözler kapatılmaz ise ölünün ruhu baka birisinin ölümüne neden olur. Ölünün üzerinin, etrafının ve evin bütün mekânlarının tütsülenmesi eski Türklerde var olduğu bilinen bir gelenektir. Türkler ölünün bulunduğu evi ve ölüyü tütsüleyerek, ölünün ruhunun kötülüklerinden sakındıklarına inanmaktadırlar. Aynı şekilde defin töreninden sonra, ölünün çıkarıldığı evde akşam ıkkıların yanık bırakılması ve ölünün yıkandığı yerde ateş yakılması slam öncesi Türk geleneğinin bir devamıdır.

Ölüye kefen giydirme âdetinin slam öncesi Orta Asya Türklerinde bulunduğu bilinmektedir. Türklerde ölüyü kefenle gömme âdetinin slam öncesi dönemlerinde mevcut olduğu, hatta kefenin *kef* kelimesiyle ifade edildiği belirtilmektedir.⁸⁹ Mezarda ölünün yüzünün kibleye çevrilmesi slami geleneğinin etkisiyle olmaktadır.

Ocak Köyü Alevilerinde genel olarak yasin süresi üç gündür. Anadolu'da ise üç gün ile yedi sekiz yıl arasında değişmektedir.⁹⁰ Ocak Köyü Alevilerinde yas boyunca yapılan uygulamalar eski Türklerin yas adetleriyle büyük benzerlik arz etmektedir. Bütün Türk boylarında yas geleneği onların ölüm adetlerinin de devamıdır.

⁸⁸ Örnek, Sedat Veyis; a.g.e., s. 15-19.

⁸⁹ Günay, Ünver; Güngör Harun; Türklerin Dini Tarihi, s.77;

⁹⁰ Örnek, Sedat Veyis; "Anadolu Folklorunda Yas", I. Uluslararası Türk Folklor Semineri Bildirileri, s.400.

bir unsur olarak günümüze kadar devam etmiştir.⁹¹ Türklerin Orta Asya'da uyguladıkları yas tutma geleneğini Anadolu'ya gelen Ouz boylarının bazı de i ikliklerle devam ettirdiklerini görmekteyiz.

Ocak Köyü Alevileri arasında uygulanan ölüyü anma adetleri genel hatlarıyla eski Türklerde yaygın bir uygulama olan *ölü a ı* geleneğinin devamı olarak karımıza çıkmaktadır.⁹² Kayseri'de yaayan Uygur ve Kazak Türklerinde de elli ikinci gün yeme i mevcut de ildir.⁹³

Ocak Köyü Alevileri arasında tespit edilen ölünün üçüncü, yedinci, kırkinci günleri ve yıldönümünde kurban kesme ve yemek ziyafeti geleneğinin Orta Asya Türklerinin geleneksel inanılarında var olduğunu, hatta bu uygulamaların büyük törenler ekinde yapıldığını anlaşılmaktadır. Altaylar, çocuğun ruhunun yedi, büyüklerin ruhunun da kırk gün ailesinin veya akrabasının evinin etrafında dola tınına inanır.⁹⁴

Ocak Köyü Alevilerindeki yıl yeme i ile eski Türklerde ölünün yıl dönümünde yapılan *ölü a ı* geleneğinin arasında da benzerlikler bulunmaktadır. Eski Türklerde ölünün yıl dönümünde mezara gidilmekte, mezarın üzerine yemek ve içki konulduktan sonra kendileri de yemek yemekte, içki içmektedirler. Daha sonra ölenin e i mezarın etrafında üç defa dolanıp *ben seni bırakıyorum* demektedir.⁹⁵ Ocak Köyü Alevilerinde yıl yeme i sonunda, yemek törenine katılanlar ve ailesi *bizden yan ı helâl olsun* demektedir. Bu da ölen kişiye kar ı sorumlulukların sona erdiğini gösterir.

⁹¹ Görkem, mail; "Türk Dünyasında Yas Törenleri ve A ıtlar", Türk Dünyası Ara tırmaları, Sayı: 77, Nisan 1992, s.158-188.

⁹² nan, Abdulkadir; Makaleler ve ncelemeler, Cilt: I, s.121 -122.

⁹³ Güngör, Harun; Türk Bodun Bilimi Ara tırmaları, Kayseri –1998, s.361.

⁹⁴ nan, Abdulkadir; amanizm, s. 189-190; Makaleler ve ncelemeler, Cilt: I, s.422.

⁹⁵ nan, Abdulkadir; age, s. 190.

K NC BÖLÜM

OCAK KÖYÜ ALEV LER N N TAB ATLA VE GÜNDEL K HAYATLA LG L NANI LARI VE DE ERLEND R LMES

A- TAB ATLA LG L NANI LARI VE DE ERLEND R LMES

1- Hayvanlar le lgili namı lar Ve De erlendirilmesi

a- Hayvanlar le lgili namı lar

Alevî toplulukları arasında tav an etinden tiksiniildi i, hatta ondan nefret edildi i ve bu yüzden etinin yenmedi i görülmektedir. Tav anın özellikle hayızlı bir hayvan olması görü ü ileri sürülür. Ayrıca tri in gibi bazı hastalıklara yol açtı ı da söylenmektedir. Çok azınlıkta kalan bir kesim de, konuyu dinî bir platforma çeker ve *Ehl-i beyt rivayetlerinde mam Cafer'den böyle bir haberin bulundu unu, zira Hz. Muhammed'in de tav an yemedi ini* söylerler.

Tav an ve bayku dı ında di er bazı hayvan ya da ku lara yöne lik olarak da olumsuz tavırların alındı ı görülmektedir. Örnek olarak, *turna, güvercin ve geyik*, bunlar arasında sayılabilir. Bunların içinde özellikle turnaya ç ok önem verilmekte olup ona hürmet gösterilir. Öyle ki onun sesi, bazılarınca Hz. Ali'nin sesi olarak kabul edilir. Ayrıca geyik boynuzunun koruyucu oldu una inanılır ve bu yüzden de evlerin içine bazen de kapılara asılır.

Ayrıca bayku un da ölümü ça rı tıran bir hayvan olması ve onun bulundu u yerlerden uzak olma veya onu kendilerinden uzak tutma çalı maları mevcuttur. Gelen bayku u da kovma taktiklerinden birisi de ate parçası mevcut ise onunla uzakla tırmaya çalı ırlar. Ayrıca geceleri köpek uluması da ölümü ça rı tıran bir bir durum oldu u için geceleri mümkün mertebe köpeklere yakla mamaya çalı ırlar. Onlar ölümünü istedikleri, sevmedikleri birisi için *oca ında bayku tünegin* tarzında bir beddua söylerler. Beddua dı ında söz konusu ku un ismi pek söylenmemektedir. *Bayku* bir evin yakınında veya üzerinde öttü ünde o evde birinin ölece ine i aret etti ine inanılır.

b- Hayvan ile ilgili namın De erlendirilmesi

Ocak Köyü Alevileri arasındaki inanı a göre ölüme i aret eden hayvanların ba nda bayku gelmektedir. Ocak Köyü Alevileri arasında ölüme haber veren hayvanlarla ilgili inanı lar Anadolu'da oldukça yaygındır.⁹⁶ Anadolu'da olumsuz özelliklere sahip oldu na inanılan bayku , eski ça lardan bu yana pek çok kültürde insanlar tarafından kötülük, fela ket ve ölümün sembolü olarak kabul edilmi tir. Bayat boyunun sembolü olan bayku un, Geleneksel Türk inancında u ursuzlu u ve ölümü simgeledi i dü ünülmemi tir. Bayku un ölümü haber veren ku olarak dü ünülmesi Türklere ran veya Çin dü ünçesinden geçmi tir.⁹⁷ Geleneksel Türk inancında ölümden sonra ruhun akrabalarının ve kendi evinin etrafında onlardan birine zarar vermesi amacıyla dola tı na inanılır.⁹⁸ Aynı zamanda ruhun, söz konusu yerlerde dola masına köpe in e lik etti i dü ünülmektedir.⁹⁹ Ocak Köyü Alevilerinde bayku ve köpe in ölümü haber verdi i inancıyla kovulması, ölüm ruhunun kötülüklerini bertaraf etmekle ilgilidir. Söz konusu hayvanların ölüme i aret etti i zamanlarda kovulmalarıyla onların ölüm ruhuna öncülük etmeleri engellenmi olmaktadır. Ocak Köyü Alevileri, hayvanlarla ilgili bütün bu uygulamalar aracılı ı ile ölümün uzakla tı na inanmaktadırlar.

Ocak Köyü Alevilerinde tav an ile ilgili aynı inanı ve uygulamalar mevcuttur. Bunun yanı sıra Ocak Köyü Alevileri dı ndaki Bekta ilerde de tav an tabusuna rastlanmaktadır. Arnavut Bekta ilerinde tav anla ilgili aynı tarzda inanı ve uygulamalar bulunmaktadır. Bütün Alevi-Bekta ilerde tav anın tabu kabul edilmesi ve etinin yenmemesi hakkındaki anlatımlar arasında benzerlikler bulunmaktadır. Bunlar tav anın ayba ı kanından meydana geldi i, di i tav anın kadın gibi ayba ı oldu udur. Buradaki söylentilerin *eski Türk inanı larıyla, özellikle amanizm'le* ilgili oldu u da söylenebilir. Zira eski Türkler arasında tav anın, aya ait semavi bir hayvan,

⁹⁶ Örnek, Sedat Veyis; Anadolu Folklorunda Ölüm, Ankara Üniversitesi Dil Tarih Co rafya Fakültesi yayınları, Ankara 1979, s. 15-19.

⁹⁷ Selçuk, Ali, Tahtacılar, Yeditepe Yay. st.-2005,s.214

⁹⁸ nan, Abdulkadir; Makaleler ve ncelemeler, Cilt: II, s.422.

⁹⁹ Selçuk, Ali; age. s.215

yani bir totem olarak görüldü ü tespit edilmektedir.¹⁰⁰ Bu durum da, bu anlayı ın eski Türk inançlarıyla ilgili olabilece ini ortaya koymaktadır.

Tav an tabusu Anadolu Türklerinde sadece Alevi Bekta i topluluklarda görülürken, Sünni Türklerde böyle bir tabuya rastlanmamakta, onlar tav an etini yemektirler. Eski Türk dininde tav anın tözlerden birini olu turdu u eski Türkçede tavu gan kelimesi bulunmasına ra men *kozan* ismiyle anıldı ı belirtilmektedir. Yakut Türklerinde ise kötü dü ünceleri uzakla tırmak için tav anların kuyruk veya kulaklarının evin çatısına atıldı ı, be iklerin üzerine tav an derilerinin asıldı ı, evlerde tav an kafataslarının saklandı ı ifade edilmektedir.¹⁰¹ O uz destanlarında altın gözlü tav andan bahsedilmektedir.¹⁰² Bütün bu bilgilerden anla ılaca ı üzere, Orta Asya Türklerinde tav an, olumsuz özelliklerinden ziyade bazen kötülüklerden *koruyucu*, bazen kutsala yakınlı mada aracı, bazen yol gösterici bir simge olarak kar ımıza çıkmaktadır.

Orta Asya Türklerinde ve Anadolu'da Sünni Türklerde ta v an tabusuna rastlanmaması, Alevi-Bekta i topluluklarda söz konusu tabunun yabancı kültürlerin etkisiyle olu tu unu göstermektedir. Tav anın etinin yenilmesinin yasak olmasına Tevrat'ta rastlamaktayız. Tevrat'ta tav an ve kaya tav anının gevi getirdi i ancak çatal tırnaklı olmadı ı için yenilmesinin yasak oldu u, onların kirli sayıldı ı ve le ine dokunulmaması emredilmektedir.¹⁰³ Kur'an da ise eti yenilmesi yasak olan hayvanlar arasında tav an yer almamaktadır. O zaman söz konusu yasa ın kayna ını iili in etkilendi i kültürlerde aramak gerekmektedir. Alevi-Bekta i topluluklarındaki tav anın özelli i ile ilgili anlatımlar ço unlukla ii motifler içermektedir.

Ocak Köyü Alevilerinde kutsal kabul edilen geyik ile ilgili inanı lar benzer ekilde Anadolu'daki di er Alevi gruplarda görüldü ü gibi Sünni toplulukta da yaygındır. Anadolu'da bazı Türk dervi lerinin geyik kılı ma girdi i ile ilgili

¹⁰⁰ nan, Abdülkadir, age. s. 45-46.

¹⁰¹ Jean Paul Roux; "Türk nancında Tav anın Yeri", Çeviren: İhan Cem Erseven, Cem Dergisi, Sayı: 8, s.44.

¹⁰² Ebulgazi Bahadır Han; Türklerin Soy Küttü ü (ecere -i Terakime), Hazırlayan: Mu harrem Ergin, Tercüman 1001 Temel Eser, Tarihsiz, s. 87.

¹⁰³ Levililer, 11/5-6,8; Yasanın Tekrarı, 14/7-8.

menkıbeler bulunmaktadır. Bekta i menkıbelerine göre, Alanya Beyinin o lu Gaybî, av esnasında bir geyi i ok ile yaralar . Gaybî, kaçan yaralı geyi i takip eder. Geyik sonunda bir tekkeye girer ve oradan ihtiyar bir dervi kılı nda çıkar; ehzadenin attı ı oku hırkasının altından çıkarıp ona geri verir. Bu ihtiyar dervi Abdal Musa'dır. Gaybî bu olaydan sonra Abdal Musa'nın müridi olur ve Kaygusuz Abdal adıyla hayatını sürdürür.¹⁰⁴ Burada Abdal Musa'nın geyik kılı na girmesi amanizm ile ilgilidir. Ayrıca ermi ki ilerin geyik kılı na girmeleri de amanlık ile ilgili olup mitsel zamanın ba langıcına dönü ve *ölümsüzlük özlemiyle* ili kilidir. Zira Eliade'nın da ifade etti i gibi amanın hayvanlarla dostlu u veya hayvana dönü mesi, onun mitsel ça larda insan ile hayvanın barı -içinde ya adı ı ölümlü olmayan *cennetlik* durumu tekrar ya amasıdır. aman, trans halinde bugünkü insa nlık durumunu ortadan kaldırıp, geçici de olsa ba langıçtaki olayları yeniden ya amı olmaktadır.¹⁰⁵ Dervi veya ermi ki i de geyik kılı na girmekle, aynı amanın trans halindeki durumu gibi zamanı ilga etmekte ve ba langıçtaki mitsel zamanı tekrar ya amak tadır. Burada zamanın yok edili inin yanı sıra yeniden do u da söz konusudur. Ocak Köyü Alevileri arasında geyi in kutsal kabul edilmesinde, onun zamanın ilgasına ve mitsel ba langıcın tekrar ya anmasına aracılık etmesi etkili olabilir.

Ocak Köyü Alevileri arasında en çok sevilen ku lardan birisi olan Turna, Türk folklorunda önemli bir yere sahip olup, Anadolu'da pek çok halk hikâyesine konu olmu tur. Anadolu'da haberci ku olarak de erlendirilen turnanın öldürülmesi günah kabul edilmektedir.¹⁰⁶ Ocak Köyü Alevilerinin yanı sıra Anadolu'daki di er Alevi-Bekta i toplulukları turna sesini Hz. Ali'nin sesi olarak kabul ederler.¹⁰⁷ Ayrıca turna motifinin Alevi-Bekta i edebiyatında önemli bir yere sahip oldu u daha çok Hz. Ali ile özde le tirildi i anla ılmaktadır.¹⁰⁸ Dolayısıyla turnayı öldürmek, yeryüzünde Ali'nin varlı ını sona erdirmek olaca ndan yasaktır.

¹⁰⁴ Eröz, Mehmet; Türkiye'de Alevilik -Bekta ilik, st.1977, s.374,400-401.

¹⁰⁵ Mircea Eliade; amanizm, s.126-127.

¹⁰⁶ Elçin, ükrü; Halk Edebiyatı Ara tırma ları, Cilt: I, Kültür ve Turizm Bakanlı ı yayınları, Ankara 1988, s.63-67.

¹⁰⁷ Noyan, Bedri; "Bekta ilikte Dokunulmayan Hayvanlar", Türk Folklor Ara tırmaları, Sayı: 279, Ekim 1972, s.6439-6440.

¹⁰⁸ Eröz, Mehmet; Eski Türk Dini ve Alevilik -Bekta ilik, st.-1992, s.134-135.

2- Ate le ilgili inanç lar Ve De erlendirilmesi

a- Ate le ilgili inanç lar

Anasırı erba' dedi imiz dört unsurdan biri olarak kabul edilen ate , bütün Türk topluluklarında oldu u gibi Anadolu Türkleri ve bunların ayrılmaz bir parçasını olu turan Türkmen Alevilerinde de kutsaldır. Ocak Köyü, köylerinin isimlerinin bile böyle bir ate yakılan yer veya ate le ilgili olmasını tesadüf olarak görmezler. Ocak Köyü Alevileri içinde tespit etti imiz ate ve ate in yakıldı ı yer anlamındaki ocakla ilgili inanç ve uygulamalar bulunmaktadır.

Ocak Köyünde Sultan Hıdır Abdal Türbesinde mum yakıldı ı görülmektedir. Ocak Köyü Alevileri bu yeri ziyaret ettiklerinde, çe itli dileklerinin gerçekleşmesi için, orada mum yakmaktadırlar. Ocak Köyü Alevilerinde cem ayinlerinde delil adını verdikleri mumu yakmak büyük önem arz etmektedir. Cem ayinine delilin yakılmasıyla ba lanılır. Bu mumu *delilcinin* yakması gerekmektedir. Yakılan bu delile, dede ba ta olmak üzere cem törenine katılan herkesin niyaz etmesi gerekmektedir. *Delile* niyaz u ekilde yapılmaktadır: Cem ayininin yapıldı ı mekânın içerisine konulan sembolik *e i e* niyaz edildikten sonra sürünerek delil önüne gelinilir. Eller delili ortada bırakacak ekilde açılır ve sonra yüze sürülür.

Ocak Köyü Alevileri ölümle ilgili ritüellerinde de ate ten yararlanmaktadırlar. Ölen bir kimsenin evinde bütün mekânlarının tütsülenmesi gerekir. Evin içinin tütsülenmesi i lemi, ölü evden çıkarıldı ı zaman, tekrar yapılır. Ocak Köyü Alevileri, yanan ate in suyla söndürülmesinin u ursuzlu u sembolize etti ine inanmaktadır. Bunun için ocakta yakılan ate , üzerine su dökülerek söndürülmemektedir. Ate e tükürmek de günah olarak kabul edilir. Köyde ate le ilgili inanç larından bir di eri ise, ileride bahsedece imiz Nevruz ate inin üzerinden atlama inanı ıdır.

b- Ate le ilgili inanç ların De erlendirilmesi

Ate , geçmi toplumlardan günümüzün modern toplumlarına kadar insan hayatında önemli bir yere sahiptir. Tarih boyunca ate , pek çok kültürde yerine göre kendisine tapınılan ve kötü ruhları kovmaya yarayan bir vasıta veya dînen kirli

kabul edilenleri temizleyici bir rol üstlenmiştir. Türkler, büyük saygı gösterdikleri ate için önceleri *od-ot* kelimesini kullanmışlardır. Ate kelimesi ise Türklere daha sonradan Taciklerin tesiri ile girmiştir.¹⁰⁹ Defin töreninden sonra, ölünün çıkarıldığı evde akamışıkların yanık bırakılması slâm öncesi Türk geleneğinin bir devamı olarak kabul edilmektedir. Bütün Türk topluluklarında olduğu gibi Ocak Köyü Alevilerinde de ölümden sonra ruhun varlığının devam edeceğine inanılmaktadır. Defin töreninden sonra ruhun, evini ziyaret etmek için geri geleceği, dolayısıyla ruhun evini kolay bulabilmesi için evin ışıkları yanık bırakılmaktadır. Geleneksel Türk dinindeki uygulamayı aynı anlayışla Ocak Köyü Alevilerinde de yerine getirmektedir.

Bununla birlikte ölünün bulunduğu evde, ölünün ve evin tütsülenmesi eski Türklerde var olduğu bilinen bir gelenektir. Günümüzde Orta Asya'da Türkler ölünün bulunduğu evi ve ölüyü tütsüleyerek, ruhun kötülüklerinden sakındıklarına inanmaktadırlar. Ocak Köyü Alevileri, tütsüleme ritüelini yapmaktadırlar. Ocak Köyü Alevileri ateşi, temizlenme aracı olarak kullanmaktadırlar. Ateşin levinin temizleyici olmasına Göktürklerde de rastlamaktayız. Bazı araştırmacılar Türklerdeki ateşle ilgili inanışların Zerdütilikten kaynaklandığını ileri sürüyorlarsa da¹¹⁰ bunlara katılmak mümkün değildir. Çünkü Türklerdeki ateşle ilgili inanç ve uygulamalarla Zerdütilikteki ateş kültürü birbirinden farklılık arz etmektedir. Türklerde ateşle ilgili uygulamalar Zerdütilikteki uygulamalardan oldukça farklılık arz etmektedir. Türklerde ateş, *temizleyici* bir fonksiyona sahip iken, Zerdütilerin dinen temiz olabilmeleri için, su ile temizlenmeleri gerekmektedir.¹¹¹ Bununla birlikte ateşin tükürmenin yasak olmasının Zerdütilik ile ilgili olduğu kabul edilmektedir.¹¹² Türklerde ateşle ilgili uygulamalar, ateşin gücüyle *kötü ruhları kovma* esasına dayanmaktadır. Zerdütilerde ise ateş *tapınma* objesi olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu nedenle Ocak Köyü Alevilerinde görülen ateşle ilgili inanışların Zerdütilikten geldiğini söylemek kesinlikle doğru bir yaklaşımdır.

¹⁰⁹ Güngör, Harun; Türk Bodun Bilimi Araştırmaları, s. 329.

¹¹⁰ Ocak, Ahmet Yaşar; Bektaşî Menâkıbnâmelerinde slâm Öncesi inanç Motifleri, Enderun yayınları, İstanbul 1983, s.190-192; Nejat Birdoğan; Anadolu ve Balkanlarda Alevi Yerleşmesi, Mozaik yayınları, İstanbul 1995, s. 108.

¹¹¹ Selçuk, Ali; age.s.274

¹¹² Güngör, Harun; Türk Bodun Bilimi Araştırmaları, s. 335.

3- Su le ilgili namı lar Ve De erlendirilmesi

a- Su le ilgili namı lar

Ocak Köyü Alevileri suyu kutsal kabul ederler. Ocak Köyü Alevilerinde lohusa kadın ve çocu u, do umdan sonra kırk gün dinen kirli kabul edilir. Bu dönemde kadının ceme girmesi ve kurban etine dokunması yasaktır. Ocak Köyü Alevileri arasında kirlilikten arınmak amacıyla do umdan sonra kırkıncı gün çocuk ve annesinin kırklanması, kırkının çıkarılması gelene i mevcuttur. Çocu a, söz konusu törende musahipli bir kadın varsa o kadın, yoksa oradaki en ya lı kadın tarafından banyo yaptırılır. Daha sonra çocu un üzerine kullanılmamı tülbent veya havlu tutulur, böylece çocu un kırkı çıkarılmı olur. Çocu un kırkı çıkarıldıktan sonra lohusa annede yıkanır ve o da kırklanmı olur. Kırklama töreninden sonra çocuk ve annesi üzerindeki yasaklar kalkar. Bu olay uygulamada köyde suyun temizleme aracı olarak kullanıldı nı göstermektedir.

Ocak Köyü Alevileri inek ve koyunun ilk sütüne *a ız* adını verirler. Onlar, ilk sütü yemediklerini, akar suya döktüklerini ifade ederler. Bu akarsu ırmak, çay, dere oldu u gibi su kanalı da olabilir. Bu uygulamayla hayvanın sütünün akarsu gibi bereketli olaca nı inanılır.

Ocak Köyü Alevilerinde cem töreninde *Selman*¹¹³, *süpürgecinin* meydanı süpürmesinden sonra dededen ba layarak herkese üçer damla *el suyu* da ıtır. Bu su ile sadece iki elin üç parma ı ıslatılır. Ocak Köyü Alevileri el suyunu *tarikât abdesti* olarak da adlandırırılar. Bununla birlikte musahiplik ritüelinde, selman tarafından yemekten sonra *sakka suyu* da ıtılır; *ahım erenleri hû, sakka suyu* geliyor diyerek içi su dolu bir su kabı dedenin önüne getirilir. Dede o suya hayırlı verir: *Bism-i ah, Allah Allah Allah Allah la ilahe illallah Muhammeden Resulullah Ayıyyül -veliyullah suyumuzab-ı kevser ola, mam Hüseyin'in a kına, Yezid'in elinde susuz kalanların a kına, la fet a illa Ali la seyfe illa Zülfıkar*. Selman, sırasıyla dede, mürebbi¹¹⁴ ve delilciye birer tas su verir. Sonra bütün herkese su da ıtır. Selman su verirken *dara*

¹¹³ Cem törenlerinde Selman-ı Farisi temsil etti ine inanılan kimsedir ki su da ıtır.

¹¹⁴ Cem törenlerinde uyarıcı kimse.

durur ve hû der. Selman suyu da ıtırken herkes *sakkayı sak, Selman-ı pak ere hizmet pire hizmet, la ilahe illallah mam Hüseyin'in a kına olsun, Yezide lanet olsun* sözünü tekrarlar.

Bununla birlikte *sakka suyu* Muharrem orucu sonundaki A ure bayramında da içilir. A ure günü a ure yenildikten sonra büyük bir tasa su konulur. Dede o suya hayırlı verir ve o sudan üç yudum içer. Söz konusu su, *darda* durarak içilir ve içildikten sonra *mam Hüseyin'in a kına olsun, Yezidin yüzüne lanet olsun* sözü söylenir.

Ocak Köyü Alevilerinde suya tükürmek, suyun içine tuvalet ihtiyacını gidermek, yasak kabul edilir. Bunun yanı sıra Muharrem orucu süresince oruç tutanların su içmedi i görülür. Bu süre zarfında vücudun su, ihtiyacını ayran, çay, komposto gibi su içeren içeceklerle giderilir. Aynı zamanda Muharrem orucu süresince banyo yapılmaz, çama ır yıkanmaz.

b- Su ile ilgili nani ların De erlendirilmesi

Ocak Köyü Alevileri arasında tespit etti imiz suya tükürme, abdest bozmanın yasaklı ı ile ilgili uygulamalar Geleneksel Türk dininde önemli bir yere sahip oldu u bilinen *yer-su* inancının içinde yer alan su kültürünün deva mı olarak kar ımıza çıkmaktadır. Bununla birlikte suya kar ı duyulan saygı ve onun temizlik ve safiyet sembolü olarak kabul edilmesi günümüzde sadece Ocak Köyü Alevilerinde de il, bütün Türk topluluklarında hala geçerlili ini korumaktadır.

Türklerin daha Hunlar döneminde suyu kutsal kabul ettikleri, ona kurban sundukları bilinmektedir.¹¹⁵ Di er taraftan Orhun yazıtlarında *Yer-su* kültüründen bahsedildi i, Göktürklerin söz konusu inancı devletin resmî kültlerinden biri haline getirdikleri ifade edilmektedir.¹¹⁶ Di er taraftan Orta Asya, Sibiry ve Altay Türklerinde suya tükürerek, abdest bozarak onu kirletmek hatta temizlik aracı olarak kullanmak yasaktır.¹¹⁷ Ocak Köyü Alevilerindeki su ile ilgili söz konusu yasaklar da Geleneksel Türk dinindeki su kültürüyle ilgili olmalıdır. Zira su, Türk din tarihi içinde

¹¹⁵ Wolfram Eberhard; Çin'in İmal Kom uları, s.69; Özkul Çobano lu; "Türk Kültür Tarihinde Su kültürü", Türk Kültürü, Sayı: 361, Mayıs 1993, s.288.

¹¹⁶ nan, Abdulkadir; Makaleler ve ncelemeler, Cilt: I, s.491.

¹¹⁷ Günay Ünver; Güngör Harun; Türklerin Dini Tarihi, s.50.

daima temizlik ve safiyet sembolü olarak kabul edilmi , onun izlerinin bulundu una inanılmı tır.¹¹⁸

Ayrıca cinsel ili kiden sonra yıkanıldı ı, ancak bunun gusûl abdesti gibi belirli kurallara göre yapılmadı ı belirtil mi tir. Bu durumda ara tırma sahamızdaki Ocak Köyü Alevilerinin suyu temizlik amacıyla kullanıp kullanmadıklarının sosyo - kültürel hayatlarıyla ili kili oldu u anla ılmaktadır. Mezara su dökme uygulaması, ölünün susuzlu unu gidermek amacına yöneliktir ve do rudan ölümler kültüyle ili kilidir.

4) Nevruz Ve Hıdırellez le İgili nanı lar Ve De erlendirilmesi

a- Nevruz Ve Hıdırellez le İgili nani lar

Büyük ölçüde sözlü gelene in ürünü olan halk inançları, toplumların bilinçaltılarında önemli oranda yer tutan ve alttan alta, özellikle modern e itim ve kültür anlayı nın köklü bir ekilde girmede i kırsal kesimde etkili olan bir olgudur. Halk inançlarının, *Hıdırellez* ve *Nevruz* gibi halk bayramları, ayrıca yörede sık sık görülen türbe ritüelleri ve do um-ölüm gibi konularla ilgili oldu u tespit edilmi tir.

Ülkemizin pek çok yöresinde görülen Hıdırellez kutlamaları, Ocak Köyünde de görülür. Daha çok Batı Türk dünyasında kutlanan bir halk bayramıdır. Hızır ve İlyâs isimlerinin halk a zında aldığı ekilden ibaret olan hıdırellez, kökü slâm öncesi eski Orta Asya, Ortado u ve Anadolu yaz bayramlarına dayanan, Hızır yahut Hızır ve İlyâs kavramları etrafında dinî bir muhtevaya bürünmüş halk bayramının adıdır.¹¹⁹ Hıdırellez, her eyden önce baharın sona erip yazın geli ini i fade eden ve bu amaçla kutlanan bir halk bayramıdır. Halk arasında 5 Mayıs'ı 6 Mayıs'a ba layan gece Hızır ile İlyas'ın bir araya gelip bulutukları ve sohbet ettiklerine ve bu buluşma neticesinde havaların iyiden iyiye ısındı ma ve tabiatın iyice ye illendi ine inanılır. Bu yüzden de 6 Mayıs günü Hıdırellez eklinde adlandırılarak kutlanır.

Sözlük anlamı ile “ye illik, ye erme ve tazelik” gibi anlamlara gelen Hızır ile İlyas kelimelerinin bir araya gelmesinden olu an Hıdırellez yörede çok önem verilir.

¹¹⁸ Günay Ünver; Güngör Harun; Türklerin Dini Tarihi, s.50.

¹¹⁹ Ocak, D A, Hıdırellez Maddesi, st., s: 313

Mitolojiye göre âb-ı hayatı yani ölümsüzlük suyunu içip ebedilik sırrına ulaşan olan Hızır ve İlyas peygamberlerden Hızır'ın karada; İlyas'ın ise, denizde zor durumda kalan, sıkıntıda olan insanların yardımına ko tüklerine inanılır.¹²⁰ Onlar, u radıkları yerlere bolluk ve bereket verir, huzur getirirler; bu yüzden Hıdrellez, bolluk, bereket ve barı nın simgesi olarak kabul edilir.

Ayrıca o gün, herhangi bir i yapılmaz, evlerde diki dikilmez, tarlalara gidilip çalı ılmaz, dal da kırılmaz. Tabiatın adeta bayra m yaptığı böylesi bir gün de yiyilip içilir e lenilir ve de i ik dilekler tutulur. Ayrıca yapılan yemekler, bereket getirece ine inanıldı ndan dolayı fakirlere de da ıtılır.

Yörede kutlanan bir di er halk bayramı da *Nevruz'dur*. Farsça "yeni gün" anlamına gelen Nevruz, eskiden oldu u gibi günümüzde de Anadolu, Ortado u, Kafkaslar, ran, Balkanlar ve Orta Asya'yı içine alan bölgelerde ya ayan tüm toplumların geleneklerinde yeri olan köklü bir bayramdır.¹²¹ Nevruz, yörede de gece ile gündüzün birbirine e it oldu u kı nın bitip baharın ba ladı ı ve güne in koç burcuna indi i gün olarak kabul edilen 21 Mart tarihinde co ku ve heyecanla kutlanır.

Görüldü ü gibi, hem Hıdrellez hem de Nevruz bayramları, toplumsal boyutları yüksek bayramlar olmakla birlikte, kaynaklar ı itibariyle dinî bir takım inanı ve kültlerle de ba lantılı olup dinî bir muhtevaya da sahiptirler.¹²² Bunun yanında topluluk içinde bireyleri bir araya getirip kayna tırarak onlar arasındaki toplumsal ba ları güçlendirip ortak de erleri peki tirici fonksiyonları da vardır.

b- Nevruz Ve Hıdrellez le İgili nanı ların De erlendirilmesi

Ocak Köyü Alevilerinde tespit etti imiz Nevruz bayramı Anadolu'da ve bütün Türk topluluklarında genellikle farklı isimlerle, aynı tarihlerde bahar bayramı

¹²⁰ Bazı görü lere göre Hızır, Adem'den beri gelen peygamber ve evliyalara arkada lık etmi , yardımcı olmu ölümsüz bir ki idir. Bkz., Ocak, slâm -Türk nançlarında Hızır Yahut Hızır- İlyas Kültü, Türk Kültürünü Ara tırma Enstitüsü Yay., Ant, 1985, s. 119 -120

¹²¹ Aydın, Mehmet, Ansiklopedik Dinler Sözlü ü, Damla Ofset, K onya-2005 Nevruz Bayramı mad., s.553-554

¹²² Çobano lu, Özkul, "Yapısal ve levsel Bakımdan Gelene ksel Bayramlar Ba lamında Nevruz ve Hıdrellez", Türkbilg Türkoloji Ara tırmaları Der., \ Ank., 2000, s. 51-59.

olarak kutlanmaktadır.¹²³ Bununla birlikte Çuva Türklerinde ise, Orta Asya kökenli Nevruz bayramından kaynaklandı ı ifade edilen *Nartukan*, iklimsel ve dînî-kültürel farklılık sebebiyle 25 Aralıkta kutlanmaya başlanmaktadır.¹²⁴ Aynı zamanda On ki Hayvanlı Türk Takviminin başlangıcı da 21 Mart tarihidir.¹²⁵ Diğer taraftan bazı araştırmacılar, Nevruz'un Farsça kökenli bir kelime olmasından da yola çıkarak, Nevruz bayramının Türklere İranlılardan geçtiğini iddiasında bulunmaktadır. Tabii ki bu görüşe katılmak mümkün değildir. Çünkü Zerdütili in kutsal kitabı Avesta'da ve onun alegorik tefsiri kabul edilen Zend'de İran Nevruz'u hakkında hiçbir bilgiye rastlanmadığı ve kutlandığı günün dînî olmaktan ziyade tabiatla ilgili olduğu kabul edilmektedir.¹²⁶ Bu durumda Nevruz bayramı, tabiatla ilgili verimlilik ve bereketlilik bayramı olarak¹²⁷ karşımıza çıkmaktadır. Ayrıca tabiatla ilgili inanç ve uygulamalar hemen her kültür ve dinde mevcut olduğu için onları bir tek meneye bağlamak tutarlı bir yaklaşım gibi gözükmemektedir. Uygulamanın daha çok tabiatın tekrar canlanması, yeni yıl ve ölümler-atalar kültüyle ilgili olduğu görülmektedir.

Ocak Köyü Alevilerinde tespit ettiğimiz *Hızır* ile ilgili inanışlara Anadolu'da Sünni topluluklarda da rastlanmaktadır. Hızır inancına Anadolu dışındaki Türk topluluklarında da rastlamaktayız.

Kur'an'ın Kehf suresinde Musa peygamber ile ismi zikredilmeyen, ancak kendisine Tanrı tarafından ilim öğretilen kişi arasında geçen olaylardan bahsedilmektedir.¹²⁸ Bazı Kur'an tefsirlerinde söz konusu kişinin Hızır olduğu belirtilmektedir.¹²⁹ Bununla birlikte İslamî gelenekteki Hızır inancına benzer inanışlar Kitapı Mukaddeste de rastlamaktayız. Teyvrat'ta devamlı seyahat eden İlyas ve Eli isimli şahsiyetlerden bahsedilmektedir. İlyas ve Eli'nin yaşadıkları yerlerde fakirleri yoksulluktan kurtardıklarını, yiyecek maddelerini bereketlendirdiklerini, kendilerine iyilik edenlerin hastalanıp ölen çocuklarını dirilttiklerini, doğum engelleri

¹²³ Çay, Abdulhaluk; Türk Ergenekon Bayramı: Nevruz, Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü Yay., Ankara 1993, s.71-151.

¹²⁴ Güngör, Harun; "Kama-Ural Çuvalarının Yeni Yıl Bayramı Nartukan", Türk Dünyasında Nevruz, s.166.

¹²⁵ Genç, Reşat; "Türk Tarihinde Nevruz", Türk Kültüründe Nevruz, s. 17.

¹²⁶ Güngör, Harun; "Ön Asya Kültürlerinde Yeniden Doğuş ve Türklerde Nevruz", Türk Kültüründe Nevruz, s.32.

¹²⁷ Güngör, Harun; Türk Bodun Bilimi Araştırmaları, s.36.

¹²⁸ Kehf, 60-82.

¹²⁹ Yazır, Elmalılı Hamdi; Hak Din Kur'an Dili, Cilt: IV, Matbaai Ebüzziya, İstanbul 1936, s.3256 -3265.

rahatça atıklarını, kendilerine karşı çıkanları gökten ateşle yırarak yok ettiklerini Tevrat'tan öğrenmekteyiz.¹³⁰ Buradan hareketle Tevrat'taki İlyas/ İlyas, Eli'nin sahip oldukları özellikler ile İslami gelenekteki ve Anadolu'daki Hızır inancı arasında büyük benzerliklerin bulunduğunu söyleyebiliriz. Ocak Köyü Alevileri ile Sünni topluluklardaki Hızır'ın ölümsüz olduğu yönündeki inanç, zor durumda kaldığında *Yeti Ya Hızır!* Tarzında dua edilerek yardıma çağırılması gibi hususlar Hızır inancının temelini İlyas/ İlyas'ın oluşturduğunu göstermektedir. Dolayısıyla Ocak Köyü Alevilerindeki Hızır inancının Sami düncenin tesiriyle oluşturulduğunu söyleyebiliriz. Hıdrellez kutlamalarının Ocak Köyü Alevilerinde olduğu gibi Anadolu'daki diğer Alevi ve Sünni topluluklarda da mevcut olduğu bilinmektedir.¹³¹ Hıdrellez bayramı Anadolu'daki bazı Türk topluluklarında da kutlanmaktadır. Batı Trakya Türkleri arasında *Hıdrellez*,¹³² Makedonya Türklerinde *Edirlez* veya *Ederlez*¹³³ Kosova Türkleri arasında *Hıdırles*, *Hedirles* veya Dobruca Türklerinde *Hıdırlez*¹³⁴ adı altında kutlanmaktadır. Bütün bu Türk topluluklarında söz konusu bayramın kutlama tarihi 6 Mayıs'tır.

Ocak Köyü Alevileri 6 Mayıs'ı kış mevsiminin sona erip yaz mevsiminin başladığı gün olarak kabul ettiklerini ifade etmektedirler. Bu anlamda Hıdrellez kutlamalarının öncelikle tabiatla ve mevsim değişikliğiyle ilgili olduğunu anlaşılmaktadır.

Ocak Köyü Alevilerinin Hıdrellez kutlamaları ile eski Türklerin Orta Asya'da kutladıkları bahar bayramları arasında büyük benzerlikler bulunmaktadır. Eberhard Türklerin ilkbaharda tabiattaki bitkilerin yeşerdiği, tayların çoğaldığı zaman kutladıkları bayramı ziraat kültürlerinin doğurduğu bereket kültüründen ziyade yer kültürü bayramı olarak derlendirmektedir.¹³⁵ Kazak, Kırgızlar ve Balkan Türklerinde *Kırmızı Murunduk* adında Mayıs'ta kutlanan ilkbahar bayramında *saçı* uygulamasının yapıldığı bilinmektedir. Yakutların Mayıs'ta yaptıkları bayramın adı *ly*

¹³⁰ I.Krallar 17/10-22; II.Krallar 4/7-17-37.

¹³¹ Ocak, Ahmet Yavaş; Hızır- İlyas Kültü, s.130-131.

¹³² Dede, Abdurrahim; Batı Trakya Türk Folkloru, Kültür Bakanlığı yayınları, Ankara 1978, s.121.

¹³³ Eren, İsmail; "Manastır Türklerinin Bazı Hıdrellez Adetleri", Türk Kültürü, Sayı: 68, Haziran 1968, s. 557.

¹³⁴ Yurtsever, Mehmet Vani; "Hıdrellez -Tepre ", Emel, Sayı: 77, Temmuz-Ağustos 1973, s.41.

¹³⁵ Eberhard, Wolfram; Çin'in İmal Komuları, Çev. Nimet Uluoğlu, Ankara -1996 s. 94.

kiin (ay güne) bayramıdır. Bu bayrama herkesin katıldığı, kurban kesilip kımız içildiği belirtilmektedir. Bu bağlamda Ocak Köyü Alevilerinin Hıdrellez kutlamaları eski Türklerin bahar bayramlarının devamı niteliğinde görülebilir. Ancak Sami kültürün etkisiyle Türklerdeki söz konusu edilen bayramların Anadolu'da Hıdrellez kutlamaları adı altında devam ettiği bilinmektedir.

5- Ziyaret Yerleri ile İlgili Namınlar Ve Değerlendirilmesi

a- Ziyaret Yerleri ile İlgili Namınlar

Ocak Köyünün tam ortasına kurulmuş yüksekçe bir yerde bulunan Sultan Hıdır Abdal Türbesi, köyün kurucusunun ve aynı zamanda da manevi liderinin medfun bulunduğu yer olması dolayısıyla kutsal görülmektedir. Burayı köyün kendi insanları nasıl kutsal görüyorlarsa aynı şekilde dışarıda gelen insanlar da burayı kutsamaktadırlar.

Hıdır Abdal Sultan Türbesi Ocak Köyünde sürekli ziyaret edilen yer olarak birinci sıradadır. Özellikle Hıdır Abdal Sultan Türbesine ayrı bir önem verilmektedir. Türbe için hayır duaları edildiğinde kurbanlar kesilir. Ayrıca türbeye gelenler, orada bulunan kişinin Hakka yakın kimse olduğunu inanmakta olup onun yüzü suyu hürmetine dua ederek Allah'tan ifa beklemektedir.

Hıdır Abdal Sultan Türbesinin ziyaret edilmesi, daha çok şu amaçlarla yapılmaktadır: Evlenemeyenlerin kismetlerinin açılması, çocuğu olmayanların çocuk sahibi olmaları, hem psikolojik hem de psikolojik olmayan tüm hastalıklardan ifaya kavulma amacı ile. Özellikle de Hıdır Abdal Sultan ruhi hastalıklara ifa veren ifa tabibi olarak bilinir. Ayrıca mali sıkıntısı olanların rahatlığına ulaşması, ürünlerin daha bol ve bereketli olması için yağmur duasına çıkmak, türbedeki zatlara ruhlarına fatiha ve dua okuyarak sevap kazanma, ayrıca efaatlerine ulaşma beklentisi, bela ve deşerlik musibetlerden korunmak gibi amaçlarla Allah'a dua ve yakarıta bulunarak adeta türbedeki velinin yardımcı olmasını diler ve adaklar adarlar. Ayrıca ifa bulabilmek için türbenin içinden toprak alıp götürürler ve evlerinde saklarlar. Yatırım içinde bulunan zatın medfun bulunduğu mezarın etrafında da emekleyerek tavaf

ediyorlar. Bu ekilde hastalıklarına ve dertlerine çözüm yolu bulma gayretinde oluyorlar.¹³⁶

Yöredeki Alevîlerin Sünnîlere kıyasla bu tür yerleri topluca kadın-erkek kalabalık gruplar halinde ziyaret ettikleri görülmektedir. Ayrıca dikkat çeken bir noktada, türbe girişlerinde eğilme,¹³⁷ hatta bazılarında secde ederek öpme ve türbe duvarları ile mezarın üzerini örten sandukayı bolca öpme ve örtüsüne yüz sürme, çıkarken de kişinin arkasını, sırtını dönmeden yüzü kabre dönük olarak ve saygı ile eğilerek geri geri çıkma gibi uygulamalar vardır.

Ocak Köyü Alevilerinde birisinin vefatından sonra yıkandığı yere, evinin içine onun gelip yiyeceğini inancıyla yiyecek ve içecek bırakma uygulamaları bulunmaktadır. Mezar ziyaretlerinde mezara su dökmeleri, uygulamaları eski Türklerde de mevcuttur.

b- Ziyaret Yerleri ile İlgili İnanımların Değerlendirilmesi

Türbeye bu derece önem verilmesi, böyle anlaşılmaktadır ki köyde görülen diğer bazı inanç ve geleneklerde olduğu gibi eski Türk inançlarıyla ilgilidir. Zira Orta Asya'daki ilk Türk devletleri dağınık Tanrı makamı olarak gördüklerinden dolayı onlara saygı ve hürmetle bakıp, ölülerini de tanrıya yakın olmaları amacıyla hep yüksek tepelere gömerlerdi.¹³⁸ Onlara göre buralar, esrar ve gizem dolu yerler, insanüstü varlıkların ve ilahların mekânı, hatta ilahlarla temas kurulan yerlerdi. Bu yüzden de buraları sıkı tutulmuş, daraldıkları, tarlaları kuraklıktan kavrukları, bu yerlere koşullar, dualar yapar ve diğer dilekler de bulunurlardı.¹³⁹ Ocak Köyünde ki türbe de dağ ve tepe denilebilecek bir yerdedir.¹⁴⁰

Ziyaret fenomenine; Türk topluluklarının tamamında rastlanıldığı gibi, bu tür inanımların İslam dünyasında mevcut olduğu, temelde Sami kökenli dinlerin söz konusu

¹³⁶ Bunu biz orada bulunduğumuz enlikler esnasında gözlemledik.

¹³⁷ Böyle yadırlarda eğilme basmamaya özellikle özen gösterilir.

¹³⁸ Günay, Ünver; Güngör, Harun; Türk Din Tarihi, Kayseri, 1998, s.56.

¹³⁹ İnan, Abdülkadir, age. s. 177-188; Ocak, Ahmet Yaşar, Bektaşî Menâkıbnâmeleri, s. 70-71

¹⁴⁰ Fotoğraflar; Türbe Fotoğrafı

fenomene kar ı çıkmalarına ra men bu tür inan ı ların varlıklarını sürdürdükleri bir gerçektir.¹⁴¹

Beltir, Altay ve Yenisey Türklerinde de ölünün üç, yedi ve kırkinci gün yemeklerinde aynı uygulamaların yapıldı ı belirtilmektedir.¹⁴²Bir ki i mezarı ziyaret ederken kendi ölüsünden her hangi bir dilekte bulunmamaktadır. Bununla birlikte mezar ziyaretlerinde adak ve kanlı kurbanın yer almaması da dikkat çeken bir husustur. Türbeye sunulacak kurbanda önem arz etmektedir.

Türbe ziyaretinde, türbeye kar ı yapılan uygulamalar normal bir ölüye gösterilen saygının üzerindedir. Türbe ziyaretine topluluk halinde gidilmesini, türbeye bireysel ve toplu niyazlar yapılması da dikkat çeken di er husustur. Bütün bunları göz önüne aldı ımızda Türklerin Orta Asya'da atalara ve Gök Tanrıya kurban sunma uygulamaları ile Ocak Köyü Alevilerinin türbe ziyaretlerindeki uygulamalar arasında büyük benzerlikler bulundu unu söyleyebiliriz.

Ara tırma sahamızdaki gözlem ve tespitlerimize göre kutsalla temasta kurban sunumunun Ocak Köyü Alevilerinde Sünni toplulu a göre daha yaygın ve ön planda bulundu unu söyleyebiliriz. Ayrıca uygulamalar esnasında Allah-Muhammed-Ali kelimeleri çokça zikredilmektedir.

Ziyaret fenomenine; Türk topluluklarının tamamın da rastlanıldı ı gibi, bu tür inan ı ların slam dünyasında mevcut oldu u, temelde Sami kökenli dinlerin söz konusu fenomene kar ı çıkmalarına ra men bu tür inan ı ların varlıklarını sürdürdükleri belirtilmektedir.¹⁴³ Bununla birlikte ziyaret fenomenini genel anlamda ele aldı ımızda, Onun evrensel nitelikli oldu unu görmekteyiz. Çünkü geçmi toplumlardan, günümüzün modern toplumlarına kadar pek çok kültürde inanç ve uygulamalarda farklılık olmasına ra men ziyarete konu olan mekânların varlı ı bilinmektedir.¹⁴⁴

¹⁴¹ Kuzgun, aban; Günay, Ünver; Güngör Harun ve Di erleri; age,1996 s. 11, 115-116.

¹⁴² nan, Abdulkadir; amanizm, s. 189-190.

¹⁴³ Günay; Ünver Güngör Harun; aban Kuzgun ve Di erleri; age, s. 11, 115 -116.

¹⁴⁴ Selçuk, Ali; age. s.310

Ziyaret yerlerinin bir taraftan çe itli dilekleri, amaçları için insanları kendilerine çekti i, di er taraftan kendilerine yapılan saygısızlıktan dolayı da insanları cezalandırdı ı görülmektedir. Zira yukarıda tasvir etti imiz gibi ara tırma sahamızda insanlar pek çok dilek ve amaçla türbeye yönelmekte, ancak bu yerle teması geçmek için belirli ritüelleri yerine getirmektedirler. Çünkü kutsalla do rudan temas kurmak zordur.¹⁴⁵ Bu sebeple ziyaret yerlerinin birtakım usul ve kaideleri mevcuttur ki ziyaretler de bu do rultuda yapılabilir. Ayrıca ziyaret fenomeni ile ilgili uygulamaların kutsalın veya kutsal gücün tezahürüyle temas amacına yönelik oldu unu görmekteyiz. Ziyaret yerlerinde yapılan secdeler, toprak almalar, mezara, a lara çaput ba lamalar vb. uygula malar kutsalla temas amacına yönelik olup, kutsalın sirayet etmesi söz konusu olmaktadır.

Bütün bunları göz önüne aldı ımızda esasında Ocak Köyü Alevilerinin kutsal yerleri ziyaretlerinin temelinde kutsalla temas ve bunun sonucunda kutsalın sirayetini sa lamayı amaçlamak yatmaktadır. Bu durumda kutsalla temas eden ki inin aynı zamanda kutsal olmayan mekn ve zamandan da soyutlanmı olaca ını söyleyebiliriz.

6- Ya mur Duası le ilgili namı lar Ve De erlendirilmesi

a- Ya mur Duası le ilgili namı lar

Yaz aylarında iklimin kurak geçti i zamanlar ba ladı ında Ocak Köyü Alevileri ya mur duasına çıkarlardı.¹⁴⁶ Ya mur duasına çıkmadan önce, a tan korkulu a benzeyen eski giysiler giydirilen bir me *gelin* yapılır. Köyün dedesi nde dua ederek yrr. Çocuklar da “*ya ya mur, ya ya mur, tekne de hamur ver Allah’ım ver bir sürü ya mur*” diyerek köy içerisinde dola ırlardı.¹⁴⁷ Köylüler ya mur duasına çocuklar nde, büyükler arkada yürüyerek giderler. Çocukların nden yürümesini onların masum günahsız oldukları için Allah onların yüzü suyu hürmetine kullarına daha merhametli davranaca ını inancından kaynaklanmaktadır. Ya mur duası için çıkan çocuklardan me gelini gezdirenin üzerine damlardan bakrala su dökülür. Evlerden

¹⁴⁵ Günay, nver; Güngör Harun; aban Kuzgun ve di erleri; age, s. 105.

¹⁴⁶ Cemal Erman, İkokul Mezunu, Mobilya malatçısı, 1935 Ocak Köyü do umlu

¹⁴⁷ Nurettin zkaya, , İkokul Mezunu, Kahve letmecisi, 1958 Ocak Köyü do umlu

toplanan ya ve bulgurla lokma pilavı piirilerek bütün köylüye ikram edilirdi.¹⁴⁸ Ocak Köyü Alevileri arasında ya mur ya dırtmak için çocukların büyük bir öneme sahip oldukları görülmektedir. Ya mur duası için türbe ziyareti dışındaki uygulamalar, çocuklar tarafından yerine getirilmektedir.

Bir ba ka ya mur ya dırtma uygulamasında ise, çocuklar, herhangi bir eyi gelin ekinde elbise giydirerek süslerler. Buna çömçe gelin denildi ini yukarıda söylemi tik. Güne battıktan sonra köyün bütün çocukları toplanır, çocukların ikisi çömçe gelini en önde taşıyarak yerleşim birimindeki bütün evleri dolaşırlar. Ev sahiplerinden un, ya, susam, yumurta, tuz isterler. Ev sahibi istenilen gıda maddelerinden herhangi birisini verdikten sonra çömçe gelinin ve çocukların üzerine su kabıyla su serper. Ev sahibi su serptikten sonra çocuklar hep bir ağızdan: “*Çömçe gelin ne ister / Allah’tan ya mur ister*” ekinde başırlar. Bütün evler dolaşıldıktan sonra herhangi birisinin evine gidilir, çömçe gelin orada bulunan büyük bir su kabının içine bırakılır. Daha sonra birkaç kadın çocukların topladığı yiyecek maddelerinden birer eyer piirirler ve o akşam çocuklara güzel bir ziyafet çektirilir. Çocuklar yemekleri yedikten sonra evlerine giderler. Ya mur ya dıktan sonra çömçe gelin su kabından çıkarılır.

Ocak Köyünde çocuklar tarafından uygulanan ya mur ya dırtma törenlerinin yanı sıra, büyükler tarafından ziyaret yerinde yapılan ya mur duasına da rastlanmaktadır. Ziyaret yerindeki ya mur duasına, köydeki yürüyemeyecek durumda olan hasta ve yaşlıların dışında hemen herkes katılır. Ya mur duası için söz konusu ziyaret yerine gidildiğinde orada türbeye niyaz edildikten sonra kurban kesilir. Kurban, genellikle koçtur. Bunun yanı sıra iki üç tane horoz getirilir. Koyun kurban edilemediğinde horoz kurban edilir. Kurban edilecek hayvan üç defa türbenin etrafında dolandırılır. Türbeyi çevreleyen duvarın dışına çıkarılarak kurban kesim yerinde kesilir. Daha sonra kurban etiyle yemek yapılır ve bütün köylüye ikram edilir. Yemek sonunda sofraya hayırlısı verilir. Yemekten sonra sırasıyla herkes türbeye tekrar *Ya Allah! Ya Muhammed! Ya Ali!* diyerek niyaz eder ve ey! Dedem senden ya mur diliyoruz derler. Niyaz ve dilekten sonra türbenin üzerine su serpilir. Bundan sonra da kesinlikle ya mur ya dıcağına inanılır.

¹⁴⁸ Ali Gürer, Sanat Okulu Mezunu, Tornacılıktan Emekli (Muhtar) 1941 Ocak Köyü doğumlu

b- Ya mur Duası le ilgili nanıların Değerlendirilmesi

Ya mur ya dırma ritüelleri, kuraklı ı durdurmak amacıyla genellikle zirâf kültürün hâkim oldu u arkaik toplumlardan günümüzün modern toplumlarına kadar pek çok kültürde uygulanmaktadır.¹⁴⁹ Su, dua ve kurban gibi unsurlar bütün toplumlarda ya mur ya dırma ritüelinde, ortak motiflerdir. Benzer uygulamalar Balkan Türklerinde de yer almaktadır.¹⁵⁰ Ancak günümüz Anadolu Alevili inde, Sünniler arasında mevcut olan ve istiska namazı adı verilen ya mur duası uygulaması yer almamaktadır. Bununla birlikte Anadolu'nun pek çok yöresinde çocuklar tarafından yapılan ya mur ya dırma ritüelinin Suriye Arapları arasında da *Ümmü'l-Gays (Ya mur Anası)* adı altında icra edildi i ifade edilmektedir.¹⁵¹ Çömçe gelin eski Türklerdeki tözlere benzetilmektedir.¹⁵² Bu anlamda söz konusu uygulamanın aynı zamanda atalar kültüyle bağlantılı oldu unu dü ünebilir. Bütün uygulamalarda sihri bir taklit söz konusudur. Ya mur ya dırma ritüelinde türbenin ve çocukların üzerine su serpmek, benzer benzeri do urur ilkesiyle ilgili kili olup, meydana gelmesi istenen olayın taklit edilmesinden ibarettir. Bundan dolayı da Tanrı'dan i te biz böylesini istiyoruz der gibi taklit yolu seçilmiştir.

B- GÜNDEL K HAYATLA İLGİLİ HALK NANÇLARI VE DEĞERLENDİRMESİ

1- Dem Alma ile İlgili Yaklaşımlar Ve Değerlendirilmesi

a- Dem Alma ile İlgili Yaklaşımlar

Ocak Köyü halkı arasında içki kullanımı hususunda herhangi bir yasaklama görülmektedir. Tabii bu tamamen arırlık derecesinde bir tüketim değildir. Esas olan sarho olmadan içmektir. Bu toplumsal realite de, içkinin yöredeki konumunu sosyal bir görüntü haline getirmekte ve konuya bu şekilde yaklaşmamızı gerektirmektedir.

¹⁴⁹ James G. Frazer; Altın Dal, Cilt: I, s. 13-24; Encyclopaedia of Religion and Ethics, Rain, Volume: X, pp.561-563; The Encyclopedia of Religion, Rain, Volume: XII, pp.201 -204.

¹⁵⁰ Tacide Hafız; "Kosova'da Ya mur Duası", II. Milletlerarası Türk Folklor Kongresi Bildirileri, Cilt: IV, s.243-246.

¹⁵¹ nan, Abdulkadir; amanizm, s. 165.

¹⁵² nan , Abdulkadir; age s.165

Her eyden önce yörede içkiye *dem* denilmekte ve *dem almanın* önemli bir ey oldu u vurgulanmaktadır. Ocak Köyü Alevilerinin önemli bir kesimine göre geleneklerinde zaten içki içme âdeti bulunan göçebe ve yarı göçebe Türk toplulukları, bunun kayna ıdır. çkinin eski Türk ya am tarzı ve gelenekleri oldu u görü ündedirler. slamiyet'e girmeden önce eski Türklerin, sık sık kadınlı erke kli toplantılar yaparak buralarda içki içip e lendikleri ve çalgılar çalıp semah döndükleri görülmektedir. Bu da, eski Türklerin gelenek ve töreleri gere i ortaya çıkan bir vakıadır.

Yörede de özellikle birçok inanç ile gelene e temel te kil eden kırklar m eclisi/kırklar cemi gündeme getirilmekte ve hatta içkinin kırklar meclisinin bir hatırası olarak önem kazanmı oldu u ifade edilmektedir. Buna göre Selmân -ı Fârisî, bir üzüm tanesi getirerek bunu Hz. Peygamber'den kırka bölmesini ve o an toplantıda olan kırk ki iye pay etmesini istemi tir. Hz. Peygamber de, cennetten kendisine gelen nurdan bir taba ın içine bir damla su koyup üzüm tanesini taba ın içinde ezmi ve erbet yapmı tır. Bunu kırk ki i içmi ve arkasından kendilerinden geçip co mu lardır.¹⁵³ Söz konusu bu olay da, yörede içki ve içkili toplantıların kayna ı olarak kabul edilmekte, bu çerçevede Sünnî kesimdeki içki yasa ı gereksiz bir ey olarak görülmektedir.

Görüldü ü gibi yöre Alevilerinin içkiye yakla ımı, genel olarak Sünnîlerden farklıdır. çkinin adeta onlar için özel bir yeri olup onu inançlarına ra men i ledikleri bir günah ekinde görmemektedirler. Bu bakı tarzını genel olarak yöredeki Alevîlerin tamamında görmek mümkün olup bunu birisi de bize *"Kur'an'a bakıldı ında içkinin haram oldu unu ifade eden ayetler bulundu u gibi, helâl oldu unu ifade eden ayetler de vardır. Aleviler de, orta yolu bulmu lar. Gerekti i kadar içer lerse helâl ve gere inden fazla da içerlerse haram olur ekinde kendilerine uygun bir teori olu turmu lardır"*¹⁵⁴ ekinde ifade etmi tir. Bu yüzden gündelik ya amda haram dü üncesiyle içkiden kaçınılması söz konusu de ildir. çki, yemeklerde ikram edilir, özellikle de dü ün ve ni an gibi törenlerde bolca kullanılır.

¹⁵³ mam Cafer-i Sadık Buyru u, (Haz. Adil Ali Atalay)Can Yay. st.-1990, s. 18-19

¹⁵⁴ Cemal Erman, İlkokul Mezunu, Mobilya malatçısı, 1935 Ocak Köyü do umlu

çki içildi inde usulü kaidesince içilmesi gerekti ine, a ırıya kaçıp fazla içilmesinin ve çevrenin rahatsız edilmesinin de haram olarak görülece ine inanılır ve bu çerçevede "*ta ıyabilece in kadar içmelisin; içki, sana de il, sen içkiye hâkim olmalısın*" sözü de yaygın bir ekilde ifade edilir.

XVII. Yüzyıl Bekta î airlerinden biri olan *Kul Nesîmi*'ye ait olan;

"Gâh giderim medreseye ders okurum Hak için

Gâh giderim meyhaneye dem çekerim a k için,

Sofular haram demi ler a kımın arabına

Ben doldurur ben içirim, günah benim kime ne" dizeleri de ço u zaman söylenir.

Yöredeki içki gelene i ile ilgili önemli bir nokta da, onun cemlere alınmamasıdır. çki günümüzde cem ibadetine alınmaz, cem bittikten sonra ise isteyen içebilir.¹⁵⁵

b- Dem Alma ile ilgili Yaklaşımların De erlendirilmesi

Tarihte, Eski Türklerde içkili toplantıların yapıldı ı, Anadolu Alevîli inin geçmi inde yer alan Kalenderîlik, Haydarîlik vb. hareketlerde ne veyi salamak amacıyla alkol, afyon gibi maddelerin kullanıldı ı bilinmektedir.¹⁵⁶ Eski âdet ve gelenekleri slâmî referanslarla devam ettirme e ili mi gösteren Alevîli in, içki konusunda da bu metodu sürdürdü ü görülmektedir. Bu gelenek çerçevesinde Kur'an'ın içkiyi tedricen yasaklayan ayetleri Alevîler tarafından yorumlanmakta, içki içme Kur'ânî bir referansla *sekâhum*¹⁵⁷ sırrı ekinde nitelendirilmektedir. Kur'an'da cennet ehli için hazırlanan içecekler (arap) hakkındaki ayetleri kullanarak içki içmenin yasak olmadığı ekinde görü ler dile getiren Alevîler, Kur'an'da içki yasa ı hakkında yer alan ve Makâlât'ta da içkinin haram oldu una dair delil olarak kullanılan Mâide sûresi 90. ayetinin¹⁵⁸ ise içki içmesini bilmeyenler için geçerli

¹⁵⁵ Ali Güreer, Sanat Okulu Mezunu, Tornacılıktan Emekli (Muhtar) 1941 Ocak Köyü do umlu

¹⁵⁶ Eröz, Mehmet; Alevîlik Bekta îlik, Ota Matbaacılık, st.1977 s. 110, 124 -125, 292-293, 304-317; Fı lalı, Ethem Ruhi; Alevîlik Bekta îlik, THKATV Yay. Ankara -1994, s. 368-369

¹⁵⁷ Kur'an'ı Kerim; 76/21, ayeti.

¹⁵⁸ Bu ayetin meali u ekildedir: "Ey iman edenler! çki (arap), kumar, dikili ta lar (putlar), fal ve ans okları eytan i i pisliktir; bunlardan uzak durun ki kurtulu a eresiniz"

oldu unu iddia etmektedirler.¹⁵⁹ Alevîlikte içki içme geleneğinin, yine dolu veya demin rakı olarak anlaşılmasına bazı itirazlar olsa da Kırklar Meclisi'ne dayandırılmadığı görülmektedir.¹⁶⁰

İçki içme olayında, Alevîlerin eski âdet ve geleneklerini, birtakım tasavvufî terimleri¹⁶¹ kendi anlayışlarıyla yorumlayarak, -onlara slâmî referanslar da vermek suretiyle- temel ibadet olarak gördükleri cem ayinlerine taşıdıkları anlaşılabilir. Alevîlikte içki zaman içerisinde inançsal niteliğiyle beraber, kültürel bir boyut da kazanarak Alevîlerin günlük hayatlarının bir parçası olmuştur.¹⁶² Önceleri cemlerde içki içenlerin, gerek Alevîlerin kendi içlerinden; gerekse hem slâmîyet'te içkinin yasaklanması hem de çevre baskısı ve çevreye uyum gibi dışarıdan gelen etkilerle cemde içki içmeyi terk etmeleri,¹⁶³ Alevîler arasında içki içmenin sadece kültürel hayatın önemli bir parçası haline gelmesine neden olmuştur.¹⁶⁴

Sonuç olarak, yöredeki Alevî toplulukları arasında içki olgusuna karşı bakış açılarının ve tavırlarının ortaya çıktığı görülmektedir:

a) İçkinin haram kılınan bir şey olduğu kabul etmeyenler.

b) Çevreye huzursuzluk vermeden içenlere helâl, buna karşılık kötülük yapıp huzursuzluk verecek derecede içenlere haramdır. Edip Harâbî'nin ifadesiyle, “*ehline helâl, ehli olmayana ise haramdır*” düüncesi mevcuttur.

2- Gündelik Hayata Tesir Eden Halk İnançları

Ocak Köyünde kandil geceleri ile arafe günlerine önem verilir, bu yüzden o günlerde mezarlıklar ziyaret edilir; köyün hocası ile dede, evleri dolaşarak, “*geceniz mübarek olsun*” diyerek Kuran okunur ve dua edilir. Bazı evlerde Cuma akşamları,

¹⁵⁹ Hüseyin Ataibi, İlkokul Mezunu, Muhabirlik yapımı ve u anda Müze Müdürü, 1944 Ocak Köyü do umlu

¹⁶⁰ Öz, Baki; Bektaşilik Nedir? Der Yay. st. -1997 s. 458. Bu husus deyişlerde de dile getirilmektedir: Cennetin kapısını Kırklar açtılar

Tohumunu yeryüzüne saçtılar

Bir üzümü engür deyip içtiler

Size meşcit bize meyhanedü tütü

¹⁶¹ Sözelimi, dem aynı zamanda tasavvufta sıkça kullanılan bir terimdir. Bkz: Uluda, Tasavvuf Terimleri Sözlüğü, Marifet Yay., st., 1995, s. 139;

¹⁶² Er, Piri; Geleneksel Anadolu Aleviliği, Evrak Yay. Ankara -1998 s. 224-225;

¹⁶³ Er, Piri; a.g.e., s. 224.

¹⁶⁴ Bozku, Metin; Tarihten Günümüze Sivas Yöresinde Alevilik, Vizyon Yay. Sivas - 2000 s. 223-229.

ölülerin ruhlarının evlere ziyarete geldiklerine inandı ı için boy abdesti alınıp Kur'an (özellikle de Yâsîn suresi) okunur.

Kapı e i i, bâtinî dünyaya, mana âlemine giri olarak görülüp kutsal kabul edildi inden üzerine ayak basmak ve oturmak iyi kar ılanmaz; bunun u ursuzluk getirece ine, fakirli e yol açaca ina inanılır. Bu yüzden kapı e i inden geçerken özenle hareket edilir. Çocukların üzerinden geçilemeyece ine, bu yüzden onların boylarının da uzamayaca ina inanılır. Bundan dolayı yanlı lıkla da olsa çocuk üstünden geçen ya da atlayan ki iler, tekrar geri atlatılır.

Köydeki ya lı kadınlar kül üzerine basmazlar. Bunun sebebi de Hz. Fatıma'nın külde ekmek pi irdi i inancı olsa gerektir.¹⁶⁵ Yine gece vakti ev süpürülmez ve dı arıya çöp atılmaz, bunun felaket ve kıtlık getirece ine inanılır. Geceleri tırnak kesmek de, iyi kar ılanmaz, bunun u ursuzluk getirece ine inanılır.

Yine bir kimsenin sa eli ka nırsa para gelece ine, sol eli ka nırsa para çıkaca ina, aya nın altı ka ndı nda ise seyahate çıkılaca ina inanılır. Kula ı çınlayan ki iye birisinin ona misafir gelece ine inanılır.

Yörede bunların dı nda da bazı halk inanı larının oldu u görülmektedir. Gökten yıldız kaydı nda bir insanın ölece ine; yine köpeklerin uzun uzun ve çok ulumalarından dolayı bir u ursuzlu un gelece ine; iki bayram arasında dü ün yapmanın u ursuzluk getirece ine inanılır.

Netice olarak, bazı halk inanı larının yörede günümüzde hâlâ varlı nı devam ettirdi i görülmektedir. Bunların bir kısmı, sadece Alevî topluluklara özgü olmayıp Sünnî topluluklarda da varlı nı sürdürmekte olup, Anadolu co rafyasındaki yaygın kabullerle ba lantılıdır. Ayrıca nevruz ba ta olmak üzere önemli bir kısmının kökeninin de, slamiyet öncesi eski Türk inanı larıyla ilgili oldu u söylenebilir.

¹⁶⁵ Ünlü, Hsan, Alevilik Müslümanlık mı? Popüler Bilge Yay. st. 2005, s.45

SONUÇ

Genel anlamda sözlü kültür geleneğinin hâkim olduğu ve heterojen bir takım özelliklere sahip olan Anadolu Alevîliği, Türklerin slam'a girişiyle birlikte yaklaşık X. yüzyıldan itibaren başlayan bir olgudur. Bu süreçte Alevîliğin ilk oluşum amaçları başlangıcı ve yeni anlayış ve eğitimler, özellikle göçebe ve yarı-göçebe bir yaşam tarzına sahip olan Türkmen boyları arasında ortaya çıkmış ve gelişmiştir. Bu çerçevede göçebe kesimler, kendilerine sık sık Türkçe şiir ve deyişler okuyan, ayrıca slam dinini de kendi kültürel seviyelerine uygun olarak açıklayan gezgin derviş ve mutasavvıflar etrafında toplanmışlardır. Yine bu sürecin bir parçası olarak söz konusu sosyal tabakalar, ne tam olarak slamîyet'i özümseyebilmişler, ne de slamîyet öncesi eski inanç ve geleneklerinden kopmayı başaramamışlardır. Bu yüzden, slam dininin tüm inceliklerini tam olarak bilmiyorlar, aynı zamanda içlerinde buldukları yaşam tarzından dolayı kitabî slam'ı da öğrenme ve yaşamaya imkânını bulamıyorlardı.

Ocak Köyü Alevilerinde yapılmış olduğu umuz bu ara tırma esnasında gördük ki onlar da ne eski Türk inanışlarından vazgeçebilmişler ne de slamîyet'ten uzaklaşmışlardır. Ocak Köyü Alevileri hayatları boyunca ve yaşamın her anında kendini hissettiren o eski inanış ve uygulamalardan asla vazgeçmemişlerdir. Geçmiş dönemleri dediğimiz dönem ile başlayan ve ölüm ile sona eren hayatın her parçasında eski Türk inanışlarından izler görmek mümkündür. Aleviler üzerinde yürütülen bir takım emellerin günbegün ortaya çıkması, Ocak Köyü Alevilerinde de İstanbul'a göçlerin başlaması ile kendini göstermeye başlamıştır. Aleviler üzerinde yürütülen bu inanç ve ahlak erozyonu planları kendisini Ocak Köyünde de hissettirmeye başlamıştır. Yaptığımız çalıma esnasında bunu net bir şekilde gözlemledik ki hayatlarını sırf köyde geçirenlerle, yazı İstanbul'da geçirenler arasında inanç ve ahlak açısından ayrıca dünya görüşleri açısından ciddi derecede önemli farklılıklar mevcuttur.

Ocak Köyü Alevileri üzerinde yapılmış olduğu umuz ara tırma esnasında dikkatimizi çeken bir başka husus da Alevi vatandaşların sahip olduğu ve sürekli olarak vurguladıkları ahlak ilkeleridir. Boanma hadisesi içinde hayatta olan kimselerin daha rastlamadıkları bir olaydır. Bunun daha da ilerisi daha bozulan bir

ni an bile hatırlamıyorlar. Ayrıca Ocak Köyünde dü künlük de az rastlanır bir durumdur. Hırsızlık, adam öldürme vb. olaylardan rastlanan bir hadise yok denecek kadar azdır.

Bir toplumun gelenek, görenek ve inanı ların oluşması çok uzun bir süreç sonucu olmaktadır. Bu gelenek, görenek ve inanı lar içerisinde toplumda en çok görülen geçi dönemleri ve tabiat ile ilgili inanı ve uygulamalardır. Bunlar; do um, sünnet, evlenme, ölüm, ya mur duası, a aç ve hayvanlar, su, ate ve ziyaret yerleri ile ilgili inanı ve uygulamalardır. Ara tırma yaptığımız Ocak Köyü gelenek, görenek ve inanı bakımından oldukça zengin bir köydür. İnsan hayatında önemli merhaleleri tekil eden; do um, sünnet, evlenme, ölüm ile ilgili törenlerde ve tabiat ile ilgili pratiklerde, inanı ların yerinin çok önemli olduğu muhakkaktır. Çalı mamızda bunların her birini ayrı ba lılar altında ele alarak incelemeye çalıştık.

Ocak Köyü Alevilerinde görülen do um ile ilgili inanı ve uygulamalarında genellikle Orta Asya Türk kültürünün hakim olduğu görülmektedir. Ocak Köyünün evlenme ve dü ün törenlerinde de geleneksel Türk inancındaki uygulamaların hakim olduğu görülmektedir. Ölüm ile ilgili inanı ve uygulamalar da ise genellikle Türk kültürünün izlerini taşımaktadır. Ölümü dü üdüren inanı lar, ölünün çenesinin ba lanıp kapatılması, yas amaçlı yapılan ölüyü anma törenleri, Eski Türk inancıyla ilgili hususlardır. Yörede görülen su, ate , a aç ile ilgili inanı ve uygulamalar do rudan Eski Türk dinindeki “Yer-Su” kültlerine ait inanı ların, söz konusu varlıkların buldukları yerlerin ziyaret edilmesiyle ve çe itli vesilelerle kendilerine saçılma mahiyetinde sunulan nesnelere devam ettiği görülmektedir.

Sonuç olarak eski Türk hayatında yer alan törenlerde etkinliği olan inançlarımızın asırlar sonra Ocak Köyü gibi Anadolu Alevi köyümüzde varlıklarını devam ettirdikleri görülmektedir. Söz konusu geçi dönemleri ve tabiat ile ilgili inanı ların kimilerinin aynı, kimilerinin kısmen, kimilerinin ise de ierek kendilerini korudukları ve ya adıkları anılmaktadır.

B BL YOGRAFYA

A- KAYNAK ESERLER

ACIPAYAMLI, Orhan; Do umla lgili Adet ve nanmaların Etnolojik Etüdü, Atatürk Üniversitesi Yay., ANKARA -1974

ATA B , Hüseyin; Hıdır Abdal Delisiz Yol Çalırsız Olmaz, Mart Matbaası, 2006.

AYDIN, Mehmet, Ansiklopedik Dinler Sözlü ü, Damla Ofset, "Nevruz Bayramı" md., KONYA-2005.

-----, Dinler Tarihine Giri , Din Bilimleri Yay. KONYA-2004.

B RDO AN, Nejat; Anadolu ve Balkanlarda Alevi Yerle mesi, Mozaik Yay. STANBUL- 1995.

BOZKU , Metin; Tarihten Günümüze Sivas Yöresinde Alevilik, Vizyon Yay. SIVAS - 2000.

BULAÇ, Ali, " slâm ve Gelenek", Bilgi ve Hikmet Der., IX, STANBUL - 1995.

ÇAY, Abdulhaluk; Türk Ergenekon Bayramı: Nevruz, Türk Kültürünü Ara tırma Enstitüsü Yayınları, ANKARA, 1993.

ÇOBANO LU, Özkul, "Yapısal ve levsel Bakımdan Geleneksel Bayramlar Ba lamında Nevruz ve Hıdrellez", Türkbilg Türkoloji Ara tırmaları Der., ANKA RA- 2000.

-----, "Türk Kültür Tarihinde Su kültü", Türk Kültürü, Sayı: 361, Mayıs 1993.

DEDE, Abdurrahim; Batı Trakya Türk Folkloru, Kültür Bakanlığı ı yayınları, ANKARA- 1978.

EBERHARD, Wolfram; Çin'in imal Kom uları, çev. Nimet Ulu tu , ANKA RA-1996.

EBU DAVUD; Sünen, Cilt: I, s.253, STANBUL - 1992.

EBULGAZ , Bahadır Han; Türklerin Soy Küttü ü (ecere -i Terakime), Hazırlayan: Muharrem ERGIN, Tercüman, 1001 Temel Eser, Tarihsiz.

ELÇ N, ükrü; Halk Edebiyatı Ara tırmaları, Cilt: I, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yay. ANKARA- 1988.

ELIADE, Mircea; amanizm, Çev.: smet Birkan, mge Yay., ANKARA- 1999.

ENG N, smail; "Karma ık Toplumlardaki Yarımlara Örnek: Türkiye Alevili inin Geleneksel Yapısı ve Türkiye'de Dini Yarımlar olarak Aleviler -Sünniler", Alevilik Ara tırmaları, Sayı: 1, 1998.

ER, Piri; Geleneksel Anadolu Alevili i, Evrak Yay. ANKARA -1998.

EREN, smail; "Manastır Türklerinin Bazı Hıdırellez Adetleri", Türk Kültürü, Sayı: 68, Haziran 1968.

ERÖZ, Mehmet; Alevîlik Bekta îlik, Ota Matbaacılık, STANBUL- 1977.

-----, Eski Türk Dini ve Alevilik-Bekta ilik, STANBUL-1992.

FI LALI, Ethem Ruhi; Alevîlik Bekta îlik, THKATV Yay. ANKARA -1994.

GENÇ, Re at; "Türk Tarihinde Nevruz", Türk Kültüründe Nevruz, *Türk Kültüründe Nevruz: Uluslararası Bilgi öleni(Sempozyumu) Bildirileri* (Ankara; 20-22 Mart 1995), Atatürk Kültür Merkezi Yay., ANKARA - 1995.

GÜNAY, Ünver; Güngör Harun: Türklerin Dini Tarihi, Ocak Yay. ANKARA - 1997.

GÜNGÖR, Harun; GÜNAY, Ünver; Türk Din Tarihi, KAYSER - 1998.

-----,"Kama-Ural Çuva larının Yeni Yıl Bayramı Narturkan", Türk Dünyasında Nevruz, Atatürk Kültür Merkezi Yay., ANKARA 1996 .

-----,"Ön Asya Kültürlerinde Yeniden Do u ve Türklerde Nevruz", Türk Kültüründe Nevruz, Atatürk Kültür Merkezi Yay., ANKARA -1996.

-----, Mustafa Argun ah; Gagauzlar, Elektronik leti im Ajansı yayınları, ANKARA- 1990.

-----, Türk Bodun Bilimi Ara tırmaları, KAYSER –1998.

GÖRKEM, smail; "Türk Dünyasında Yas Törenleri ve A ıtl ar", Türk Dünyası Ara tırmaları, Sayı: 77, Nisan 1992.

HAFIZ, Tacide; "Kosova'da Ya mur Duası", II. Milletlerarası Türk Folklor Kongresi Bildirileri, Cilt: IV.

MAM Cafer-i Sadık Buyru u, (Haz. Adil Ali Atalay), Can Yay. STANBUL -1990.

NAN, Abdulkadir, Manas Destanı, Milli E itim Basımevi, STANBUL - 1972.

-----; Makaleler ve ncelemeler, Cilt: I.

-----; amanizm, Türk Tarih Kurumu Yay., ANKARA - 1995.

JAMES G. Frazer; Altın Dal, Cilt: I, s. 13-24; Encyclopaedia of Religion and Ethics, Rain, Volume: X, pp.561-563; The Encyclopedia of Religion, Rain, Volume: XII.

JEAN PAUL Roux;"Türk nancında Tav anın Yeri", Çeviren: İhan Cem Erseven, Cem Dergisi, Sayı: 8.

KALAFAT, Ya ar, slâmiyet ve Türk Halk nançları, Kültür Bakanlığı Yay., ANKARA- 1996.

KÖYLÜ, Mustafa, Din Görevlilerinin Meslekî Problemleri, SAMSUN - 2000.

KUZGUN, aban; Günay, Ünver; Güngör Harun ve Di erleri, Kayseri Büyük ehir Belediyesi Kültür Yay. KAYSERİ- 1996.

NOYAN, Bedri; "Bekta ilikte Dokunulmayan Hayvanlar ", Türk Folklor Ara tırmaları, Sayı: 279, Ekim ; 1972.

OCAK, Ahmet Ya ar, "Hıdırellez" md., D A, STANBUL - 1998, (313-315).

-----; Bekta i Menâkıbnâmelerinde slâm Öncesi nanç Motifleri, Enderun Yayınları, STANBUL - 1983.

-----; Hızır- İlyas Kültü, Türk Kültürünü Ara tırma Enstitüsü yayınları, ANKARA- 1999.

-----; slâm-Türk nançlarında Hızır Yahut Hızır- İlyas Kültü, Türk Kültürünü Ara tırma Enstitüsü Yay., ANKARA - 1985.

ÖGEL, Bahaeddin; Türk Kültürünün Geli me Ça ları, Türk Dünyası Ara tırmaları Vakfı Yay. STANBUL- 1988.

-----; Türk Mitolojisi, Cilt: I, Türk Tarih Kurumu Yay., ANKARA - 1993.

ÖRNEK, Sedat Veyis; "Anadolu Folklorunda Yas", I. Uluslararası Türk Folklor Semineri Bildirileri, (8-14 Ekim 1973), Milli Folklor Ara tırma Dairesi Yay., ANKARA- 1974.

-----; Anadolu Folklorunda Ölüm, Ankara Üniversitesi Dil Tarih Co rafya Fakültesi Yay. ANKARA - 1979.

-----; Türk Halk Bilimi, Kültür Bakanlı ı yay., ANKARA - 1995.

ÖZ, Baki; Bekta ilik Nedir? Der Yay. STANBUL -1997.

POLAT, Kemal; Kırgızlarda Do um, Evlenme ve Ölüm Fenomenleri, Doktora Tezi, Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, ERZURUM - 2003.

SELÇUK, Ali, Tahtacılar, Yeditepe Yay. STANBUL - 2005.

SEVER, Erol; Yezidilik ve Yezidilerin Kökeni, Berrin yayınları, STANBUL - 1996.

M EK, Mehmet, Hıdır Abdal Sultan Oca ı, STANBUL -1993.

-----, Öyküleriyle iirlerde Ocak Köyü, Can yay. STANBUL -1999.

MAN, Bekir, "Eski Türk nançları ve Anadolu'daki zleri", Türk Dünyası Der., XV, ANKARA- 1998.

TANYU, Hikmet; "Fatma Anamız ve El Ile İlgili İnanı lar Üzerinde Kısa Bir Ara tırma, II. Milletlerarası Türk Folklor Kongresi Bildirisi, C:IV; ANKARA - 1982(479-495).

Türk Dil Kurumu Sözlü ü, TDK Yay. ANKARA- 1988.

ULUDA , Süleyman, Tasavvuf Terimleri Sözlü ü, Marifet Yay., STANBUL- 1995.

ÜNLÜ, hsan, Alevilik Müslümanlık mı? Popüler Bilge Yay. STANBUL - 2005.

YAMAN, Mehmet, (Köyün dedesi), Alevilikte Cenaze Hizmetleri, Can Yay.
STANBUL- 2003.

YAZIR, Elmalılı Hamdi; Hak Din Kur'an Dili, Cilt: IV, Matbaai Ebüzziya,
STANBUL- 1936.

YILDIRIM, Ay e; "Hristiyan Kirveli i", Folklor/Edebiyat Dergisi, Cilt: IX, Sayı:
XXXII.

YÜCEL, Mualla Uydu; "Kazak Türklerinin Aile Yapısı" , Tarih Boyunca Türklerde Ev
ve Aile Semineri (25-26 Mayıs 1998) Bildiriler, "Globus" Dünya Basımevi,
STANBUL- 2000.

YURTSEVER, Mehmet Vani; "Hıdrellez-Tepre ", Emel, Sayı: 77, Temmuz -A ustos
1973.

www.alevi-canlar.azbuz.com/hıdır-abdal-sultan, maddesi.

B- KAYNAK AHISLAR

GÜRER, Ali, Sanat Okulu Mezunu, Tornacılıktan Emekli (Muhtar) 1941 Ocak Köyü do umlu

ERMAN, Cemal, İkokul Mezunu, Mobilya malatçısı, 1935 Ocak Köyü do umlu

TATLI, Hamza, İkokul Mezunu, Mobilyacılıktan emekli, 1944 Ocak Köyü do umlu

KIZILKAYA, Hasan, Ortaokul Mezunu, Marangoz, 1974 Ocak Köyü do umlu

İM EK,Himmet, Ocak Köyü Halkından

ATAIBI ,Hüseyin, İkokul Mezunu, Muhabirlik yapmı ve u anda Müze Müdürü, 1944 Ocak Köyü do umlu

DEMIRPOLAT,Mehmet, İkokul Mezunu, Lokantacılıktan emekli, 1946 Ocak Köyü Yukarı Yuvacık do umlu

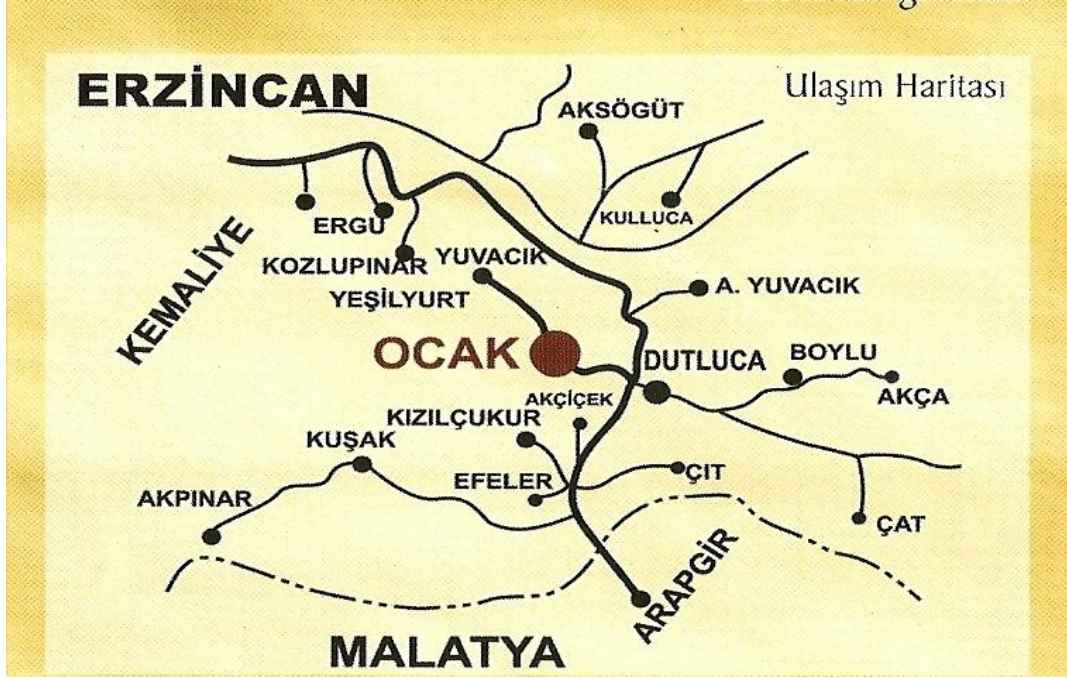
GÜLER,Mustafa, İkokul Mezunu, Mobilya malatçısı, 1942 Ocak Köyü do umlu

ÖZKAYA, Nurettin, İkokul Mezunu, Kahve letmecisi, 1958 Ocak Köyü do umlu

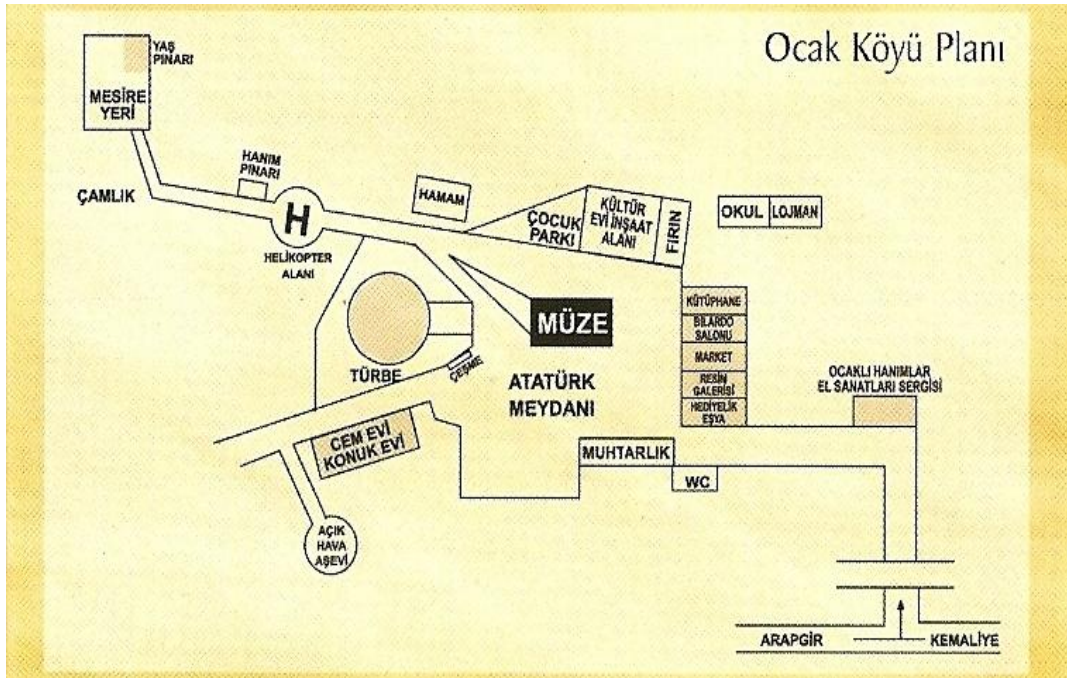
TAMER,Sami, İkokul Mezunu, Eczacı, 1932 Ocak Köyü do umlu

AKDA , Veli, Çiftçilik, Mobilya malatçısı, 1931 Ocak Köyü do umlu

EKLER

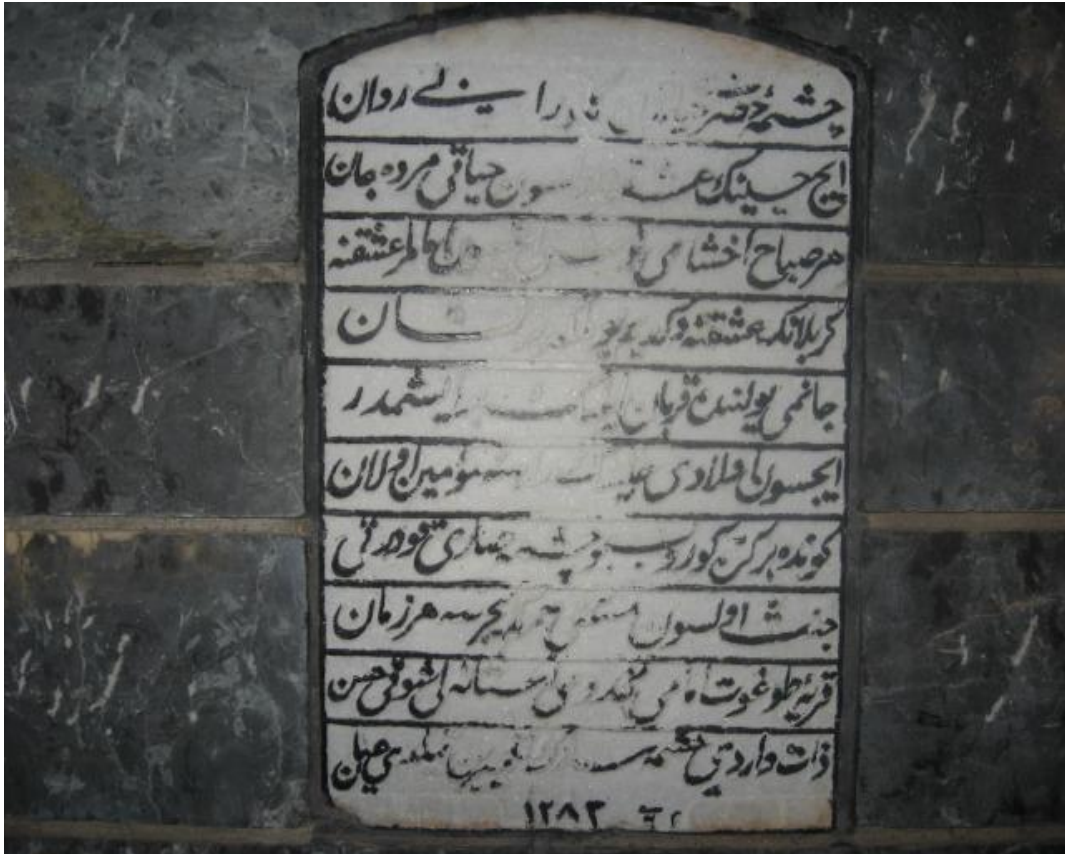
Ek-1. Köyün Haritası

Ek-2. Köyün Yerleşim Planı

Ek-3. Ocak Köyünün Camisi ve Alt Katta Lojmanı

Ek-4. Türbenin Giri inde Yazılı Olan Kitabe

Ek-7. Kurban Kesim Yeri ve Et Dağıtım Yeri

Ek-8. Ocak Köyü Ali Güner Müzesi

Ek-9. Sultan Hıdır Abdal Türbesi

Ek-10. Sultan Hıdır Abdal'ın Sandukası

Ek-11. Köyün hamamı

Ek-12. Kütüphaneden bir görünü